

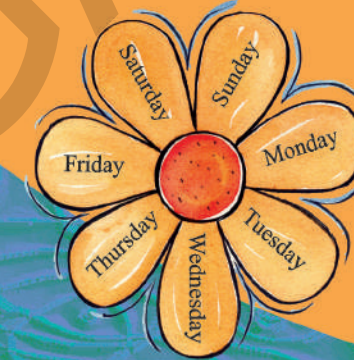

गणित

वर्ग 3 रा

FREE

Mathematics
Class-III (Marathi Medium)

Government of Telangana
Department of Women Development & Child Welfare - Childline Foundation

When abused in or out of school.

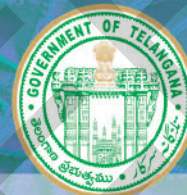
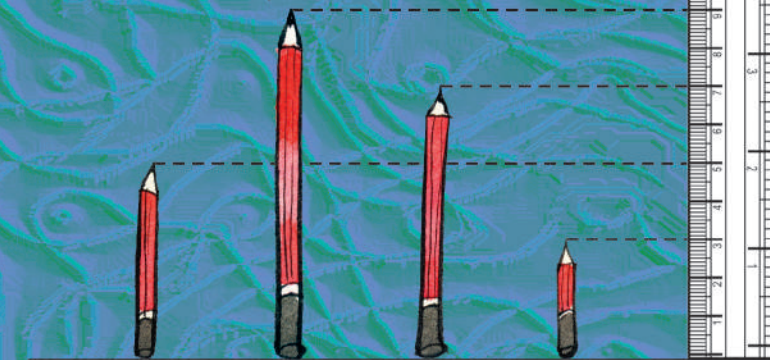
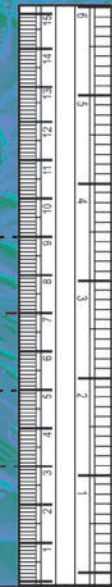
When the children are denied school and compelled to work.

CHILD LINE 1098
NIGHT & DAY
24 HOUR NATIONAL HELPLINE

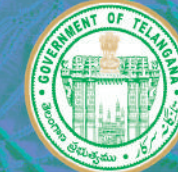
To save the children from dangers and problems.

When the family members or relatives misbehave.

1098 (Ten...Nine...Eight) dial to free service facility.

प्रकाशित
तेलंगाना शासनाद्वारे हैद्राबाद

प्रकाशित
तेलंगाना शासनाद्वारे हैद्राबाद

तेलंगाना शासनाद्वारे मोफत वितरण

तेलंगाना शासनाद्वारे मोफत वितरण

अपेक्षित शैक्षणिक क्षमता

विद्यार्थी श्रवण (प्रशिक्षण)

- * ९९९ पर्यंतच्या संख्यांना वाचु आणि लिहु शकतो.
- * दैनंदिन जिवनात तीन अंकी संख्याची बेरीज आणि वजाबाकी त्यांच्या स्थानाची अदलाबदल करुन किंवा न करता सांगु शकतो.
- * २,३,४,५,.....१० पर्यंतचे पाढे तयार करुन त्या आधाराने दैनंदिन जिवनावरील गुणाकाराचे प्रश्न करु शकतो.
- * वस्तुंना समान समुहहात भागने, समान प्रमाणात वाटने ते भागाकाराची प्रक्रियेची संबंधीत आहे आणि दैनंदिन जिवनात २,३,४,५,.....१० ने उत्पन्न होणारे भागाकार करु शकतो.
- * दैनिक जिवनात साध्या भागाकाराचा वापर करुन भागाकाराला समान गटबद्धतेचे वर्णन करु शकतो.
- * ३ डी आकरा वरुन, बाजुनी आणि समोरुनर निरिक्षण करा. ३ डी आणि २ डी आकाराच्या आकृत्या ओळखु शकता का (त्रिकोण, आयताकृती इत्यादींचा वापर न करता)
- * एखाद्या वस्तुची लांबी सेंटीमीटर मध्ये, वजन कि.ग्र. मध्ये आणि क्षमतेला लिटरमध्ये मोजणी करतो. आणि अंदाज लावतो. तसेच वस्तुच्या क्षमतेला अप्रमाणित मोजणी करु शकता का? मोजु शकतो ?
- * एका दिलेल्या जागेत (त्रिकोण, चौरस, वर्तुळ) किती काढु शकता. कारणासहीत समजवा.
- * घड्याळ्यातील झालेल्या वेळेला बरोबर तासामध्ये सांगु शकतो
- * साध्या आकृत्या आणि संख्यांमध्ये नमुन्यांची वाढ करु शकतो.
- * संग्रहीत माहितीला चित्रात्मक दर्शवणुक आणि निष्कर्ष काढु शकतो.

गणित वर्ग ३ री

प्रत्येक
पाण्याच्या थेंबाची
बचत करा.
प्रत्येक
लहाण रोपास
वाढु द्या.
ते
आपल्या भविष्यास
भरोसा देतात.

M.K. Gandhi
- महात्मा गांधी

गणित

वर्ग 3रा

Mathematics
Class-III (Marathi Medium)

पाठपुस्तक विकास आणि प्रकाशन मंडळ

मुख्य कार्यकारी आधिकारी	: श्रीमती बी. शेशु कुमारी डायरेक्टर, एस. सी. ई. आर. टी., हैद्राबाद.
कार्यकारी मुख्य संघटक	: श्री. बी. सुधाकर डायरेक्टर, शासकीय पाठ्यपुस्तक मुद्रणालय, हैद्राबाद.
कार्यकारी मुख्य संघटक	: डॉ. डी.एन. उपेंदर रेड्डी प्रोफेसर, अभ्यासक्रम आणि पाठ्यपुस्तक विभाग, एस. सी. ई. आर. टी., हैद्राबाद.
प्रभारी संघटक	: श्री. के. यादगिरी प्राध्यापक, एस. सी. ई. आर. टी., हैद्राबाद.

तेलंगाना सरकार द्वारे प्रकाशित, हैद्राबाद.

कायद्याचा आदर करा.
हक्क हस्तगत करा.

शैक्षणिक उन्नती साधा.
विनयशील वागा.

© Government of Telangana, Hyderabad.

First Published 2013
New Impressions 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020

All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior permission in writing of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser.

The copy right holder of this book is the Director of School Education, Hyderabad, Telangana. We have used some photographs which are under creative common licence. They are acknowledged at later (page vii).

This Book has been printed on 70 G.S.M. Maplitho,
Title Page 200 G.S.M. White Art Card

తెలంగానా శాసనావ్దారే మోఫత వితరణ 2020-21

Printed in India
at the Telangana Govt. Text Book Press,
Mint Compound, Hyderabad,
Telangana.

पाठ्य पुस्तक प्रगती कमीटीचे सभासद

सभासद

- श्री. एम. रामांजनेयुलु, प्राध्यापक, Lecturer, DIET विखाराबद, जिल्हा रंगारेड्डी
- श्री.के. राजेंदर रेड्डी, SA, UPS तिम्मापूर, चंदनपेट मंडल,जिल्हा नलगोंडा.
- श्री. टी. साईराम कृष्णा, HM, BFMHS सामरलकोटा, जिल्हा पूर्व गोदावरी.
- श्री. एस. धर्मेन्द्रसींग, SA, UPS पोन्नाला, मंडल इच्चोडा, जिल्हा आदिलाबाद.
- श्री.के. लक्ष्मारेड्डी, SA, ZPHS चिंतकुंटा, जिल्हा करीमनगर.
- श्री. बी. हनमंतराव, SA, ZPHS कापुगल्लु, जिल्हा नलगोंडा.
- श्री. एन. राजशेखररेड्डी, SA, ZPHS मुद्दीरेड्डीपल्ली, अनंतपूर जिल्हा.
- श्री. सीएच. केशवरेड्डी, SGT, PS मोटलापल्ली, मंडल श्रीरामपूर, अनंतपूर जिल्हा.
- श्री. टी. महेश, SGT, UPS बोप्पापूर, वर्णी मंडल, जिल्हा करीमनगर.
- श्री. वि. मधू, SGT,MPPS थोंडामनाडू, मंडळ श्रीकालहस्ती,जिल्हा नलगोंडा.

सभासद, समन्वयकर्ते

- श्री. के. वि.रायुलु, Lecturer, Govt. IASE, मसब टॅक, हैद्राबाद.
- श्री. के. राजेंदररेड्डी, SA, UPS तिम्मापूर, चंदनपेट मंडल,जिल्हा नलगोंडा.

संपादक

- श्री. के. ब्रम्हय्या, प्राध्यापक SCERT, A.P., हैद्राबाद.
- श्री. बी. हरीसर्वोत्तमराव, Retd. Lecturer, SCERT, A.P., हैद्राबाद.
- श्री.के. सत्यनारायण, Retd. Lecturer, DIET विकाराबाद, रंगारेड्डी जिल्हा.
- श्री. के. के. वी. रायुलु, Lecturer, Govt. IASE, मसब टॅक, हैद्राबाद.

CHAIR PERSON FOR POSITION PAPER

AND MATHS CURRICULUM AND TEXT BOOK DEVELOPMENT

- श्री. वी. कन्नन, Department of Mathematics & Statistics, University of Hyderabad.

मुख्य सल्लागार

- श्री. डॉ.एच. दीवान शैक्षणिक सल्लागार,विद्याभवन सोसयटी, उदयपूर, राजस्थान.

शालेय सहकारी गट सभासद

- श्री. शोभा शंकर, विद्याभवन सोसयटी, साधनकेन्द्र उदयपूर, राजस्थान.
- कु. शालीनी देवी, विद्याभवन सोसयटी, साधनकेन्द्र उदयपूर, राजस्थान.
- श्री.शरण गोपाल, Dept. of Mathematics & Statistics, University of Hyderabad.

ILLUSTRATIONS AND DESIGN TEAM

- श्री. प्रशांत सोनी विद्याभवन सोसायटी, साधनकेन्द्र उदयपूर, राजस्थान.
- श्री. भवानी शंकर, विद्याभवन सोसयटी, साधनकेन्द्र उदयपूर, राजस्थान.

मराठी अनुवादासाठी

- समन्वयकर्ता - श्री. बी.आर. जगदीश्वर गौड, M.sc. M.Ed., Pricipal, Govt. DIET, Adilabad
- सहाय्यक समन्वयकर्ता - श्री. बी. राजेश्वर M.A M.Ed, Lecturer, Govt DIET, Adilabad
- मराठी अनुवादक - श्री. गणेशकुमार सूर्यवंशी, SA, GUPS जुने बस स्थानक, आदिलाबाद
- मराठी डी.टी.पी. - राजेश दानका, आदित्या प्रिंटर्स, आदिलाबाद

प्रस्तावना

गणिताचे शिक्षण हे आनंददायी कार्यक्रम आहे. विद्यार्थी कृत्यात भाग घेण्यासाठी फार उत्सुक असतात. याचा प्रभाव त्यांच्या आकलन आणि अनुभवावर पडतो. ते कोणतेही आव्हान स्वीकारू शकतात. त्यांची स्वतःची शिकण्याची विशिष्ट शैली असते. म्हणून शाळेत येण्या आधीच गणिताच्या काही कौशल्याची त्यांना जाण असते. त्या कौशल्याची प्रगती झाल्यामुळे विद्यार्थी प्राथमिक दशेत गणिताचा आनंद लुटतो. हे नवे पाठ्यपुस्तक नैसर्गिक शिकण्याची शैली चालू ठेवते. तसेच मागच्या वर्गात हस्तगत केलेल्या प्रमाणांना मजबुत करते. सर्व साधारण कल्पनांचे आकलन, दैनंदिन जीवणातील प्रसंगाच्या मदतीने ज्ञानाची बांधणी व सर्वसाधारण कल्पनांचे आकलन मजबुत होते. या पुस्तकातील कृती आणि सरावामुळे कल्पनांचे आकलन होते. व दैनंदिन जीवणात त्याचा वापर करायला शकतात.

या पुस्तकाचा अभ्यासक्रम शिक्षण अधिकार कायदा -2009(RTE – 2009) तसेच आंध्रप्रदेश राज्य अभ्यास क्रमाच्या -2011(APSCF – 2011) मार्गदर्शनाला अनुसरून आहे.

RTE – 2009 तसेच APSCF – 2011 मार्गदर्शनाचे पालन करण्यासाठी अभ्यासक्रम बदलण्याची गरज भासली आहे. या पुस्तकातील घटना, सराव आणि कृत्यांचा उद्देश विद्यार्थ्यांच्या प्रश्न सोडवण्याचे कौशल्य, तर्क शुध्द विचार, मत प्रकट करणे, वेगवेगळ्या रूपात माहीती दर्शविणे, या गुणांना बळकट करण्याचा आहे. म्हणून शिक्षण व शिक्षणाची क्रिया विद्यार्थ्यांच्या क्रियाप्रतीक्रियांना, चिंताजनक गोष्ट, श्रृजनात्मकता, वस्तुंना वेगवेगळ्या दृष्टाकोणातून पाहण्याचा गुणधर्म या सर्वांना चालना देणारा असावा.

या पुस्तकातील समाविष्ट धडयाचा उपयोग कल्पनांचे आकलन कारण्यासाठीच नाही तर त्यांचा सराव करण्यासाठी देखील होतो.त्यामुळे विद्यार्थीमध्ये गणित शिकण्याबद्दल उत्सुकता व आवड निर्माण होते.

या पुस्तकामुळे शिक्षकाच्या व्यवसायाला चालन मिळते. व गणित शिकणे आनंददायक कृत्य ठरते. याचा उपयोग CCE मध्ये सुध्दा होतो.मी राष्ट्रीय स्तरावरील तज्ञ, विश्वाविद्यापीठाचे प्राध्यापक संशोधन अभ्यासक, शालेय तज्ज्ञ, NGO's, ग्राफीक डिझायनर, प्रिंटरस आणि सर्वांना जे पुस्तक तयार करण्यासाठी मदत केली त्यांच्या मन पूर्वक धन्यवाद करते.

शिक्षक या पुस्तकाचा वापर शिकण्यात करतील, शिक्षणाची क्रिया अर्थपूर्ण करतील अशी आशा करते.

- B Seshu Kumari

संचालक, हैद्राबाद

SCERT, हैद्राबाद

गणित वर्ग 3रा

क्र.सं.	अनुक्रमणिका	महीणा	पांन क्रमांक
1	आकारआणी आकृती	जुन	1-11
2	संख्या प्रणाली	जुलै	12-31
3	बेरीज	ऑगस्ट	32-42
4	वजाबाकी	ऑगस्ट	43-50
5	बेरीज आणी वजाबाकीचा उपयोग	सप्टेंबर	51-57
6	गुणाकार	सप्टेंबर/ऑक्टोबर	58-75
7	भागाकार	ऑक्टोबर/नोव्हेंबर	76-87
8	मापण	नोव्हें -डिसें	88-97
9	वेळ	डिसेंबर/जानेवारी	98-107
10	दैनंदिन जीवणातील गणित	जानेवारी/फेब्रुवारी	108-114
11	माहीती हाताळणे	फेब्रु	115-120
12	नमूना-उजळणी	फेब्रुवारी/मार्च	121-128

आपले राष्ट्रगीत

- रविंद्रनाथ टागोर

जन-गण-मन अधिनायक जय हे
भारत भाग्य विधाता
पंजाब, सिंधु, गुजरात, मराठा
द्राविड, उत्कल, बंगा
विंध्य, हिमाचल, यमुना, गंगा
उच्छल जलधितरंग
तब शुभ नामे जागे
तब शभ आशिष मागे
गाहे तव जय गाथा
जन गण मंगल दायक जय हे
भारत भाग्य विधाता
जय हे। जय हे। जय हे।
जय, जय, जय, जय हे।
जनगण मन अधिनायक जय हे
भारत भाग्य विधाता
जय हे। जय हे। जय हे।
जय, जय, जय, जय हे।

प्रतिज्ञा

- पैडिमर्री व्यंकटा सुब्बारावु

भारत माझा देश आहे. सारे भारतीय माझे बांधव आहेत.

माझ्या देशावर माझे प्रेम आहे. माझ्या देशातल्या समृद्ध आणि विविधतेने नटलेल्या परंपरांचा मला अभिमान आहे. या परंपरांचा पाईक होण्याची पात्रता माझ्या अंगी यावी म्हणून मी सदैव प्रयत्न करीन.

मी माझा पालकांचा, गुरुजनांचा आणि वडीलधा-या माणसांचा मान ठेवीन आणि प्रत्येकाशी सौजन्याने वागेन.

माझा देश आणि माझे देशबांधव यांच्याशी निष्ठा राखण्याची मी प्रतीज्ञा करित आहे. त्यांचे कल्याण आणि त्यांची समृद्धी हयातच माझे सौख्य समावले आहे.

आकार आणि आकृती

एके दिवशी शिक्षिकेने विद्यार्थ्यांना वर्गामधे खूर्चीचे चित्र काढायला सांगितले. दूसऱ्या दिवशी शीलाने चित्र काढून आनले. रजनीने ते चित्र पाहून म्हटले. "हे खूर्चीचे चित्र दिसत नाही".

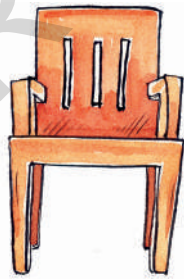
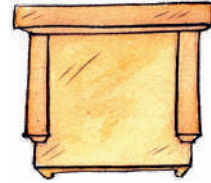
शालीनी म्हणाली "हे खूर्चीचे चित्र आहे" तीतक्यात शिक्षिकेने विचारले "तुम्ही कशा बदल बोलत आहात?"

रजनीने ते चित्र शिक्षिकाला दाखवले.

तुम्हाला काय वाटते, शालीनीने काढलेले चित्र खूर्चीचेच आहे का?

शिक्षिका म्हणाल्या " हे खूर्चीचेच चित्र आहे. खूर्चीला उंचावरून पाहील्यास असे दिसते.

पूजा रिनाने खूर्चीचे खालील प्रमाणे चित्र काढले.

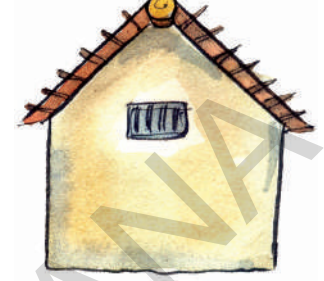
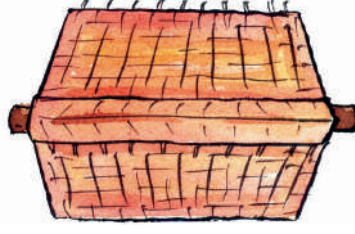
पुढचे दृष्य

बाजूचे दृष्य

तुम्ही खूर्चीला वेगवेगळ्या दिशेने पाहीलात काय?

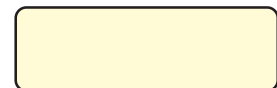
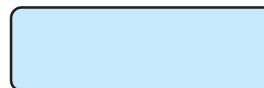
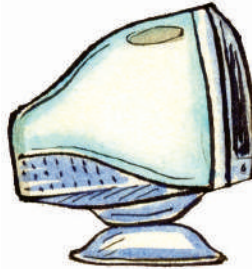
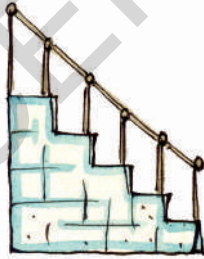
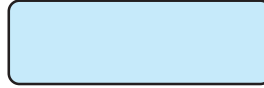
ती सर्व बाजूनी सारखी दिसते की वेगळी दिसते?

- 1 . खालील घराच्या चित्राला पाहून ओळखा की कोणते चित्र घरच्या वरून पाहून काढले आहे., कोणते बाजूने पाहून काढले आहे, कोणते समोरून काढले आहे.
खालील दिलेल्या चोकयेत लिहा.

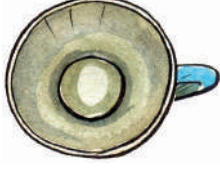

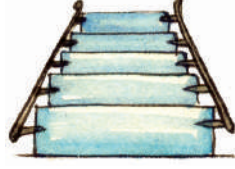
2. खालील चित्र कशाचे आहेत. ते ओळखा.

- 1) इथे काही वस्तुचे चित्र दिलेले आहेत. ती सर्व बाजूच्या दृष्याची चित्र आहेत. त्या वस्तूंची नावे लिहा.

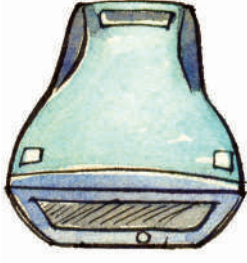

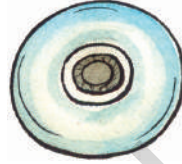
2) खालील काही चित्राचे वरचे दृष्य दिलेले आहे. त्यांची नावे ओळखून चित्राखालील डब्यात लिहा.

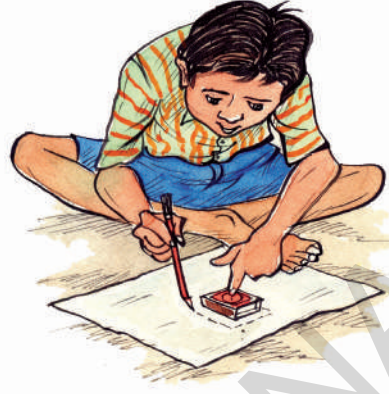

3) खालील दिलेल्या डब्यात टेबलचे वरचे दृष्य आणि बाजूच्या दृष्याचे चित्र काढा.

वरचे दृष्य

बाजूचे दृष्य

कृत्य - १

- 1) चला काही वस्तूचा आकार काढू या. एक आगडबी घ्या. पेपरवर ठेवा आणि खाली दाखविल्या प्रमाणे आरखाडा काढा. तसेच आरखड्याच्या आकाराचे निरिक्षण करा.

- 2) बांगडी घेऊन तिचा आकार रेखाटा. तसेच तिच्या आकाराचे निरिक्षण करा.

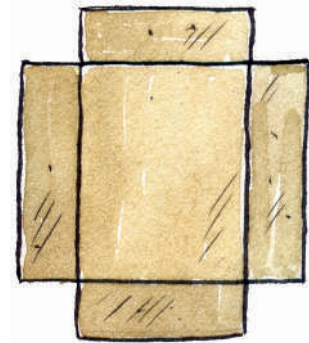
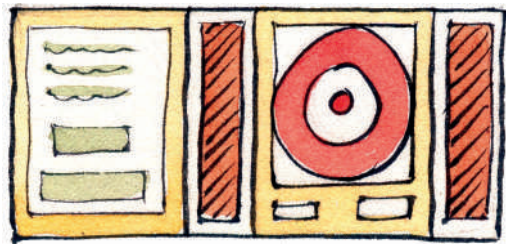
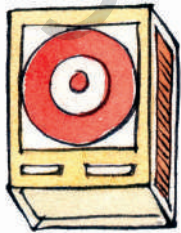

3) खालील चित्रात दाखविलेल्या वस्तू घेऊन पेपरवर त्याचा आराखाडा काढा. नंतर त्याचा आकार ओळखून खालील तक्त्यात लिहा.

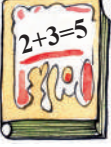

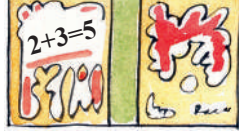
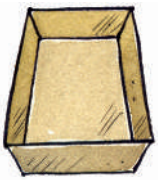

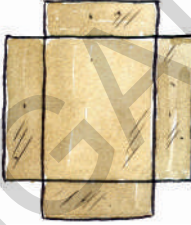
वस्तू	वस्तूच्या आकार
	
	
	

3. चला काही वस्तूंचा आकार पाहू या.

एक रीकामी आगडबी घ्या. डबीला आकृतीत दाखविल्याप्रमाणे उघडा आणि कसे दिसतात ते पहा.

1) आता ह्या वस्तु पहा. ह्या वस्तूंना उघडल्यास कसे दिसतात ते ओळखून खालील दिलेल्या डब्यात (✓) लिहा.

 पुस्तक	 ☐	 ☐
 आगडबीचा ट्रे	 ☐	 ☐

2) एका टूथपेस्टचा डबा, साबनाचे कव्हर, खडूचा डबा आणि बिस्कटचे कव्हर घेऊन उघडा व आकार रेखाटा.

4. चला रांगोळीतील आकार पाहू या.

सीता आणि गीताला रांगोळी काढण्याची फार आवड आहे. सनाच्या दिवशी त्या अंगणात रांगोळी काढतात. त्यांनी काढलेल्या रांगोळी मन लावून पहा.

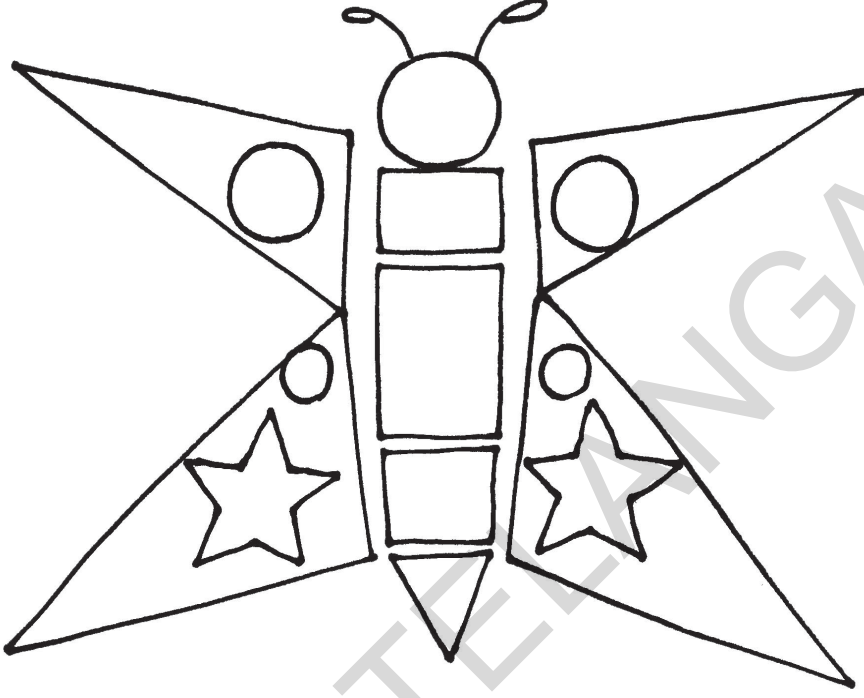

वरील रांगोळीत ○, □, △, ▭, ◇, ☾ आकार ओळखा.

1) खालील दिलेल्या फुलपाखराच्या चित्राला आकारानुसार रंग भरा.

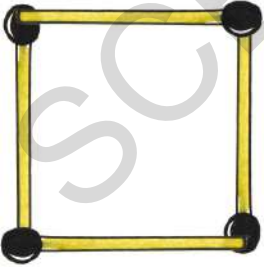
★ काळा, ▲ हिरवा, ● लाल, ■ पिवळा, ■ नीळा

खालील वेगवेगळ्या आकाराचे चित्र ओळखा आणि रंग भरा.

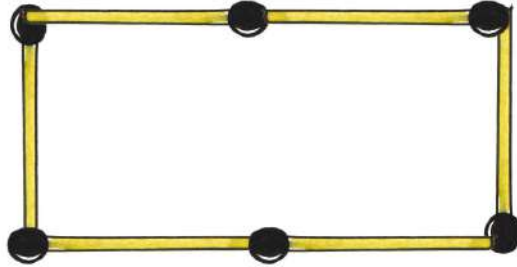

5. आगडबीच्या काड्यांसोबात खेळ

सुरेषने आगडबीच्या काड्याने खालील आकार तयार केले.

4 काड्याचा आकार

6 काड्याचा आकार

3 काड्याचा आकार

1) आगडबीच्या काड्याने आकार बनवा.

(अ) 8 काड्यांचा आकार बनवा.

आI) 8 काड्यांचा आकार बनवा.

(इ) 5 काड्यांचा आकार बनवा.

(ई) 12 काड्यांचा आकार बनवा.

(उ) 12 काड्यांचा आकार बनवा.

(ऊ) 12 काड्यांचा आकार बनवा.

2) (अ) 8 आगडबीच्या काड्यांना वापरून किती प्रकारचे आकार बनविता येतात?

(आ) 5 आगडबीच्या काड्यांना वापरून किती प्रकारचे आकार बनविता येतात?.

(इ) 12 आगडबीच्या काड्यांना वापरून किती प्रकारचे आकार बनविता येतात?.

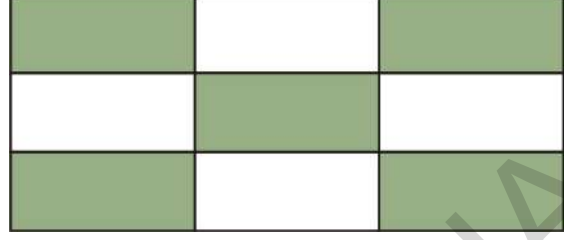
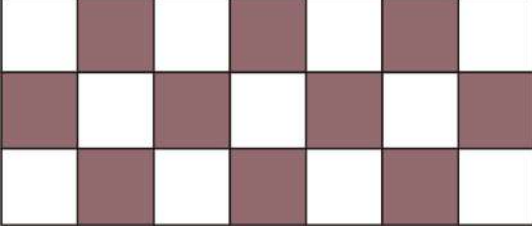

(ई) 6 आगडबीच्या काड्यांच्या वापरून किती प्रकारचे आकार बनविता येतात?

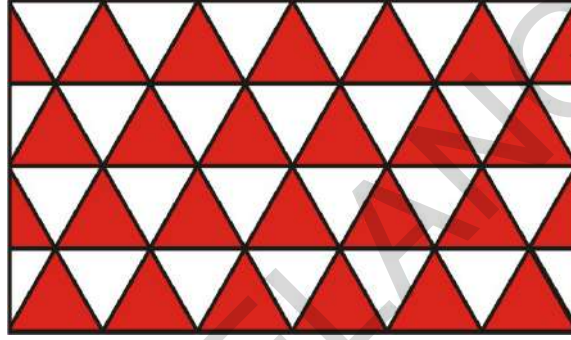

6. खालील दिलेल्या घराच्या तीन-प्रकारच्या फर्शीला पाहून त्यांचा आकार ओळखून, रिकाम्या जागा भरा.

ही फर्शी -----च्या आकाराची आहे. ही फर्शी -----च्या आकाराची आहे.

ही फर्शी -----आकाराची आहे.

कृत्य - २

पूजा आणि तीचा भाऊ आगडबीच्या डब्या एकावर एक रचत आहेत.

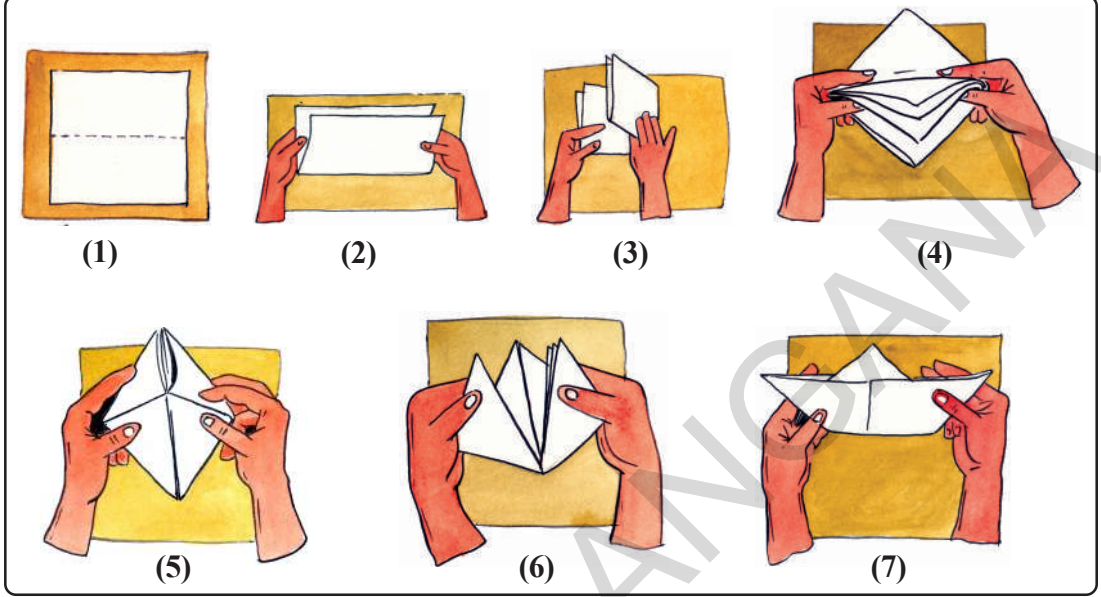
दोन डब्यांत अंतर ठेवून मांडणी शक्य आहे काय?

नंतर पूजाने बागडया घेवून पेपरवर मांडल्या. दोनबांगड्यात अंतर ठेवून मांडणी करणे शक्य आहे काय?

कृत्य - 3

एक पेपर घ्या. खालील चित्रात दाखविल्या प्रमाणे पेपरच्या घडया करुन जहाज बनवा.

एक पेपर घ्या. वरील चित्राकडे न पाहता जहाज बनवा. नंतर रॉकेट बनवा.

खालील कार्य करा.

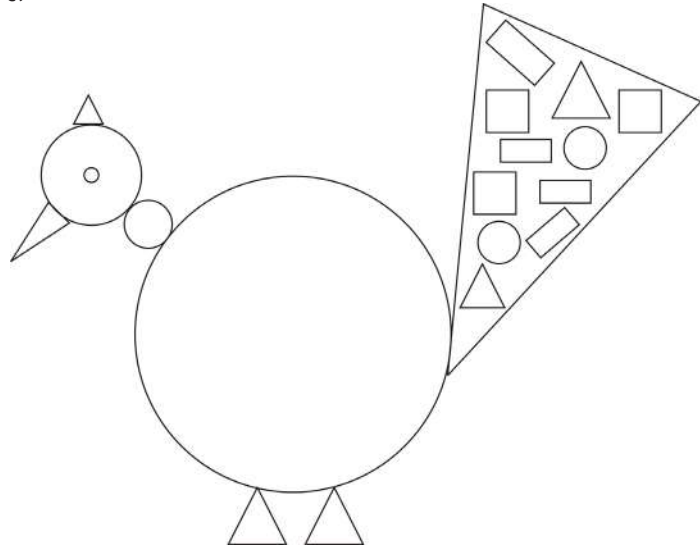
1. खाली काही आकारात रंग भरुन दिलेले आहेत. चित्रातील आकारांना सुध्दा तोच रंग भरुन चित्र पूर्ण करा.

(अ)

(आ)

(इ)

(ई)

2. रंग भरलेल्या मोराच्या चित्राला पाहून खालील रीकाम्या जागा भरा.

(अ) प्रकारचे आकार किती आहेत? _____

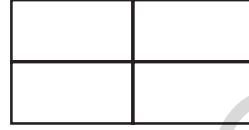
(आ) प्रकारचे आकार किती आहेत? _____

(इ) प्रकारचे आकार किती आहेत? _____

(ई) प्रकारचे आकार किती आहेत? _____

3. खालील चित्रात प्रकारचे आकार किती आहेत?

ते मोजून चित्राच्या खालची रीकामी जागा भरा.

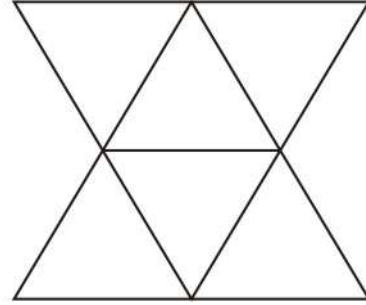
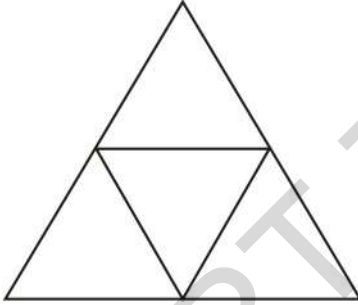

_____

_____

4. खालील चित्रात प्रकारचे आकार किती आहेत ?

ते मोजून चित्राच्या खालची रीकामी जागा भरा.

_____

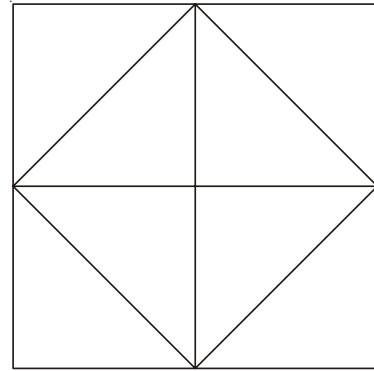
_____

5. खालील चित्राला पाहून रीकाम्या जागा भरा.

(अ) चित्रात प्रकारचे आकार किती आहेत? -----

(आ) चित्रात प्रकारचे आकार किती आहेत? -----

(इ) चित्रात प्रकारचे आकार किती आहेत? -----

रवी आणि त्यांचे मीत्र क्रिकेट खेळत आहेत. खालच्या धावांचा तक्ता पाहून दिलेल्या प्रश्नांची उत्तर द्या.

खेळाडू	धावा
रवी	45
नीलीमा	24
गीता	34
सलीम	20
केशव	20
महेश	95
मधू	84
राम	17

(A) रवीने किती धावा काढल्या?

(B) सर्वात अधिक धावा कुणी काढल्या?

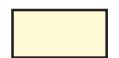
(C) किती खेळाडूंनी 50 पेक्षा अधिक धावा काढल्या?

(D) किती खेळाडूंनी 50 पेक्षा कमी धावा काढला?

(E) सर्वात कमी धावा कुणी काढल्या?

(F) किती खेळाडूंनी 20 ते 40 धावा काढला?

1. (A) 6,7 आणि 9 अंकाने तयार होणा-या दोन अंकी अशा पाच संख्या लिहा?
 (B) वरील पाच संख्येत सर्वात मोठी संख्या लिहा?
 (C) वरील पाच संख्येत सर्वात लहान संख्या लिहा?
 (D) वरील पाच संख्यांना चढत्या क्रमात (लहानाकडून मोठ्याकडे) लिहा?

2. खालील प्रश्नात एक संख्या दिला असून समोरे तीन उत्तरे दिली आहेत. त्या पैकी प्रश्नात दिलेल्या संख्याच्या जवळची संख्या ओळखून तीला गोल करा.

उदाहरण: 62   60   70   80

(A)	49	20	50	60
(B)	32	30	10	40
(C)	89	80	90	60
(D)	74	60	70	80

3. खालील संख्यांना विस्तार रूपात लिहा.

उदाहरण : 35 = 30 + 5

(A)	25	=
(B)	49	=
(C)	34	=
(D)	48	=

4. खालील संख्यांची बेरीज करा.

उदाहरण : 20 + 9 = 29

(A)	50 + 4 =
(B)	30 + 0 =
(C)	20 + 6 =
(D)	60 + 7 =

किती वीटा आहेत?

मयूरीच्या वडीलाने मयूरीला विटा मोजायला सांगितले. मयूरीने विटा मोजायला सुरुवात केली ....

एक, दोन, तीन,.....

विटा मोजतांना चूक झाल्याने लगेच पुन्हा मोजणी सुरु केली. तेव्हा तीचे वडील म्हणाले,

वडील : गट बनवून मोजणी का करित नाहीस?

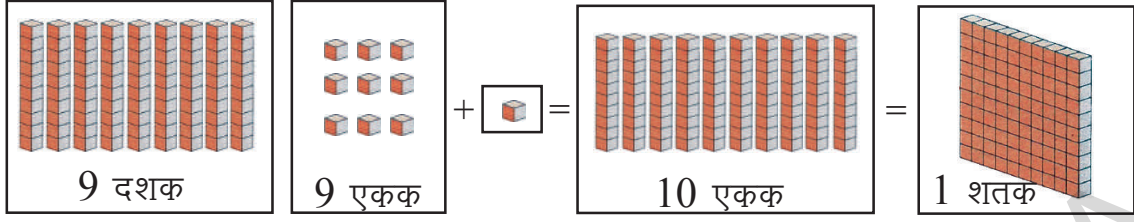
मयूरी : म्हणजे काय?

वडील : एकाच वेळी पाच विटा घेवून 5, 10, 15 ..... असे मोजावे

मयूरी : बरं, तर मी 10 वीटाच्या एक गट करून मोजते. मयूरीने 10 वीटाचा एक गट करून मोजणी सुरु केली ..... 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90. ती म्हणाली बाबा इथे 90 आणि 9 वीटा आहेत. म्हणजे 99 वीटा आहेत. जर आनखी एक वीट मीळविली तर प्रत्येक गट 10 वीटांचा होईल.

तर तिथे एकून किती विटा असाव्यात? तिथे 100 वीटा आहेत

तीन अंकी संख्या

जर आपण 99 आणि 1 ची बेरीज केली तर 100 होतील.

100 मध्ये किती दशक आहेत?

100 = 10 दशक

100 मध्ये किती एकक आहेत?

100 = 100 एकक.

99 ही दोन अंकी सर्वात मोठी संख्या आहे.

सर्वात पहिली तीन अंकी संख्या 100 आहे. म्हणजे तीन अंकी सर्वात लहान संख्या 100 आहे.

100 मध्ये 1 मिळलीले तर किती होईल?

100 मध्ये 10 मिळलीले तर किती होतील?

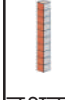

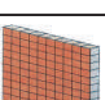

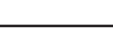

100 मध्ये 100 मिळलीले तर किती होतील?

पुढचे कार्य करतांना या प्रश्नांचा विचार करा.

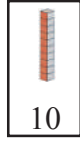
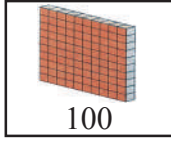
100 च्या पुढच्या संख्या

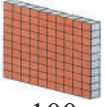

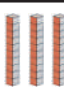
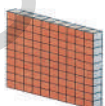
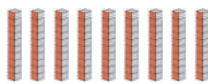

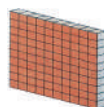
1. खालील दिलेल्या चित्राच्या आधारे रीकाम्या जागा भरा.

 शतक	 दशक	 एकक		
 1 शतक		 1 एकक	$100 + 1$	101
 1 शतक		 2 एकक	$100 + 2$	102
 1 शतक		 3 एकक	$100 + 3$	
 1 शतक		 4 एकक		104
 1 शतक			$100 + 5$	105
 1 शतक		 6 एकक	$100 + 6$	
 1 शतक		 7 एकक		107
 1 शतक		 8 एकक		
 1 शतक		 9 एकक		
 1 शतक	 1 दशक		$100 + 10$	110

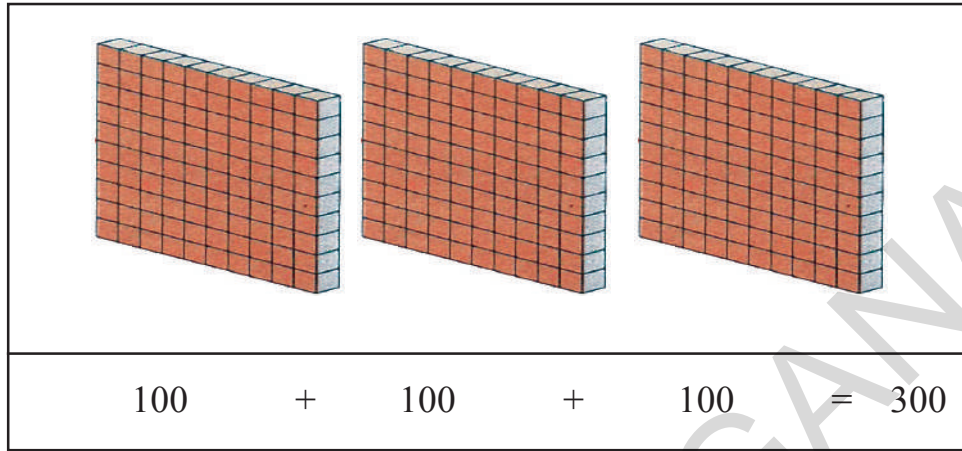
2. खालील रीकाम्या जागा भरा.

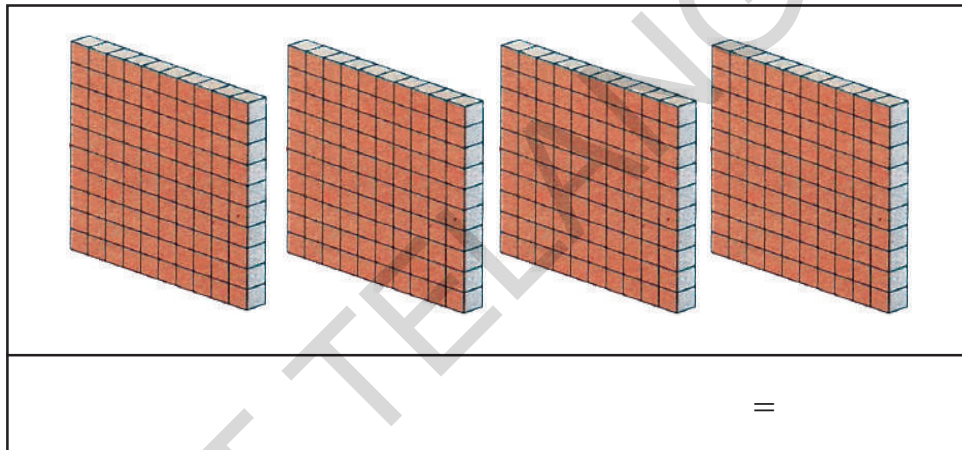
 100	 10	$100 + 10$	110
 100	 20	$100 + 20$	120
 100	 30	$100 + 30$	
100	40		140
100		$100 + 50$	
	60	$100 + 60$	
			170
			180
 100	 90		
 100	 100	$100 + 100$	200

3. खालील शतक मोजा.

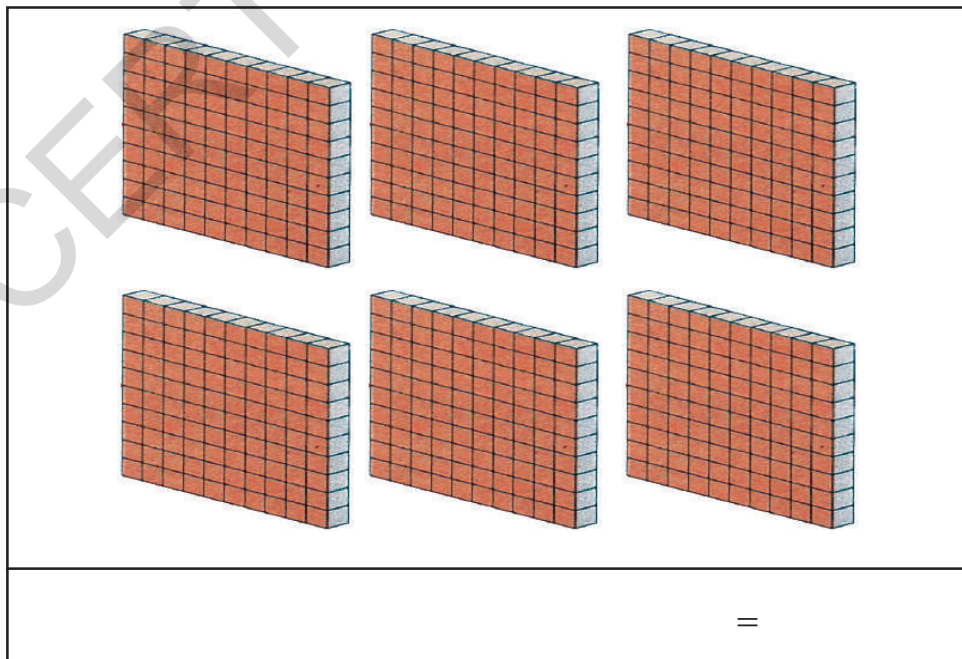
उदाहरण :

(A)

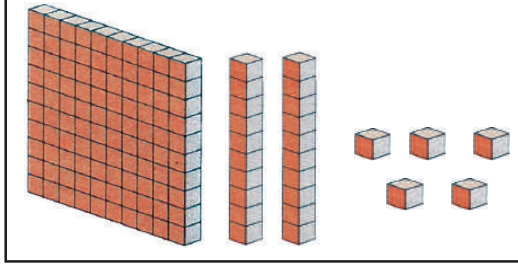

(B)

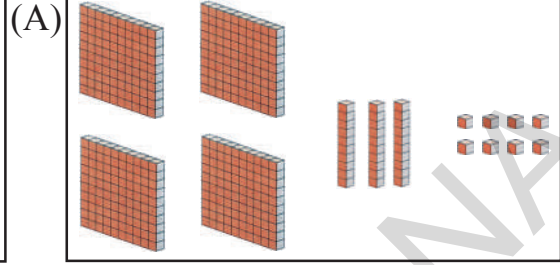

4. खालील शतक, दशक आणि एकक मोजुन रिकाम्या जागा भरा.

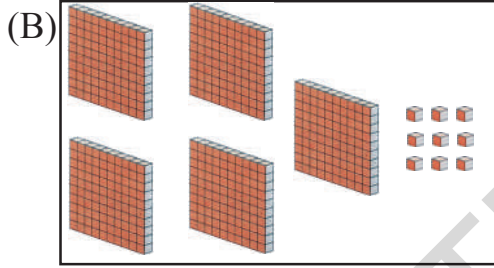
तुमच्यासाठी एक उदाहरण दिले आहे पहा.

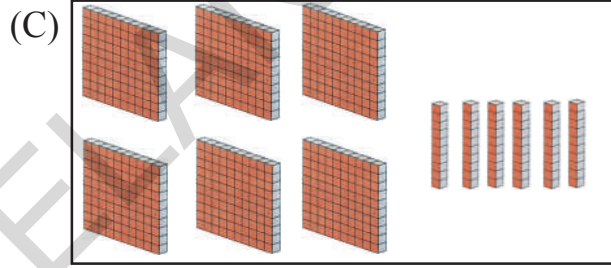
100	10	1	संख्या
1	2	5	125

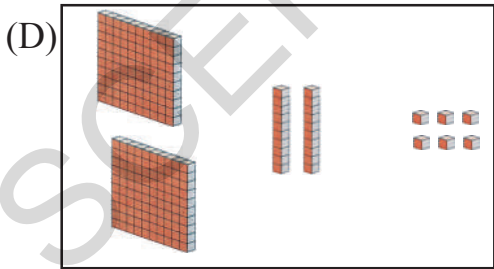
100	10	1	संख्या

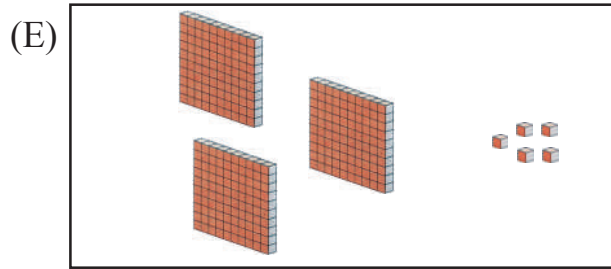
100	10	1	संख्या

100	10	1	संख्या

100	10	1	संख्या

100	10	1	संख्या

5. खालील चौकटातील एक अंकी संख्या, दोन अंकी संख्या, तीन अंकी संख्या ओळखून रिकाम्या चौकटीत लिहा.

42	315	9	54	165	240
26	8	143	7	289	20
462	34	88	96	15	431
3	73	102	4	66	1

42 ही दोन अंकी संख्या आहे.

4 आणि 2 दोन अंक आहे.

42 ही संख्या 4 दशक व 2 एककानी बनली आहे.

एक अंकी संख्या	दोन अंकी संख्या	तीन अंकी संख्या

20 ही संख्या एक अंकी आहे असे रवि म्हणतो. कारण यात शून्य आहे. कारण शून्याला किंमत नसते. कांता म्हणते, 20 ही संख्या 2 आणि 0 या अंकानी बनलेली आहे. 0 एकक स्थानी आहे म्हणजे एकक नाहीत' तुम्ही कुणाशी सहमत आहात? रविशी का कांताशी? 101 संख्यामध्ये '0' ची किंमत किती आहे?

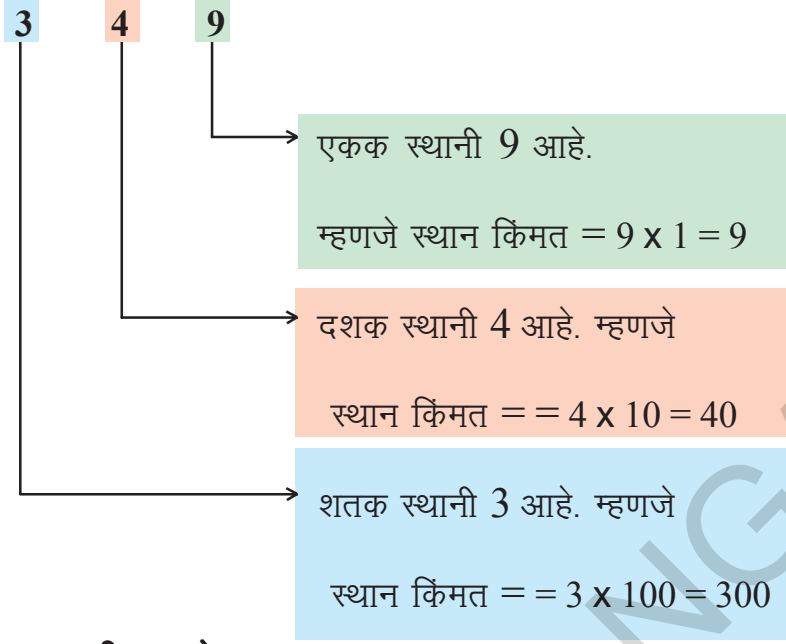
6. खालील कोष्टकात योग्य अंक भरा.

91	92	93				97		99	
101	102						108		110
			114						120
		123							
131									
					146				
				155					
161									
				175					
					186				
						197			
201								209	

वरील कोष्टक पाहून खालील प्रश्नांची उत्तर अंकात आणि अक्षरात लिहा.

- (A) कोष्टकातील सुरुवातीचा अंक कोणता?.....
- (B) 197 नंतर कोणती संख्या आहे?.....
- (C) 161 च्या अगोदर कोणती संख्या आहे?.....
- (D) 149 आणि 151च्या मधली संख्या कोणती?.....
- (E) कोष्टकातील शेवटची संख्या कोणती?.....

पहा आणि समजून घ्या.

विचार करा
जर संखेच्या
एखाद्या
स्थानी शून्य
असेल तर
त्यची स्थान
किंमत किती
असेल.

आता खालील कोष्टक पहा.

संख्या	100	10	1	4 ची स्थान किंमत
4			4	4
42		4	2	40
425	4	2	5	400

जस-जसे आपण संखेच्या डाव्याकडे जातो तस-तसे स्थान किंमत वाढते.

योग्य संखेवर गोल करा.

उदाहरण : दशक स्थानी 5 आहे: 574 456 235 165

(A) एकक स्थानी 6 आहे : 128 761 621 176

(B) शतक स्थानी 3 आहे : 27 461 399 939

(C) दशक स्थानी 8 आहे : 828 108 811 882.

0.

अधोरेखीत अंकाची स्थान किंमत लिहा.

उदाहरण : $\underline{6}74 : 6 \times 100 = 600$

(A) $\underline{2}56 : \underline{\hspace{2cm}}$ (B) $39\underline{0} : \underline{\hspace{2cm}}$

(C) $7\underline{8}6 : \underline{\hspace{2cm}}$ (D) $6\underline{2}6 : \underline{\hspace{2cm}}$

(E) $3\underline{0}1 : \underline{\hspace{2cm}}$ (F) $69\underline{1} : \underline{\hspace{2cm}}$

3. खालील वाक्यांना वाचून संख्या लिहा.

(A) एकम स्थानी 5, दशक स्थानी 2, शतक स्थानी 7 असलेली संख्या लिहा.....

(B) एकम स्थानी 0, दशक स्थानी 8, शतक स्थानी 4 असलेली संख्या लिहा.....

(C) शतक स्थानी 7, दशक स्थानी 1, एकक स्थानी 0 असलेली संख्या लिहा.....

(D) एकक स्थानी 7, शतक स्थानी 5, दशक स्थानी 2 असलेली संख्या लिहा.....

4. भिक्कु आणि लता 21 व्या पृष्ठावरील 6व्या प्रश्नाच्या संखेच्या कोष्टकासोबत खेळत आहेत. तुम्ही पण त्यांच्याबरोबर खेळू शकता.

भिक्कु : दूस-या ओळीतील पहिली संख्या कोणती?

लता : 144 आणि 146 मधली संख्या कोणती?

भिक्कु : 177 नंतर कोणती संख्या आहेत?

लता : 200 आधी कोणती संख्या आहेत?

भिक्कु : 162 नंतरच्या 5 व्या डब्यात कोणती संख्या आहेत?

लता : 165 अगोदरच्या 4 थ्या डब्यात कोणती संख्या आहेत?

भिक्कु : 186 च्या खालच्या डब्यात कोणती संख्या आहेत?

लता : 155 च्या वरच्या डब्यात कोणती संख्या आहेत?

भिक्कु : जर तीन डब्यांनंतर 138 असेल तर पहील्या डब्यात कोणती संख्या आहे?

विटाचा समूह

मयूरीच्या घरी लॉरीने विटा आणल्या आणि 10 विटांच्या ओळी करून ढीग घातला.

मयूरीने 10 चा गट करून विटा मोजल्या. तीने सर्व प्रथम खालच्या बाजूच्या 100 विटा मोजल्या त्यावरच्या समूहात 70 विटा होत्या. त्या प्रत्येक 10 विटांच्या समूहात होत्या. सर्व विटांच्या वर फक्त 4 विटा शिल्लक होत्या. तर तीने विटा खालील प्रकारे मोजल्या.

100 विटाचा समूह	10 विटाचा समूह	उरलेल्या विटा	ढीगातील एकूण विटा
2	7	4	$200 + 70 + 4 = 274$

1. वरील चित्रात दाखविल्या प्रमाणे विटाचा ढीग आहे. खालील कोष्टकात विटाचे समूह पाहून एकूण विटाची संख्या लिहा.

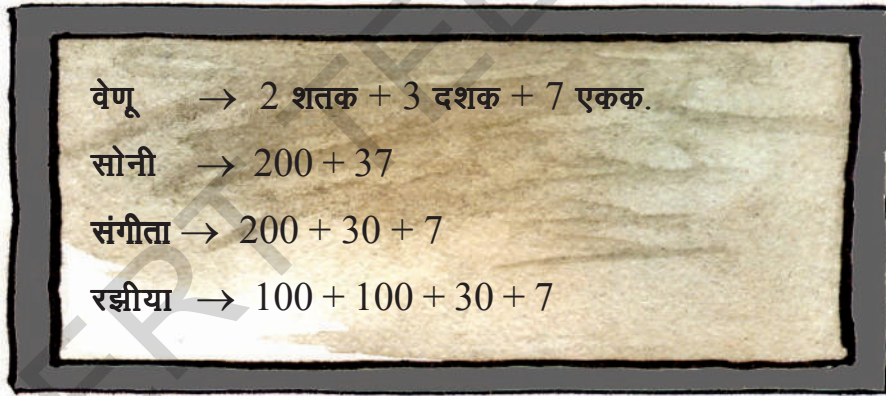
100 विटाच्या समूह	10 विटाच्या समूह	उरलेल्या विटा	ढीगातील एकूण विटा
5	8	9	
6	0	2	
7	5	0	

खालील कोष्टक पहा. एकूण विटांची संख्या आहे. त्यांना 100,10 आणि उरलेल्या विटाच्या गटात विभागणी करा.

एकूण विटा	100 विटाचा समूह	10 विटाचा समूह	उरलेल्या विटाचा समूह
185	1	8	5
625			
378			
209			
430			

भुक्तापूर शाळेमधील चार विद्यार्थींनीने फळ्यावर 237 ही संख्या वेगवेगळ्या प्रकारे लिहिल्या. सर्वांनी बरोबर लिहिले आहे काय तपासा?

खालील उदाहरण पहा.

उदाहरण : $237 = 2 \text{ शतक} + 3 \text{ दशक} + 7 \text{ एकक.}$
 $= 2 \times 100 + 3 \times 10 + 7 \times 1$
 $= 200 + 30 + 7$

यालाच 237 चे विस्तार रूप म्हणतात. 198 या संखेला वरील प्रकारे लिहिता येईल काय?

3. खालील रिकाम्या डब्यात अचूक अंक लिहा.

उदाहरण : $927 = 9$ शतक + 2 दशक + 7 एकक

(A) $769 =$ शतक + दशक + एकक

(B) $126 =$ शतक + दशक + एकक

(C) $407 =$ शतक + दशक + एकक

(D) $679 =$ शतक + दशक + एकक

(E) $223 =$ शतक + दशक + एकक

4. खालील संख्यांना विस्तार रूपात लिहा.

उदाहरण : $126 = 100 + 20 + 6$

(A) $325 =$ _____ + _____ + _____

(B) $446 =$ _____ + _____ + _____

(C) $609 =$ _____ + _____ + _____

(D) $518 =$ _____ + _____ + _____

(E) $720 =$ _____ + _____ + _____

5. खालील दिलेले उदाहरण पाहून खालील अचूक संख्येवर गोल वर्तुळ काढा.

उदाहरण : $200 + 4$ 24 42 **204**

(A) $400+20+3$ 324 423 420

(B) $500+60$ 506 650 560

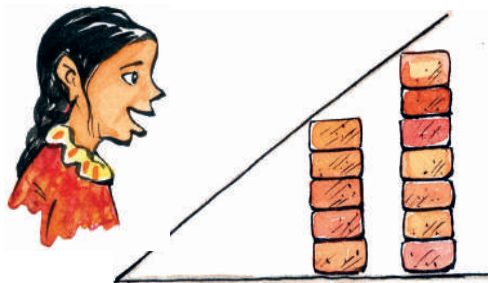
(C) $800+80+8$ 850 888 880

(D) $700+5$ 705 750 570

(E) $40+0$ 440 44 40

लहान व मोठे ओळखणे

मयुरीने खालील प्रमाणे विटा रचल्या. ते पाहून कोणते कमी व कोणते जास्त आहे ते ओळखा.

5 विटा 7 विटा

5 वीटा 7 विटांपेक्षा कमी आहेत.

म्हणजे 5 पेक्षा 7 जास्त आहे.

$$5 < 7.$$

2 विटा

2 विटा

इथे दोन्ही ढिगात विटा सारख्या आहेत.

म्हणजेच 2 आणि 2 बरोबर आहेत. यास $2 = 2$ असे लिहितात.

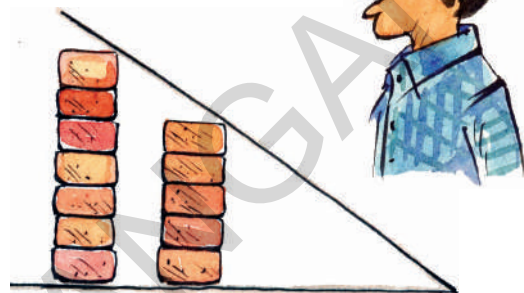
मयुरीने 5 आणि 7 अंकांचा वापर करून दोन अंकी संख्या बनवून तीच्या मित्राला लहान व मोठे अंक ओळखायला सांगितली. तुम्ही मयुरीच्या मित्राला मदत करू शकाल काय ?

5 आणि 7 अंकांचा वापर करून 57 आणि 75 संख्या बनतात.

57 = दशक आणि एकक

75 = दशक आणि एकक

आता 57 75 यात योग्य चिन्ह लिहा.

7 विटा 5 विटा

7 वीटा 5 विटांपेक्षा जास्त आहेत.

म्हणजे 7 पेक्षा 5 कमी आहे.

$$7 > 5$$

हे करा

1. खालील रिकाम्या डब्यात ' $>$, ' $<$, ' $=$ ' पैकी योग्य चिन्ह लिहा.

उदाहरण : $35 < 53$

$53 = 53$

$53 > 35$

(A) 86 68

(B) 27 72

(C) 68 68

(D) 89 75

$>$ पेक्षा लहान आहे

$<$ पेक्षा मोठे आहे

$=$ च्या बरोबर आहे

2. 2, 6, 7 या अंकाने तयार होणा-या संख्या 267, 276, 627, 672, 726, 762 तिन्ही अंक संख्या आहेत. द्या संख्येत शतक, दशक, एकक लिहा.

(A) 267 = शतक दशक एकक

(B) 276 = शतक दशक एकक

(C) 627 = शतक दशक एकक

(D) 672 = शतक दशक एकक

(E) 726 = शतक दशक एकक

(F) 762 = शतक दशक एकक

3. लहान मोठी संख्या ओळखा.

(A) 267 आणि 276 संख्येपैकी कोणती लहान आहे?

(B) 627 आणि 672 संख्येपैकी कोणती मोठी आहे?

(C) 726 आणि 762 संख्येपैकी कोणती लहान आहे?

(D) 267 आणि 627 संख्येपैकी कोणती मोठी आहे?

(E) 762 आणि 672 संख्येपैकी कोणती लहान आहे?

4. खालील रिकाम्या डब्यात $>$, $<$, $=$ चिन्ह लिहा.

उदाहरण : $189 < 678$

$205 = 205$

$126 > 75$

(A) 275 725

(B) 853 624

(C) 47 374

(D) 605 506

(E) 137 73

(F) 199 199

5. खालील पैकी मोठ्या संख्येभोवती वर्तुळ काढा.

उदाहरण : 57 67 97

(A) 35 43 102

(B) 404 444 440

(C) 820 822 828

(D) 42 24 41

(E) 147 141 174

6. खालील संख्यांना चढत्या क्रमात लिहा.

उदाहरण : 64, 35, 79, 84 चढत्या क्रमात : 35, 64, 79, 84

(A) 84, 79, 85, 105

(B) 106, 110, 155, 143

(C) 89, 178, 254, 675

चढत्या क्रमात म्हणजे
संख्यांना लहान
संखेकडून मोठ्या
संखेकडे जुळवणी
करणे

7. खालील संख्यांना उतरत्या क्रमात लिहा.

उदाहरण : 48, 57, 95, 34 उतरत्या क्रमात : 95, 57, 48, 34

(A) 77, 156, 198, 256

(B) 184, 295, 154, 695

(C) 259, 654, 794, 385

उतरता क्रमात म्हणजे संख्यांना
मोठ्या संखेकडून लहान संखेकडे
जुळवणी करणे.

8. इथे काही संख्या दिलेल्या आहेत. त्या संख्या कोणत्या गटात मोडतात ओळखून गटाभोवती गोल करा.

उदाहरण :	885	:	800-850	850-900	750-800
	98	:	80-90	90-100	100-110
	632	:	600-650	650-700	700-750
	304	:	250-300	300-350	350-400
	287	:	200-250	250-300	300-350
	945	:	800-900	900-999	400-500

9. खालील प्रश्न सोडवा.

(A) 4, 6, 9 या अंकाना जुळवून शक्य तेवढ्या संख्या तयार करा.

(B) एकक स्थानी 5 असण-या 50 ते 150 संखेमधल्या शक्य तेवढ्या संख्या तयार करा.

(C) दशक स्थानी 6 असलेल्या 800 ते 900 मधल्या शक्य तेवढ्या संख्या तयार करा.

10. खालील अंकाने तयार होणारी सर्वात मोठी व सर्वात लहान संख्या तयार करा.

मोठी संख्या

लहान संख्या

(A) 9, 3, 2

_____

_____

(B) 1, 4, 2

_____

_____

(C) 2, 3, 9

_____

_____

(D) 5, 6, 1

_____

_____

(E) 1, 0, 8

_____

_____

11. खालील रीकाम्या जागेत योग्य संख्या लिहा.

- (A) 127, 128, 129, _____, _____
(B) 497, 498, 499, _____, _____
(C) 699, _____, _____, 702, 703
(D) 99, _____, _____, _____, 103
(E) 997, 996, 995, _____, _____

12. खालील अक्षरातील संख्यांना अंकात लिहा.

उदाहरण : चारशे पंचवीस : 425

- (A) नऊशे सात : _____
(B) आठशे बेचाळीस : _____
(C) सहाशे तीस : _____
(D) दोनशे चौ-यान्नव : _____
(E) पाचशे पंचेचाळीस : _____

13. खालील संख्यांना अक्षरात लिहा.

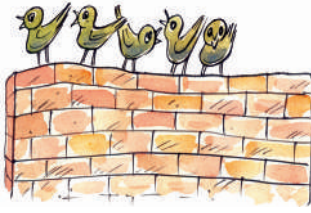
उदाहरण : 549 : पाचशे एकोण पन्नास

- (A) 604 : _____
(B) 858 : _____
(C) 985 : _____
(D) 684 : _____
(E) 450 : _____

सीता आणि गीता शाळेच्या मैदानावर खेळत होते. सीता ने भींतीवरील पक्षी पाहून गीताला विचारले 'भींतीवर किती पक्षी आहेत'? तुम्ही गीताला पक्षी मोजायला मदत करा.

भींतीवरील एकूण पक्षांची संख्या

किती पक्षी भींतीवर बसायला येत आहेत?.

आता भींतीवर एकूण किती पक्षी आहेत.

वरील आपण असेही लिहू शकतो.

$$\square + \square = \square$$

शफी जवळ 9 मणी आहेत. आणि संजीव जवळ 6 मणी आहेत. दोघाजवळचे मणी मिळून किती मणी होतील.? मोजा आणि लिहा.

शफी जवळील मणी

संजीव जवळील मणी

दोघाजवळचे मणी मिळून

वरील आपण असे लिहू शकतो.

$$\square + \square = \square$$

कोंदूर शाळेमध्ये किती विद्यार्थी आहेत?

खालील कोष्टकात शाळेतील वर्गवारी मुलांमुलींची संख्या दिली आहे. प्रत्येक वर्गात एकूण किती विद्यार्थी आहेत ते तसेच मुलांमुलींची बेरीज करून लिहा.

	वर्ग 1 ला	वर्ग 2 रा	वर्ग 3 रा	वर्ग 4 था	वर्ग 5 वा	एकूण
मुले	12	13	14	16	13	68
मुली	14	15	15	14	21	79
एकूण						

पहिल्या वर्गात 12 मुले आहेत. रामू कोष्टक पाहून म्हणाला म्हणजे 10 आणि 2 मुले आहेत. 14 मुली आहेत म्हणजे 10 आणि 4 मुले आहेत. एकूण विद्यार्थी = $12 + 14 = 26$.

इतक्या लवकर रामूने 12 आणि 14 कसे मिळवले?

आता मी सुद्धा प्रयत्न करतो.

पहिल्या वर्गात 12 मुले, 14 मुली आहेत.

म्हणजे $12 + 14$

$$\begin{aligned}
 &= 10 + 2 + 10 + 4 \\
 &= \underbrace{10 + 2}_{20} + \underbrace{2 + 4}_{6} \\
 &= 20 + 6 \\
 &= 26
 \end{aligned}$$

मी 12 ला $10 + 2$ आणि 14 ला $10 + 4$ अशा प्रकारे वेगळे करू शकतो.

नंतर $10 + 10$ आणि $2 + 4$ मिळवतो.

तुम्ही सुद्धा वरील प्रमाणे दुस-या, तीस-या, चौथ्या, पाचव्या, वर्गामधील एकूण विद्यार्थी माहीत करू शकतो. वर्ग 2 रा $\rightarrow 13 + 15$

$$\begin{aligned}
 &= \square + \square + \square + \square \\
 &= \square + \square + \square \\
 &= \square + \square \\
 &= \square
 \end{aligned}$$

वर्ग 3 रा → 14 + 15

$$\begin{aligned} &= \square + \square + \square + \square \\ &= \square + \square + \square \\ &= \square + \square \\ &= \square \end{aligned}$$

वर्ग 4 था → 16 + 14

$$\begin{aligned} &= \square + \square + \square + \square \\ &= \square + \square + \square \\ &= \square + \square \\ &= \square \end{aligned}$$

वर्ग 5 वा → 13 + 21

$$\begin{aligned} &= \square + \square + \square + \square \\ &= \square + \square + \square \\ &= \square + \square \\ &= \square \end{aligned}$$

मी अशा प्रकारे
करू शकते

$$\begin{aligned} &13 + 21 \\ &= 13 + 20 + 1 \\ &= 14 + 20 \\ &= 34 \end{aligned}$$

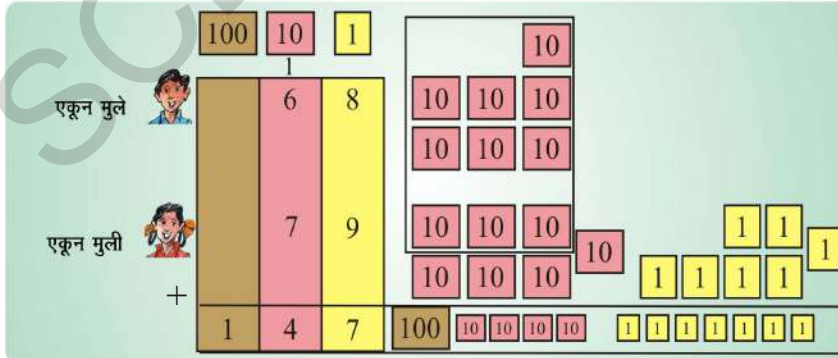
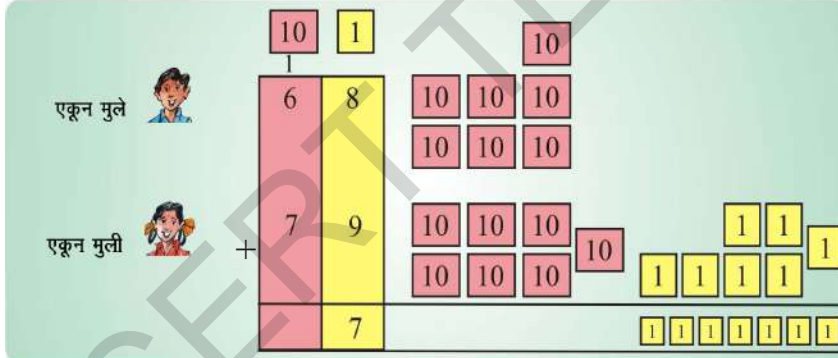
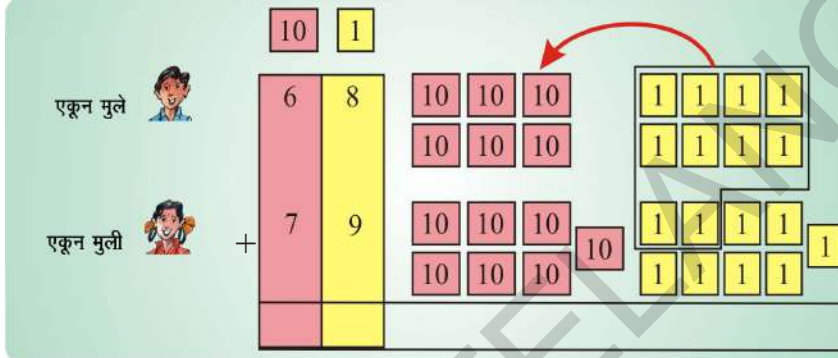
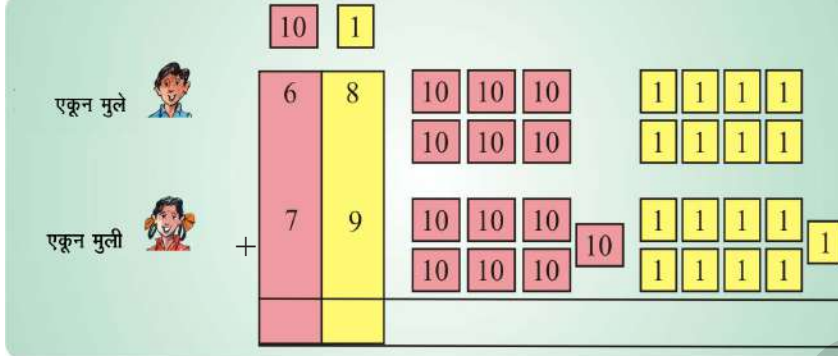
हे प्रयत्न करून पहा.

1. तोंडी बेरीज करून उत्तर खालील डब्यात लिहा.

- (A) $43 + 25 =$ (B) $63 + 36 =$
- (C) $27 + 51 =$ (D) $83 + 15 =$
- (E) $60 + 25 =$ (F) $45 + 20 =$

खालील कोष्टकाला काळजीपूर्वक पहा.

कोदूर शाळेत एकूण 68 मुले व 79 मुली आहेत. तर शाळेतील एकूण विद्यार्थ्यांची संख्या किती? खालील दिलेल्या मुलामुलींची बेरीज

8 एकक 9 एककाची बेरीज 17 एकक येते. 17 म्हणजे 1 दशक आणि 7 एकक होते.

6 दशक आणि 7 दशक आणि 1 दशकाची बेरीज 14 दशक होते. 14 दशक म्हणजे 1 शतक आणि 4 दशक होते.

म्हणून कोदूर शाळेतील एकूण विद्यार्थ्यांची संख्या 147 होईल.

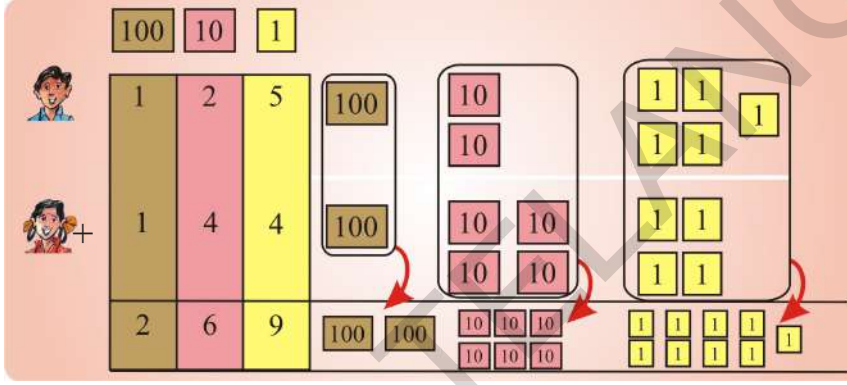
हे प्रयत्न करून पहा.

(A)	$\begin{array}{r} \boxed{10} \ \boxed{1} \\ 2 \ 7 \\ + 4 \ 8 \\ \hline \\ \hline \end{array}$	(B)	$\begin{array}{r} \boxed{10} \ \boxed{1} \\ 6 \ 8 \\ + 2 \ 3 \\ \hline \\ \hline \end{array}$	(C)	$\begin{array}{r} \boxed{10} \ \boxed{1} \\ 3 \ 9 \\ + \ \ 8 \\ \hline \\ \hline \end{array}$	(D)	$\begin{array}{r} \boxed{10} \ \boxed{1} \\ 7 \ 5 \\ + 2 \ 6 \\ \hline \\ \hline \end{array}$
-----	---	-----	---	-----	---	-----	---

तिम्मापूर शाळेमध्ये एकूण किती विद्यार्थी आहेत?

तिम्मापूर शाळेमध्ये 125 मुले, 144 मुली आहेत. तर शाळेत एकूण किती विद्यार्थी आहेत?

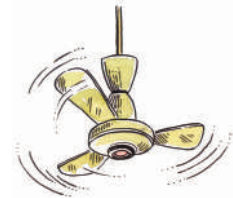
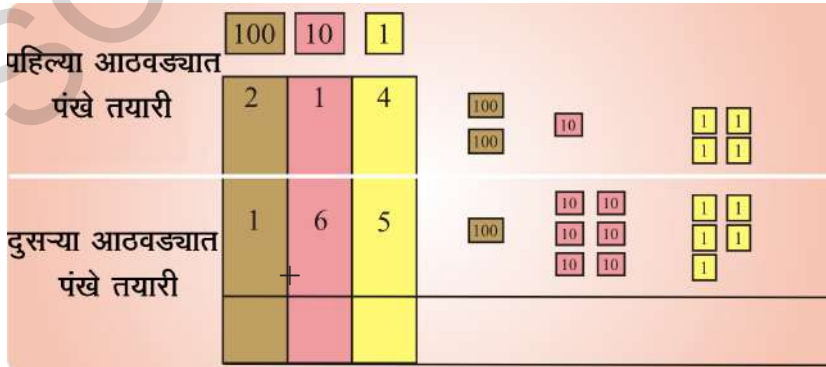
आता एकूण विद्यार्थी माहीत करू या.

म्हणून तिम्मापूर शाळेतील एकूण विद्यार्थी 269 होतील.

प्रयत्न करा

- एका पंख्याच्या कारखाण्यात पहिल्या एका आठवड्यात 214 तयार पंखे झाले, दुसऱ्या आठवड्यात 165 पंखे तयार झाले, तर दोन आठवड्यात एकूण किती पंखे तयार झाले?

2. राजूला 125 गोट्या मिळाल्या, किशोरला 63 गोट्या मिळाल्या तर दोघाच्या गोट्या एकत्र केल्या तर एकुन किती गोट्या होतील?

	100	10	1
	1	2	5
+		6	3

दोन्ही शाळेचे एकूण विद्यार्थी किती होतील?

तिम्मपूर शाळेत 269 विद्यार्थी आहेत. तसेच कोंदूर शाळेत एकूण 147 विद्यार्थी आहेत. हे आपल्याला माहीताच आहे. तेव्हा दोन्ही शाळेचे एकूण विद्यार्थी किती होतील. प्रयत्न करू पहा.

	100	10	1
तिम्मपूर शाळेतील एकूण विद्यार्थी	2	6	9
कोंडापुर शाळेतील एकूण विद्यार्थी	1	4	7
	4	1	6

म्हणून दोन्ही शाळेचे मिळून एकूण विद्यार्थी 416 होतील.

प्रयत्न करा

1. तिम्मपूर शाळेच्या ग्रंथालयात 265 तेलुगु, 176 इंग्रजी गोष्टीची पुस्तके आहेत. तर शाळेत एकूण गोष्टीची किती पुस्तके आहेत.

	100	10	1
तेलुगु गोष्टीची एकूण पुस्तके	2	6	5
इंग्रजी गोष्टीची एकूण पुस्तके	1	7	6
शाळेतील एकूण गोष्टीची पुस्तके			

2. एका फळ-पालेभाज्याच्या व्यापा-याने एके दिवशी 136 संत्री, 185 सफरचंद विकले. तर त्याने एकूण किती फळे विकली?

	100	10	1
	1	3	6
+	1	8	5

प्रयत्न करा

(A)
$$\begin{array}{r} \text{100} \quad \text{10} \quad \text{1} \\ 2 \quad 7 \quad 5 \\ + 1 \quad 0 \quad 6 \\ \hline \hline \end{array}$$

(B)
$$\begin{array}{r} \text{100} \quad \text{10} \quad \text{1} \\ 1 \quad 6 \quad 8 \\ + 2 \quad 4 \quad 0 \\ \hline \hline \end{array}$$

(C)
$$\begin{array}{r} \text{100} \quad \text{10} \quad \text{1} \\ 3 \quad 9 \quad 3 \\ + 1 \quad 8 \quad 7 \\ \hline \hline \end{array}$$

(D)
$$\begin{array}{r} \text{100} \quad \text{10} \quad \text{1} \\ 7 \quad 2 \quad 6 \\ + \quad 7 \quad 5 \\ \hline \hline \end{array}$$

(E)
$$\begin{array}{r} \text{100} \quad \text{10} \quad \text{1} \\ 6 \quad 0 \quad 9 \\ + \quad 9 \quad 8 \\ \hline \hline \end{array}$$

(F)
$$\begin{array}{r} \text{100} \quad \text{10} \quad \text{1} \\ 5 \quad 4 \quad 7 \\ + 2 \quad 7 \quad 5 \\ \hline \hline \end{array}$$

(G) $145 + 22 = \square$

(H) $365 + 103 = \square$

(I) $263 + 210 = \square$

(J) $103 + 425 = \square$

(K) $320 + 46 = \square$

(L) $85 + 104 = \square$

किती वीटा आहेत?

तिम्मापूर शाळेमध्ये स्वयंपाक घर बांधलं जात आहे. त्यासाठी शाळेत फक्त 475 विटा आहेत. आनखी 220 विटा आनून स्वयंपाकघर बांधले. तर स्वयंपाक घर बांधण्यासाठी एकूण किती विटा लागल्या?

विचार करा.

475 + 220 ची बेरिज 600 पेक्षा कमी येईल का जास्त येईल?

	100	10	1
शाळेतल्या विटांची संख्या	4	7	5
गौड्याने विकत आनलेल्या विटा +	2	2	0
एकूण विटांच्या संख्या	6	9	5

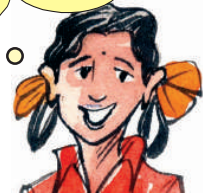
प्रयत्न करा

- जॉन आणि गोपी गोट्यांचा खेळ खेळत आहेत. जॉन जवळ 163 गोट्या आहेत. तो खेळत 125 गोट्या जिंकतो. तर जॉन जवळ एकूण किती गोट्या जमा झाल्या?

	100	10	1
जॉन जवळच्या गोट्या	1	6	3
जॉनने जिंकलेल्या गोट्या	+ 1	2	5
जॉन जावळ एकूण गोट्या			

विचार करा.

163 + 125 ची बेरीज 200 पेक्षा जास्त येईल का कमी येईल?

तुम्हाला किती लाडू हवे आहेत.

स्वातंत्र्य दिनानिमित्त भुक्तापूर शाळेत लाडू वाटायचे ठरविले होते. शाळेत 245 विद्यार्थी आणि 13 शिक्षक आहेत. लक्ष्मी आणि राणीने लाडू किती लागतील याचा हिशोब खालील प्रमाणे लावला.

लक्ष्मी

$$\begin{array}{r} 245 \\ + 13 \\ \hline 375 \end{array}$$

राणी

$$\begin{array}{r} 245 \\ + 13 \\ \hline 258 \end{array}$$

कुणाचे उत्तर बरोबर आहे? लक्ष्मीचे का राणीचे?

245 + 13 ची बेरीज 300 पेक्षा जास्त की कमी होईल?

विचार करा.
13 म्हणजे 1 दशक 3 एकक काय?
किंवा 1 शतक 3 दशक काय?

प्रयत्न करा

1. रविजवळ 125 रुपए आहेत. त्याच्या वडीलाने 45 रुपए दिले. आता रविजवळ किती रुपए जमा झाले?

	100	10	1
रविजवळ होते	1	2	5
वडीलाने दिले	+	4	5
एकूण रुपए			

विचार करा
125 + 45 ची बेरीज 100 पेक्षा जास्त येईल का कमी येईल.

2. शाळेच्या ग्रंथालयात ग्रंथपाल खालील प्रमाणे गोष्टीची पुस्तके, गोष्टीचे कार्ड मुला, मुलींचा तपशील खालील कोष्टकात दिला आहे.

विद्यार्थी	गोष्टीची पुस्तके	गोष्टीचे कार्ड
मुले	129	237
मुली	75	150

शोधा:

- (A) मुलींनी एकूण गोष्टीची किती पुस्तके आणि कार्ड वाचले?
- (B) मुलांनी एकूण किती गोष्टीची पुस्तके, गोष्टीचे कार्ड वाचले?
- (C) विद्यार्थ्यांने एकूण किती गोष्टीची पुस्तके वाचली?
- (D) विद्यार्थ्यांने एकूण किती गोष्टीचे कार्ड वाचली?

किती खडूचे डबे आहेत?

शालूर शाळेतील मुले खडू तयार करून इतर शाळांना पुरवठा करतात. एका महीण्यात त्यांनी 175, दूस-या महीण्यात 127 खडूचे डबे तयार केले. दोन महीण्यांनंतर गोपीने रफीकला विचारले 'आपण दोन महीण्यात एकूण किती खडूचे डबे तयार केले?'

रवि आणि गोपीने हिशोब खालील प्रमाणे केला आहे.

त्यांचा हिशोब पहा. कोणाचा हिशोब चूक आणि कोणाचा बरोबर आहे ते सांगा?

175

127

32

175

127

302

सोडवा

खालील बेरीज करा.

$$\begin{array}{r} \text{(A)} \quad \begin{array}{c} \boxed{100} \quad \boxed{10} \quad \boxed{1} \\ 2 \quad 7 \quad 6 \\ + 3 \quad 1 \quad 3 \\ \hline \\ \hline \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{(B)} \quad \begin{array}{c} \boxed{100} \quad \boxed{10} \quad \boxed{1} \\ 6 \quad 0 \quad 3 \\ + 2 \quad 5 \quad 6 \\ \hline \\ \hline \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{(C)} \quad \begin{array}{c} \boxed{100} \quad \boxed{10} \quad \boxed{1} \\ 5 \quad 2 \quad 0 \\ + 3 \quad 0 \quad 7 \\ \hline \\ \hline \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{(D)} \quad \begin{array}{c} \boxed{100} \quad \boxed{10} \quad \boxed{1} \\ 3 \quad 4 \quad 9 \\ + \quad 2 \quad 4 \\ \hline \\ \hline \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{(E)} \quad \begin{array}{c} \boxed{100} \quad \boxed{10} \quad \boxed{1} \\ 2 \quad 6 \quad 3 \\ + \quad 8 \quad 4 \\ \hline \\ \hline \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{(F)} \quad \begin{array}{c} \boxed{100} \quad \boxed{10} \quad \boxed{1} \\ 1 \quad 4 \quad 9 \\ + \quad 6 \quad 5 \\ \hline \\ \hline \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{(G)} \quad \begin{array}{c} \boxed{100} \quad \boxed{10} \quad \boxed{1} \\ 3 \quad 2 \quad 5 \\ + 4 \quad 9 \quad 8 \\ \hline \\ \hline \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{(H)} \quad \begin{array}{c} \boxed{100} \quad \boxed{10} \quad \boxed{1} \\ 3 \quad 9 \quad 4 \\ + 1 \quad 0 \quad 8 \\ \hline \\ \hline \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{(I)} \quad \begin{array}{c} \boxed{100} \quad \boxed{10} \quad \boxed{1} \\ 2 \quad 0 \quad 9 \\ + \quad 8 \quad 4 \\ \hline \\ \hline \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{(J)} \quad \begin{array}{c} \boxed{100} \quad \boxed{10} \quad \boxed{1} \\ 5 \quad 4 \quad 9 \\ + 2 \quad 6 \quad 5 \\ \hline \\ \hline \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{(K)} \quad \begin{array}{c} \boxed{100} \quad \boxed{10} \quad \boxed{1} \\ 3 \quad 0 \quad 9 \\ + 4 \quad 0 \quad 8 \\ \hline \\ \hline \end{array} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{(L)} \quad \begin{array}{c} \boxed{100} \quad \boxed{10} \quad \boxed{1} \\ 6 \quad 1 \quad 4 \\ + 1 \quad 0 \quad 8 \\ \hline \\ \hline \end{array} \end{array}$$

खालील प्रश्न सोडवा.

(A) कुत्राला शाळेत 215 विद्यार्थी होते. जून महिन्यात 67 विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला. तर आता शाळेत किती विद्यार्थी असतील?

(B) एक बागेत 135 आंब्याची झाडे आणि 145 जांबाची झाडे आहेत. तर बागेत एकूण झाडे किती आहेत?

(C) रामाचे वय 37 वर्ष आहे. सीताचे वय रामाच्या वयोपेक्षा 18 वर्ष जास्त आहे. तर सीताचे सध्याचे वय किती आहे?

(D) कीर्ती, कारणे 45 किलोमीटर 176 किलोमीटर बसने प्रवास केला. तर कीर्तीने एकूण किलोमीटर किती प्रवास केला?

(E) रवीजवळ 100 रुपयाच्या 2 दोन नोटा आहेत. 10 रुपयाच्या 6 नोटा आहेत. आणि 1 रुपयाचे 5 सिक्के आहेत. सीता जवळ 100 रुपयाचा 3 नोटा आहेत आणि 10 रुपयाच्या 5 नोटा आहेत. दोघांजवळ एकूण किती रुपए आहेत?

रघू आणि दिव्याने मिळून 39 गुलाबाची फुले तोडली. त्या पैकी 27 फुले लाल व उरलेली पिवळी आहेत. तर त्यांनी एकूण किती पिवळी फुले तोडली?

एकूण गुलाबाची फुले	10	1	
लाल गुलाबाची फुले -	3	9	
पिवळी गुलाबाची फुले	1	2	

प्रयत्न करा.

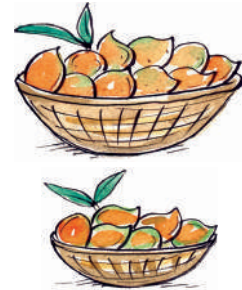
1. जंगु जवळ एकूण 55 पुस्तके होती. त्यापैकी 34 पुस्तके अलमारीत ठेवली. तर जंगुजवळ किती पुस्तक शिल्लक असतील?

एकूण पुस्तके	10	1	
अलमारीत ठेवलेली पुस्तके	5	5	
जंगु जवळ शिल्लक पुस्तके	3	4	

2. मेरीने आंब्याने भरलेले दोन टोपले आणले. एका टोपलीत 36 आंबे आहेत. दुस-या टोपलीत पहिल्या टोपलीपेक्षा 12 आंबे कमी आहेत. तर दुस-या टोपलीत किती आंबे असतील?

पहिल्या टोपलीत आंबे	10	1	
दुस-या टोपलीत कमी आंबे	3	6	
दुस-या टोपलीतील एकूण आंबे	1	2	

रंगम्माची कमाई किती आहे?

रंगम्मा आंबे विकते. तीने ₹ 245 रुपयाचे आंबे विकत घेवून ₹ 379 रुपयाला विकले तर तीने किती रुपये कमावले?

	100	10	1
पहील्या टोपलीत आंबे	3	7	9
दूस-या टोपलीत कमी आंबे	2	4	5
दूस-या टोपलीतील एकूण आंबे	1	3	4

379 रुपये 245 रुपयापेक्षा जास्त आहेत. म्हणून रंगम्माने 379 - 245 रुपये कमावले.

प्रयत्न करा.

1. शिरीषाला सहामाही परीक्षेत 364 गुण मिळाले व वार्षिक परीक्षेत 487 गुण मिळाले. तर शिरीषाला वार्षिक परीक्षेत सहामाही परीक्षेपेक्षा किती जास्त गुण मिळाले?

	100	10	1
वार्षिक परीक्षेत गुण मिळाले	4	8	7
सहामाही परीक्षेत गुण मिळाले	3	6	4
वार्षिक परीक्षेत मिळालेले जास्त गुण			

प्रयत्न करा.

(A)
$$\begin{array}{r} 10 \quad 1 \\ 6 \quad 7 \\ - \quad 3 \\ \hline \end{array}$$

(B)
$$\begin{array}{r} 10 \quad 1 \\ 9 \quad 7 \\ - \quad 2 \quad 1 \\ \hline \end{array}$$

(C)
$$\begin{array}{r} 10 \quad 1 \\ 4 \quad 9 \\ - \quad 2 \quad 1 \\ \hline \end{array}$$

(D)
$$\begin{array}{r} 100 \quad 10 \quad 1 \\ 2 \quad 7 \quad 5 \\ - \quad 1 \quad 4 \quad 3 \\ \hline \end{array}$$

(E)
$$\begin{array}{r} 100 \quad 10 \quad 1 \\ 4 \quad 2 \quad 9 \\ - \quad 1 \quad 2 \quad 3 \\ \hline \end{array}$$

(F)
$$\begin{array}{r} 100 \quad 10 \quad 1 \\ 3 \quad 4 \quad 8 \\ - \quad 1 \quad 2 \quad 6 \\ \hline \end{array}$$

(G)
$$\begin{array}{r} 100 \quad 10 \quad 1 \\ 2 \quad 7 \quad 5 \\ - \quad 1 \quad 4 \quad 3 \\ \hline \end{array}$$

(H)
$$\begin{array}{r} 100 \quad 10 \quad 1 \\ 4 \quad 1 \quad 7 \\ - \quad 2 \quad 0 \quad 6 \\ \hline \end{array}$$

पिकीने किती रुपए खर्च केले?

पिकीला फळे विकत घ्यायचे होते. ती एके दिवशी रंगम्मा कडे जावून 245 रुपयाची फळे विकत आनते. दूस-या दिवशी तीने पहील्या दिवसापेक्षा 28 रुपयाची कमी फळे विकत आनते. तर दूस-या दिवशी पिकी एकुन किती रुपयाची फळे

विकत आणते?

	100	10	1
पहील्या दिवशी पिकीने खर्च केलेले रुपए ₹	2	4	5
दूस-या दिवशी पिकीने कमी खर्च केलेले रुपए ₹-		2	8
दूस-या दिवशी पिकीने एकुन खर्च केलेले रुपए ₹			

पिकीने 245 पेक्षा
28 रुपए कमी
खर्च केले
म्हणजेच तीने 245 - 28
खर्च केले.

	100	10	1
पहील्या दिवशी पिकीने खर्च केलेले रुपए ₹	2	4	5
दूस-या दिवशी पिकीने कमी खर्च केलेले रुपए ₹-		2	8
दूस-या दिवशी पिकीने एकुन खर्च केलेले रुपए ₹			

आपण 5 एककातून
8 एकक वजा करू
शकत नाही
म्हणून आपण 1 दशक
उसने घेतो.
1 दशक = 10 एकक

	100	10	1
पहील्या दिवशी पिकीने खर्च केलेले रुपए ₹	2	3	1
दूस-या दिवशी पिकीने कमी खर्च केलेले रुपए ₹-		2	8
दूस-या दिवशी पिकीने एकुन खर्च केलेले रुपए ₹			

आता आपल्याजवळ
10 एकक आणी
5 एकक म्हणजे
एकूण
15 एकक आहेत

	100	10	1
पहील्या दिवशी पिंकीने खर्च केलेले रुपए ₹	2	~~3~~ 4	1 5
दूस-या दिवशी पिंकीने कमी खर्च केलेले रुपए		2	8
दूस-या दिवशी पिंकीने एकूण खर्च केलेले रुपए			7

15 एककातून
8 एकक वजा
केल्यास 7 एकक
शिल्लक राहतात.

	100	10	1
पहील्या दिवशी पिंकीने रुपए खर्च केले ₹	2	~~3~~ 4	1 5
दूस-या दिवशी पिंकीने रुपए खर्च केले ₹		2	8
दूस-या दिवशी पिंकीने रुपए खर्च केले ₹		1	7

आता 3 दशकातून
2 दशक वजा करा.
दशक 3 - 2 दशक
= 1 दशक

	100	10	1
पहील्या दिवशी पिंकीने खर्च केलेले रुपए ₹	2	~~3~~ 4	1 5
दूस-या दिवशी पिंकीने कमी खर्च केलेले रुपए ₹		2	8
दूस-या दिवशी पिंकीने एकूण खर्च केलेले रुपए ₹	2	1	7

आता फक्त
2 शतक शिल्लक
राहीले

पिंकीने दूस-या दिवशी एकूण 217 रुपयाचे फळ विकत घेतले.

प्रयत्न करा.

- राणी जवळ 342 रुपए आहेत. अखिला जवळ राणी पेक्षा 125 कमी आहेत. तर अखिला जवळ एकूण किती रुपए असतील?

	100	10	1
राणी जवळ रुपए आहेत ₹	3	4	2
अखिला जवळ रुपए कमी आहेत ₹	1	2	5
अखिला जवळ एकूण रुपए असतील ₹			

विचार करा.
अखिला जवळ एकूण
150 रुपयापेक्षा कमी
रुपए का जास्त रुपए
असतील

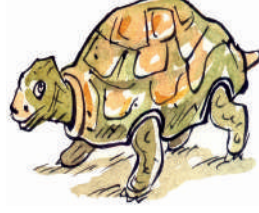
2. कासवाची आई 160 वर्षाची आहे. कासवाचे पिलू

47 वर्षाचे आहे. तर कासवाचे पिलू तीच्या आईपेक्षा

किती वर्षाने लहान आहे?

कासवाच्या आईचे वय : वर्ष

कासवाच्या पिल्लाचे वय : वर्ष

	100	10	1
-	1	6	0
		4	7

विचार करा 160 - 47
चे उत्तर 100 पेक्षा
जास्त येईल का कमी?

कासवाचे पिलू आईपेक्षा _____ वर्षाने लहान आहे.

3. गौरीने एका पुस्तकाचे 194 पानं वाचली. स्वेताने 128 पानं वाचली. तर दोघापैकी कोण जास्त पानं वाचली व किती पानं जास्त वाचले?

	100	10	1
-	1	9	4
	1	2	8

विचार करा. ? 194-128 चे
उत्तर 100 पेक्षा कमी
येईल का जास्त ?

प्रयत्न करा.

(A)

	100	10	1
-	2	7	4
		2	9

(B)

	100	10	1
-	3	4	5
	1	2	7

(C)

	100	10	1
-	2	4	3
	1	9	2

(D)

	100	10	1
-	4	1	9
		2	8

(E)

	100	10	1
-	3	1	9
	1	7	9

(F)

	100	10	1
-	5	9	3
	2	6	9

विजेता कोण, ओळखा?

क्रिकेट स्पर्धमध्ये भवानी टीमने 324 धावा काढल्या. विक्रम टीमने 198 धावा काढल्या. विक्रम टीमला जिंकण्यासाठी किती धावाची गरज आहे?

माहीत करू या.

विक्रम टीमला जिंकण्यासाठी 325 धावा काढण्या लागतील.

विक्रम टीमने अधीच 198 = धावा काढल्या.

जिंकण्यासाठी धावांची गरज = 325 - 198 = ?

जिंकण्यासाठी धावांची गरज आहे.

विक्रम टीमने धावा काढल्या

जिंकण्यासाठी धावाची गरज आहे

विक्रम टीमाले जिंकण्यासाठी 127 धावांची गरज आहे.

100	10	1
~~2~~ 3	~~1~~ 2	~~5~~ 1
1	9	8
1	2	7

विचार करा.
5 एकक 8 एककापेक्षा लहान आहे. 1 दशक 9 दशकापेक्षा लहान आहे.

शाळेत एकूण किती विद्युत खर्च झाला?

शालीनी आणि सलीम दर महिन्याला मिटरची नोंद घेतात. गेल्या महिन्यात 168 यूनिट विद्युत वापरली गेली. ह्या महिन्यात मीटर 250 यूनिट खर्च दाखवत आहे. तर या महिन्यात एकूण किती विद्युत खर्च झाले?

	शालीनी	शमीम
सध्याची नोंद	$\begin{array}{r} 250 \\ - \end{array}$	$\begin{array}{r} 250 \\ - \end{array}$
गेल्या महिन्याची नोंद	$\begin{array}{r} 168 \\ \hline 118 \end{array}$	$\begin{array}{r} 168 \\ \hline 82 \end{array}$

शालीनी आणि शमीमचे उत्तर सारखे आले नाही?

कुणाची वजाबाकी बरोबर आहे? ते ओळखून उत्तर तपासून पहा?

हे प्रयत्न करून बघा

अनील जवळ 328 रुपए होते. त्याने एक पुस्तक विकत घेतल्यावर त्याच्याजवळ 139

रुपए शिल्लक राहिले? तर त्याने किती रुपयात पुस्तक विकत घेतले?

अनील जवळ रुपए होते.

पुस्तक खरेदीनंतर अनील जवळ

रुपए शिल्लक राहिले.

पुस्तक विकत घेतलेले ₹

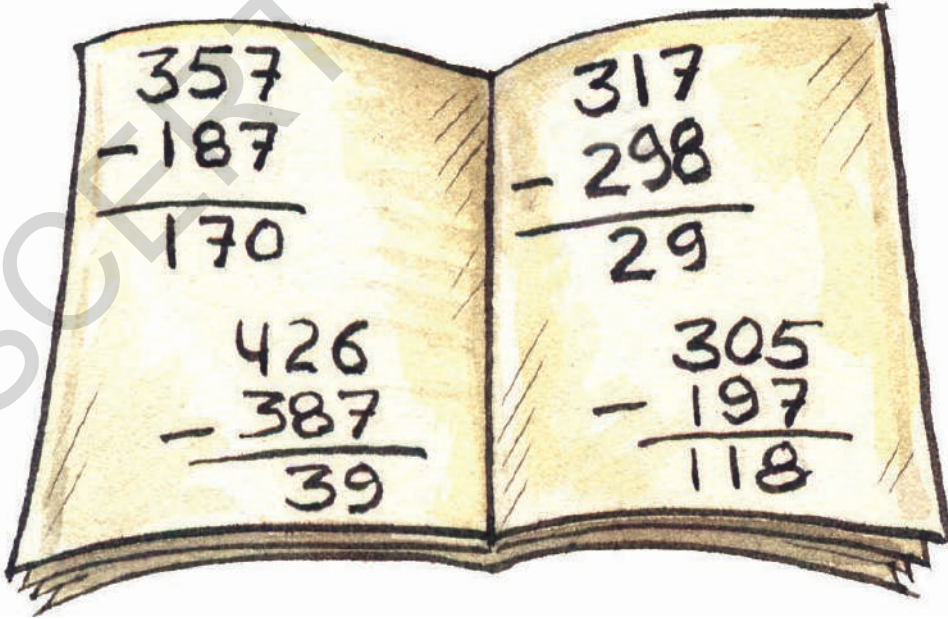
100	10	1
3	2	8
1	3	9

विचार करा.

328 - 139 चे उत्तर 100 च्या जवळपास येईल का 200 च्या जवळपास येईल ?

खालील प्रश्न अचूक सोडवा.

गौराने तीच्या भावाला चार गणितं दिले. मधुने वहीत चारही गणित केले. गौरी म्हणाली 'चार पैकी फक्त दोन गणितं बरोबर आहेत. तर मधूला चूक गणित शोधायला मदत करा. व चूक दुरुस्त करा.

गौरीने मधूच्या चूका काढून दुरुस्त केल्या.

$$\begin{array}{r} \overset{100}{\cancel{3}} \overset{10}{\cancel{4}} \overset{1}{\cancel{7}} \\ - 298 \\ \hline 19 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \overset{100}{\cancel{3}} \overset{10}{\cancel{9}} \overset{1}{\cancel{5}} \\ - 197 \\ \hline 108 \end{array}$$

प्रयत्न करा

तुम्ही गौरीशी सहमत आहात काय?

गौरीने मधूला अजून काही प्रश्न सोडवायला दिले. तुम्ही पण सोडविण्याचा प्रयत्न करा.

$$(A) \begin{array}{r} \overset{100}{\cancel{4}} \overset{10}{\cancel{8}} \overset{1}{\cancel{2}} \\ - 129 \\ \hline \end{array}$$

$$(B) \begin{array}{r} \overset{100}{\cancel{6}} \overset{10}{\cancel{0}} \overset{1}{\cancel{4}} \\ - 289 \\ \hline \end{array}$$

$$(C) \begin{array}{r} \overset{100}{\cancel{5}} \overset{10}{\cancel{1}} \overset{1}{\cancel{7}} \\ - 289 \\ \hline \end{array}$$

$$(D) \begin{array}{r} \overset{100}{\cancel{3}} \overset{10}{\cancel{0}} \overset{1}{\cancel{0}} \\ - 129 \\ \hline \end{array}$$

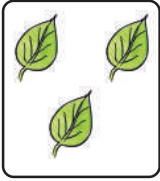
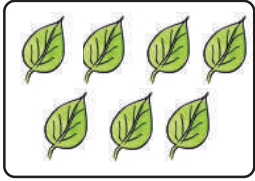
$$(E) \begin{array}{r} \overset{100}{\cancel{1}} \overset{10}{\cancel{6}} \overset{1}{\cancel{1}} \\ - 47 \\ \hline \end{array}$$

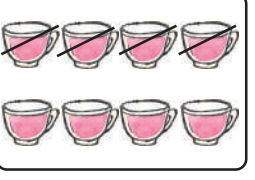

$$(F) \begin{array}{r} \overset{100}{\cancel{2}} \overset{10}{\cancel{5}} \overset{1}{\cancel{3}} \\ - 125 \\ \hline \end{array}$$

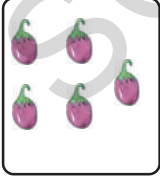
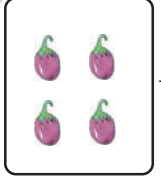
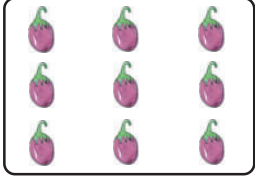
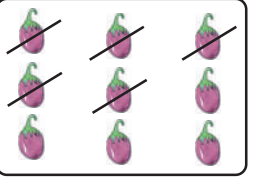
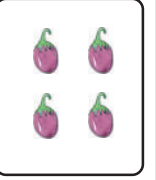
5

बेरीज आणि वजाबाकीचा उपयोग

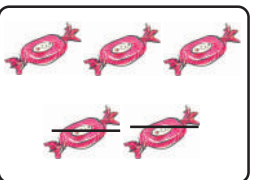
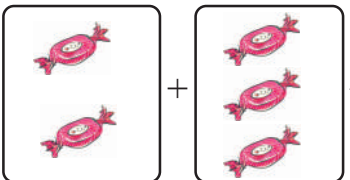
किट्टूला वाटते की, बेरीज आणि वजाबाकीचा परस्पर संबंध आहे. खालील गणित सोडवायला किट्टूची मदत करा.

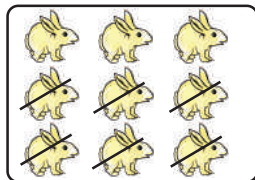
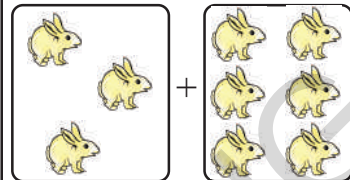
  	
$3 + 4 = 7$	$7 - 3 = 4$

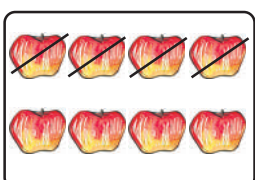
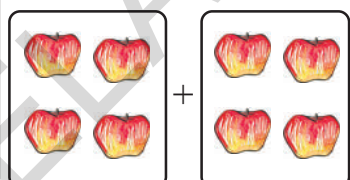
  	
$\square + \square = \square$	$\square = \square$

  	
$\square + \square = \square$	$\square = \square$

इथे पहा. किट्टूने आधी वजाबाकी केली नंतर बेरीज केली.

 $5 - 2 = 3$	 $2 + 3 = 5$
---	--

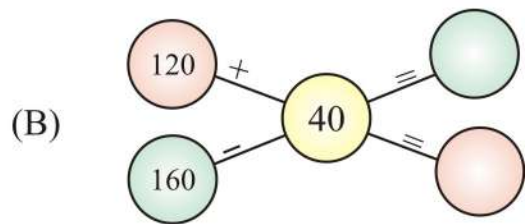
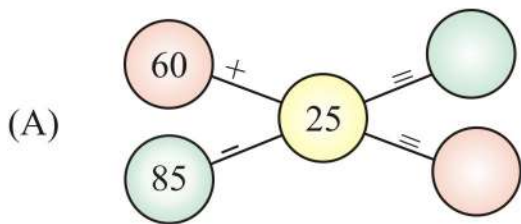
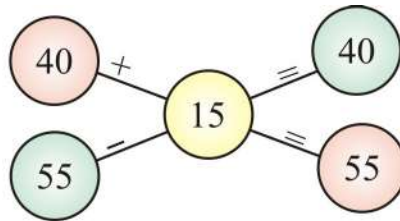
 $\square - \square = \square$	 $\square + \square = \square$
---	--

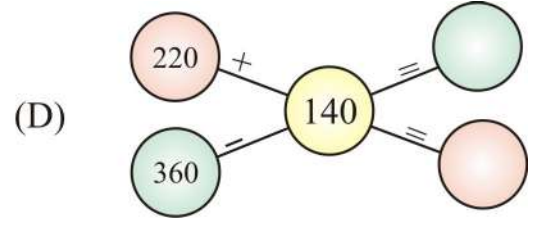
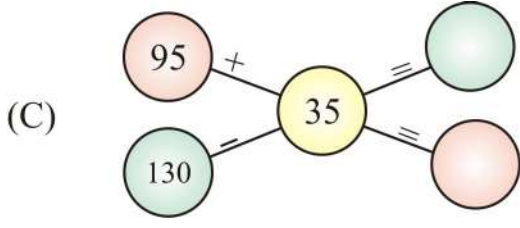
 $\square - \square = \square$	 $\square + \square = \square$
---	--

प्रयत्न करा

1. खालील उदाहरण पहा व अचूक उत्तर मध्ये लिहा.

उदाहरण:

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे पडताळून पहा. पिंकीने खालील प्रश्नाचे उत्तर सोडविले. गीताने ते पडताळून पाहिले. बाकी चे प्रश्न तुम्ही गीता सारखे पडताळून पहा.

$$\begin{array}{r} 78 \\ - 25 \\ \hline 53 \end{array} \quad \begin{array}{r} 53 \\ + 25 \\ \hline 78 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 260 \\ - 34 \\ \hline 226 \end{array} \quad \begin{array}{r} 226 \\ + 34 \\ \hline 260 \end{array}$$

(A)

$$\begin{array}{r} 548 \\ - 326 \\ \hline 222 \end{array} \quad \begin{array}{r} \square\square\square \\ + \square\square\square \\ \hline \square\square\square \end{array}$$

(B)

$$\begin{array}{r} 468 \\ - 136 \\ \hline 332 \end{array} \quad \begin{array}{r} \square\square\square \\ + \square\square\square \\ \hline \square\square\square \end{array}$$

(C)

$$\begin{array}{r} 576 \\ - 329 \\ \hline 247 \end{array} \quad \begin{array}{r} \square\square\square \\ \square\square\square \\ \hline \square\square\square \end{array}$$

(D)

$$\begin{array}{r} 804 \\ - 321 \\ \hline 483 \end{array} \quad \begin{array}{r} \square\square\square \\ \square\square\square \\ \hline \square\square\square \end{array}$$

3. रिकाम्या जागा योग्य अंकानी भरा.

उदाहरण:

$$\begin{array}{r} 3 \square 9 \\ - 18 \square 7 \\ \hline 132 \end{array}$$

(A)

$$\begin{array}{r} \square 6 6 \\ - 2 4 8 \\ \hline 2 \square \square \end{array}$$

(B)

$$\begin{array}{r} 9 \square 6 \\ - 4 5 2 \\ \hline \square 8 \square \end{array}$$

(C)

$$\begin{array}{r} 5 0 \square \\ - 1 4 3 \\ \hline 2 5 7 \end{array}$$

(D)

$$\begin{array}{r} 7 \square 0 \\ - 3 2 \square \\ \hline 4 1 7 \end{array}$$

प्रयत्न करा

1. खालील संख्यांचा क्रम ओळखून रीकाम्या जागा भरा.

(A) 100, 200, 300, 400 _____, _____, _____, _____

(B) 900, 800, 700, _____, _____, _____, 300, _____

(C) 50, 100, 150, _____, _____, _____, 350, _____

(D) 650, 600, 550, _____, _____, _____, 350, _____

(E) 25, 50, 75, 100, _____, _____, _____, _____

(F) 750, 725, 700, 675, _____, _____, _____, _____

(G) 800, 790, 780, _____, _____, _____, 740, _____

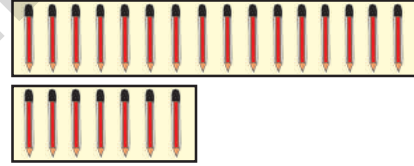
(H) 653, 638, 623, _____, _____, _____, _____, _____

2. इंदीराजवळ 16 पेन्सील आहेत.

केशव जवळ 7 पेन्सील आहेत.

कुनाजवळ कमी पेन्सील आहेत.

तर किती पेन्सील कमी आहेत.

3. दुकानदाराला किंवा तुमच्या पालकांना विचारून साखर व मिठची 1 किलोची किंमत विचारून दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

1 किलो साखरची किंमत:

1 किलो मिठाची किंमत :

कशाची किंमत जास्त आहे?

किती रुपयाने जास्त आहे?

4. सलीम शाळेसमोर रंगीबेरंगी चार्ट विकतो. दोन दिवसात त्याने काही लाल, नीळे आणि पांढ-या रंगाचे चार्ट विकले. ते खालील प्रमाणे आहेत.

पहील्या दिवशी विकलले चार्ट	30	69	82
दूस-या दिवशी विकलले चार्ट	49	25	74

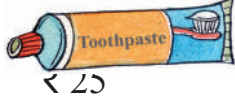

वरील कोषटकाला पाहून खालील प्रश्नांची उत्त

- (A) दूस-या दिवशी सलीमने किती लाल चार्ट विकल?
- (B) त्याने दूस-या दिवशी पांढ-या चार्टपेक्षा निळे चार्ट जास्त विकले का?
- (C) दूस-या दिवशी किती लाल आणि निळे चार्ट विकले गेले? अचूक उत्तरावर (✓) अशी खुण करा.
100 पेक्षा जास्त _____, 100 पेक्षा कमी.
- (D) दूस-या दिवशी किती निळे आणि पांढरे चार्ट विकले गेले? अचूक उत्तरावर (✓) अशी खुण करा.
150 पेक्षा जास्त _____, 150 पेक्षा कमी.
5. करुणा जवळ 125 रुपए आहेत. तीच्या आईने तीला काही रुपए दिले. आईने दिल्यावर तीच्याजवळ 275 रुपए झाले. तर तीच्या आईने किती रुपए दिले असावेत?
6. श्रृजना जवळ काही पुस्तके आहेत. तीच्या भावाने तीला 136 पुस्तके दिले. तीच्या जवळ एकूण 245 पुस्तके झाली. तर श्रृजना जवळ आधी किती पुस्तके होती?
7. एकदिवसीय क्रिकेट सामन्यात भारताने 326 धावा केल्या. श्रीलंकेने भारतापेक्षा 179 धावा कमी केल्या. तर श्रीलंकेने किती धावा केल्या असाव्यात?
8. राजेश जवळ 235 बाहूल्या आहेत. महेश जवळ राजेशपेक्षा 26 बाहूल्या जास्त आहेत. तर महेश जवळ किती बाहूल्या असतील?

9. अमनने दोन दिवसात 320 किलोमीटर प्रवास केला. पहील्या दिवशी 175 किलो मीटर प्रवास केला. तर अमनने दूस-या दिवशी किती किलोमीटर प्रवास केला असेल?

बेरीज आणि वजाबाकीचे प्रश्न तुम्ही तयार करू शकता काय? जोजफ आणि रीयाज मिळून दुकाणात गेले. त्यांना काही वस्तु विकत घ्यायच्या होत्या. त्यांनी वस्तुवरील किंमती खालील प्रमाणे पाहील्या.

रीयाजने एक टूथपेस्ट आणि एक टूथब्रेश आनले. त्याने प्रश्न खालील प्रकारे तयार केला.

एका टूथब्रेशची किंमत 17 ₹ आहे. तसेच एका टूथपेस्टची किंमत 25 ₹ आहे. तर एकूण दोन वस्तूची किंमत किती ?

जोजफने एक साबण आणि बिस्कटपुडा विकत घेतला. त्याने खालील प्रमाणे प्रश्न तयार केला.

एका साबणची किंमत 22 ₹ आहे. बिस्कट पुड्याची किंमत 12 आहे. साबणची किंमत बिस्कटपुड्यापेक्षा कितीने जास्त आहे?

प्रयत्न करा

1. खालील माहीतीनुसार प्रश्न तयार करा.

(A) बेरजेचा प्रश्न तयार करा.

मी
15 पुस्तके
वाचली

मी
15 पुस्तके
वाचलो

(B) बेरजेचा प्रश्न तयार करा.

मी
105 उड्या
मारले.

मी
92 उड्या
मारलो.

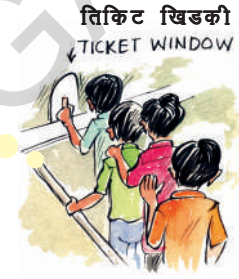
Blank space for writing the question.

(C) वजाबाकीचा प्रश्न तयार करा.

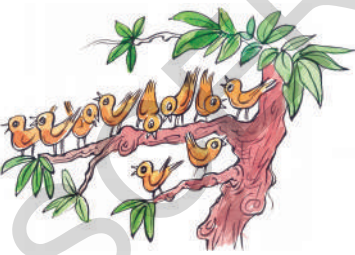
65 खुर्च्या

19 तिकिटे
विकली

Blank space for writing the question.

(D) वजाबाकीचा प्रश्न तयार करा.

झाडावर 10
पक्षी आहेत.

त्या पैकी 2
पक्षी उडून गेले.

Blank space for writing the question.

गट बनवून आणखी काही बेरीज वजाबाकीचे प्रश्न तयार करा.

खालील वस्तु मोजा व सारख्या वस्तुंसलेल्या डब्यात (✓) अशी खुण करा.

(A)

☐	☐	☐	☐

(B)

☐	☐	☐	☐

(C)

☐	☐	☐	☐

(D)

☐	☐	☐	☐

1. गट करून मोजा बेरीज करा.

(A)

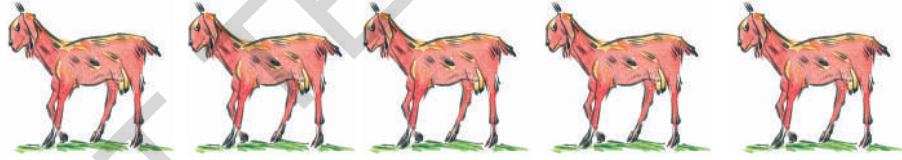
3 पंख्याच्या एकून पत्या (ब्लेड) = + + =

(B)

4 सैकिलचे एकून चाकं = + + + =

(C)

5 शेळ्यांचे एकून पाय = + + + + =

2. खालील बेरीजा करा.

(A) $9 + 9 + 9 =$ (B) $7 + 7 + 7 + 7 + 7 =$

(C) $3 + 3 =$ (D) $5 + 5 + 5 + 5 =$

(E) $4 + 4 + 4 =$ (F) $6 + 6 =$

सुधीरचा वर्ग

खालील चित्राला काळजीपूर्वक पहा.

आता खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

वरील चित्रात विद्यार्थ्यांचे किती गट आहेत?

प्रत्येक गटात एकूण किती विद्यार्थी आहेत?

वर्गातील एकूण विद्यार्थ्यांची संख्या =

 + + + =

इथे आपण प्रत्येक गटात 3 विद्यार्थी असलेल्या 4 गटांच्या विद्यार्थ्यांची बेरीज केली असता एकूण 12 विद्यार्थी होतात.

यालाच असेही म्हणू शकतो की '4 वेळा 3 म्हणजे 12'

यालाच $4 \times 3 = 12$ असे लिहितात.

'x' हे गुणाकाराचे चिन्ह आहे''

पुन्हा एकदा मागीच्या पानावरील सुधीरच्या वर्गाचे चित्र पाहून खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

वहया: (A) वर्गातील एकूण गट = _____
(B) प्रत्येक गटातील पुस्तकांची संख्या = _____
(C) एकूण पुस्तकांची संख्या म्हणजे _____ वेळा _____ = _____
किंवा _____ x _____ = _____

चार्ट :

(A) वर्गातील एकूण गट = _____
(B) प्रत्येक गटातील चार्टची संख्या = _____
(C) एकूण चार्टची संख्या म्हणजे _____ वेळा _____ = _____
किंवा _____ x _____ = _____

पतंग :

(A) वर्गातील एकूण गट = _____
(B) प्रत्येक गटातील पतंगाची संख्या = _____
(C) एकूण पतंगाची संख्या म्हणजे _____ वेळा _____ = _____
किंवा _____ x _____ = _____

एकाच संखेच्या बेरजेच्या पुनरावृत्तीला गुणाकार म्हणतात.

हे करून पाहा

1. A) खालील दिलेल्या डब्यात एकूण किती मेणबत्या आहेत?

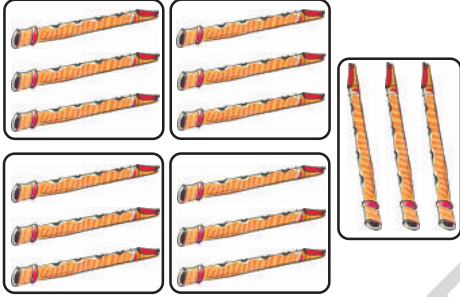

वर्गातील एकूण गट =

प्रत्येक गटातील मेणबत्याची संख्या =

एकूण मेणबत्या = x =

B) खालील दिलेल्या डब्यात एकूण किती बास-या आहेत?

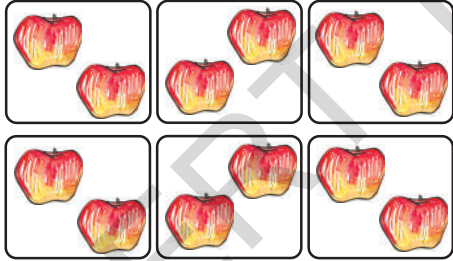

वर्गातील गटांची संख्या =

प्रत्येक गटातील बास-यांची संख्या =

एकूण बास-यांची संख्या = x =

C) खालील दिलेल्या डब्यात एकूण किती सफरचंदाचे चित्र आहेत?

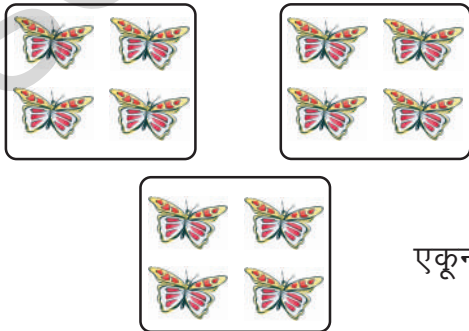

एकूण गटांची संख्या =

प्रत्येक गटातील सफरचंदांची संख्या =

एकूण सफरचंदांची संख्या = x =

D) खालील दिलेल्या डब्यात एकूण किती फूलपाखरांचे चित्र आहेत?

एकूण गटांची संख्या =

प्रत्येक गटातील फूलपाखरांची संख्या =

एकूण फूलपाखरांची संख्या = x =

2. खालील गुणाकारांच्या रूपात लिहा.

(A) $5 + 5 + 5$

= x =

(B) $6 + 6 + 6 + 6$

= x =

(C) $7 + 7$

= x =

(D) $2 + 2 + 2 + 2$

= _____

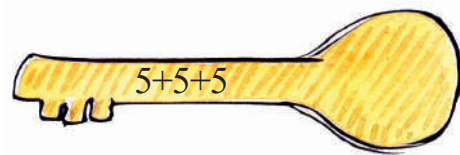
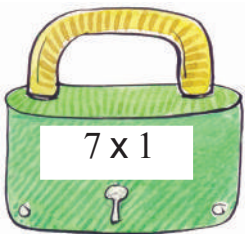
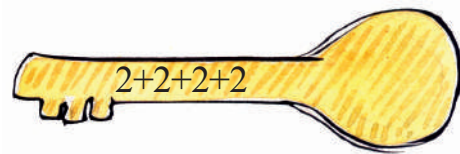
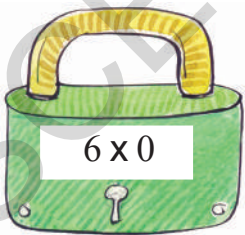
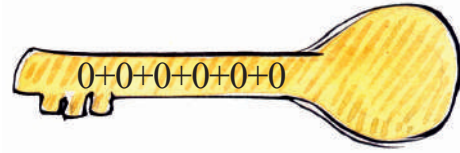
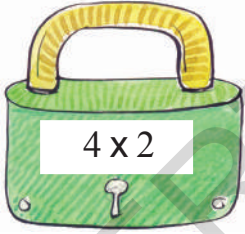
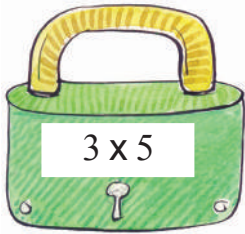
(E) $3 + 3 + 3 + 3 + 3$

= _____

(F) $1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1$

= _____

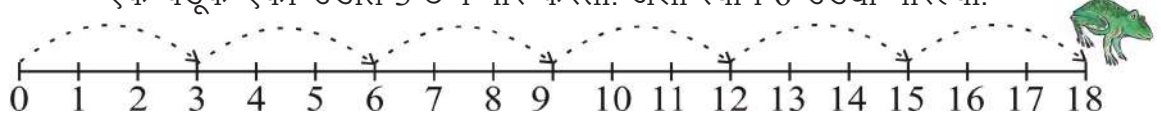
2. खालील कुलूप आणि चाबींची जोडी लावा.

बेडकाच्या उड्या

गुणाकार टप्पा टप्पा बेरीज करुनही करता येतो.

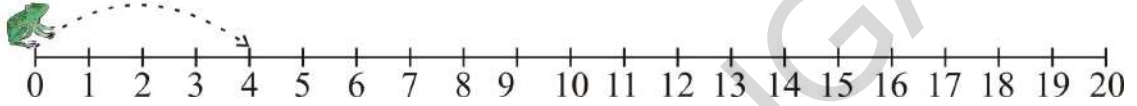
एक बेडूक एका उडीत 3 टप्पे पार करतो. अशा त्याने 6 उड्या मारल्या.

यालाच असे सुध्दा लिहीता येते - 6 वेळा 3 किंवा $6 \times 3 = 18$

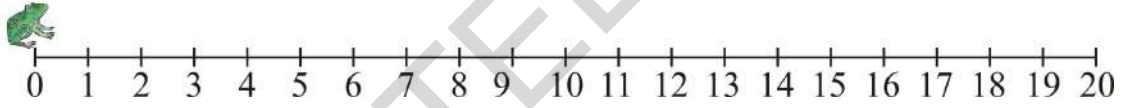
खालीलना गुणाकाराच्या रूपात दर्शवा.

(A) बेडूक उडी = 4 टप्पे, 5 उड्या

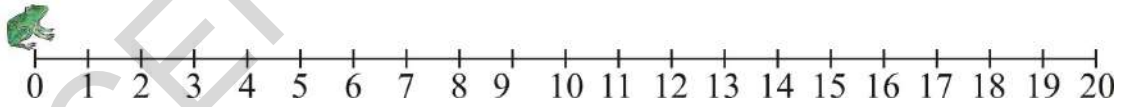

5 वेळा 4 किंवा $5 \times 4 = 20$

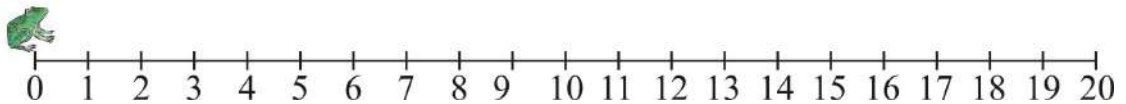
(B) बेडूक उडी = 2 टप्पे, 6 उड्या

(C) बेडूक उडी = 3 टप्पे, 4 उड्या

(D) बेडूक उडी = 5 टप्पे, 2 उड्या

राजू बाजारात जातो.

राजू भाजीपाल्याच्या बाजारात जातो. त्याला आईने सांगितल्या प्रमाणे 3 किलो टमाटे आणायचे आहेत. 3 किलो टमाटे विकत घेण्यासाठी किती रुपए लागतात याचा हिशोब तो खालील प्रमाणे करतो.

भाव फलक

1 किलो टमाटो = 5 रुपए

1 किलो कांदे = 10 रुपए

1 किलो आलू = 4 रुपए

1 पालकाची जुडी = 6 रुपए

1 किलो टमाट्यांची किंमत = 5

2 किलो टमाट्यांची किंमत = 5 + 5 = 10

3 किलो टमाट्यांची किंमत = 5 + 5 + 5 = 15

3 किलो टमाट्यांची किंमत काढण्याची दूसरी कोणती पध्दत आहे काय?

$3 \times 5 = 15$ तो असा गुणाकार करू शकतो का?

वरील भावफलक पाहून खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

(A) 5 किलो कांदे विकत घ्यायला किती रुपए लागतील?

(B) 4 किलो आलू विकत घेण्यासाठी किती रुपए लागतील?

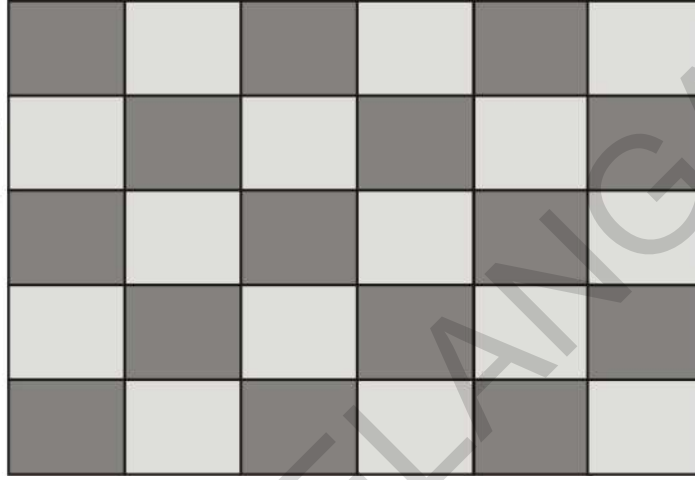
(C) 4 पालकाच्या जुड्या विकत घेण्यासाठी किती रुपए लागतील?

तनीशा तिच्या वर्गातील एकून फर्शा मोजते

तनीशा तिच्या वर्गातील एक-एक फर्शी मोजते. ती मोजातांना तीचा भाऊ येवून विचारतो, "सर्व ओळीत सारख्याच फर्शा आहेत काय ? " हो, प्रत्येक ओळीत 6 फर्शा आहेत असे तनीशा सांगते..

अशा प्रकारच्या किती ओळी आहेत? भाऊ पुन्हा विचारतो.

अशा 5 ओळी आहेत तनीशा म्हणते.

पहिली ओळ

दूस-या ओळ

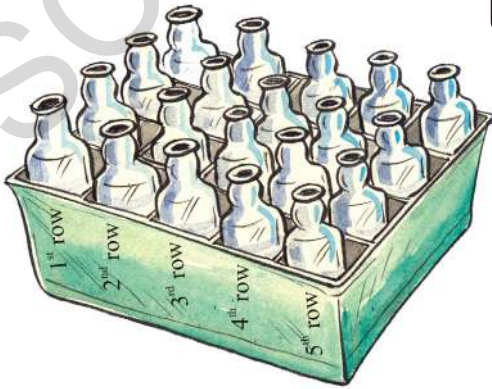
तीसरी ओळ

चौथी ओळ

पाचवी ओळ

तीने फर्शाकडे पुन्हा एकदा पाहून म्हणाली, "मला एक-एक फर्शी मोजत बसायची गरज नाही. मी गुणाकार करून एकून मोजू शकते. जसे $5 \times 6 = 30$ फर्शा"

खालील डब्यात किती बाँटल्या आहेत.

$$\square + \square + \square + \square + \square = \square$$

$$\square \times \square = \square$$

चला आपण 10 चा पाढा तयार करु या.

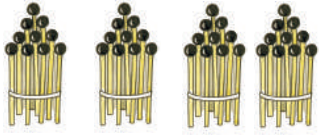
$1 \times 10 = 10$

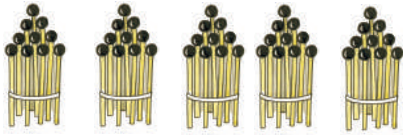
$2 \times 10 = 20$

$3 \times 10 = 30$

$4 \times 10 = 40$

$5 \times 10 = 50$

$6 \times 10 = 60$

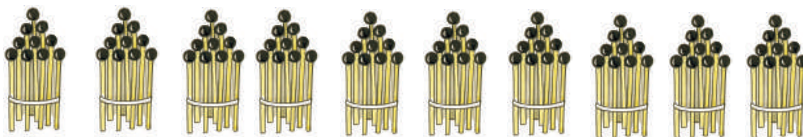
$7 \times 10 = 70$

$8 \times 10 = 80$

$9 \times 10 = 90$

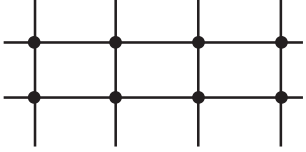
$10 \times 10 = 100$

आपण 4 चा पाढा तयार करू या.

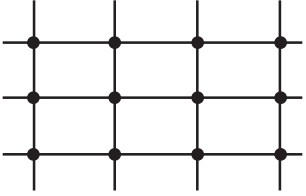
खालील झाडूच्या काड्या एकमेकावर कशा ठेवल्या आहेत बघून काड्याचे सांधे मोजा.

एकून सांधे $1 + 1 + 1 + 1 = 4 \times 1 = 4$

एकून सांधे $2 + 2 + 2 + 2 = 4 \times 2 = 8$

एकून सांधे $3 + 3 + 3 + 3 = 4 \times 3 = 12$

अशी प्रकारे काड्यांची मांडणी करून 4 चा पाढा तयार करा.

प्रयत्न करा

आगडबीच्या काड्या आणि झाडूच्या काड्याने 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9 चा पाढा तयार करा.

ठो ठो चा खेळ

विद्यार्थींना गोलाकार रांगेत उभे करावे.
जोराने अंक वाचायला लावावे.
जर 4 था, 8 वा, 12 वा, 16
वा विद्यार्थी संख्या न वाचता
“ठो-ठो” असा आवाज करेल.
जर तो विद्यार्थी “ठो ठो”
म्हटला नाही तर बाद होइल.
असा खेळ 1 विद्यार्थी शिल्लक
असे पर्यंत खेळावा.

संख्यांचा शून्यासोबत गुणाकार

एकून शून्य	=	0	=	$1 \times 0 = 0$
2 शून्याची बेरीज	=	$0 + 0$	=	$2 \times 0 = 0$
3 शून्याची बेरीज	=	$0 + 0 + 0$	=	$3 \times 0 = 0$
4 शून्याची बेरीज	=	$0 + 0 + 0 + 0$	=	$4 \times 0 = 0$
5 शून्याची बेरीज	=	_____	=	_____

कोणत्याही संख्येला शून्याने गुणाकार केल्यास _____ च येते.

संख्यांचा एक सोबत गुणाकार

एक	=	1	=	1
2 एकाची बेरीज	=	$1 + 1$	=	$2 \times 1 = 2$
3 एकाची बेरीज	=	$1 + 1 + 1$	=	$3 \times 1 = 3$
4 एकाची बेरीज	=	$1 + 1 + 1 + 1$	=	$4 \times 1 = 4$
5 एकाची बेरीज	=	_____	=	_____

कोणत्याही संख्येला एकाने गुणाकार केल्यास _____ येते.

खालील गुणाकार पहा. अंकाना अदलाबदल करून गुणाकार सारख्या येतो का ते पहा.

$$3 \times 2 = 6$$

$$2 \times 3 = 6$$

$$4 \times 5 = 20$$

$$5 \times 4 = 20$$

$$3 \times 4 = \underline{\quad}$$

$$4 \times 3 = \underline{\quad}$$

$$5 \times 6 = \underline{\quad}$$

$$6 \times 5 = \underline{\quad}$$

$$1 \times 7 = \underline{\quad}$$

$$7 \times 1 = \underline{\quad}$$

$$8 \times 9 = \underline{\quad}$$

$$9 \times 8 = \underline{\quad}$$

वरच्या प्रमाणे तुमच्या आवडीचे अंक घेऊन प्रयत्न करा.

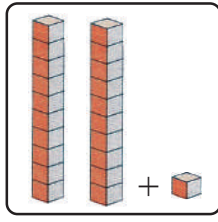
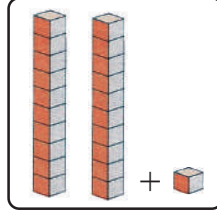
मोठ्या संख्याचा गुणाकार

3 x 21 चा गुणाकार करू या.

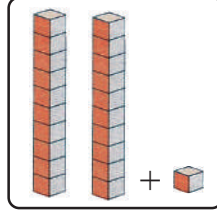
21 म्हणजे = 20 + 1

2 दशक आणि 1 एकक

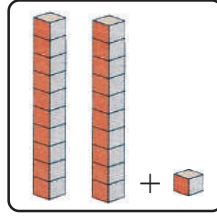
3 x 21 = 21 + 21 + 21

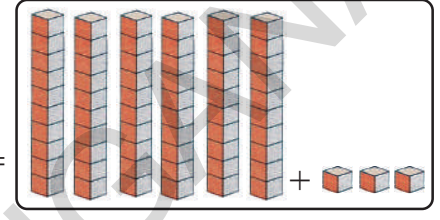
20 + 1

20 + 1

20 + 1

60 + 3

आपण खालील प्रमाणे गुणाकार करू शकतो.

$$\begin{array}{|c|c|} \hline 20 & + 1 \\ \hline 60 & 3 \\ \hline \end{array} \times 3$$

60 + 3 = 63

प्रथम 3 ने 1 ला गुणा.

नंतर 3 ने 2 ला गुणा.

3 x 1 एकक = 3 एकक = 3

3 x 2 दशक = 6 दशक = 60.

वरील गुणाकार असेही करू शकतो, पहा.

$$\begin{array}{|c|c|} \hline 2 & 1 \\ \hline \times & 3 \\ \hline 6 & 3 \\ \hline \end{array}$$

मोनीने अशा प्रकारे गुणाकार केला.

इथे तीने $4 \times 3 = 12$ आणि $4 \times 2 = 8$

असा गुणाकार केला.

$$\begin{array}{r} 23 \\ \times 4 \\ \hline 812 \end{array}$$

पण हे बरोबर नाही. चला चूक तपासू या.

$$23 \times 4 = 23 + 23 + 23 + 23$$

$$23 = 20 + 3$$

अशा प्रकारे, $20 + 3$ ची 4 वेळा बेरीज करावी.

$(10 \text{ एकक} = 1 \text{ दशक})$
 $= 9 \text{ दशक} + 2 \text{ एकक} = 92$

आपण अशाप्रकारे सुध्दा गुणाकार करू शकतो.

$$\begin{array}{|c|c|} \hline 20 & 3 \\ \hline \end{array} \times 4$$

$$80 + 12 = 92$$

$$\begin{array}{r} \textcircled{1} \\ 2 \ 3 \\ \times 4 \\ \hline 9 \ 2 \\ \hline \end{array}$$

प्रथम $4 \times 3 = 12$ केले. 12 म्हणजे 1 दशक + 2 एकक होय. एकक ठिकाणी 2 ठेवून 1 दशक स्थानी न्यावे.

$4 \times 2 = 8$. म्हणजे 8 दशक होतील. 8 दशक आणि हातच्या घेतलेला 1 दशक मिळून

8 दशक + 1 दशक = 9 दशक म्हणजे किंवा 90 होतील

हे करून पहा

1. तोंडी गुणाकार करा.

(A) $30 \times 2 =$	____	(B) $20 \times 4 =$	____
(C) $60 \times 3 =$	____	(D) $195 \times 0 =$	____
(E) $205 \times 0 =$	____	(F) $10 \times 5 =$	____
(G) $625 \times 1 =$	____	(H) $819 \times 1 =$	____
(I) $216 \times 1 =$	____	(J) $103 \times 4 =$	____

2. खालील उदाहरणात दाखविल्या प्रमाणे गुणाकार करा.

उदाहरण :

$$\begin{array}{|c|c|} \hline 40 & + 3 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{|c|c|} \hline 40 & + 3 \\ \hline \end{array} \times 2$$

$$\begin{array}{|c|c|} \hline 80 & 6 \\ \hline \end{array}$$

$$80 + 6 = 86$$

(A) 32×3

$$\begin{array}{|c|c|} \hline 30 & + 2 \\ \hline \end{array} \times 3$$

$$\underline{\quad} + \underline{\quad} = \underline{\quad}$$

(B) 34×5

$$\begin{array}{|c|c|} \hline 30 & +4 \\ \hline \square & \square \\ \hline \end{array} \times 5$$

___ + ___ = ___

(C) 25×4

$$\begin{array}{|c|c|} \hline 20 & +5 \\ \hline \square & \square \\ \hline \end{array} \times 4$$

___ + ___ = ___

(D) 48×6

$$\begin{array}{|c|c|} \hline 40 & +8 \\ \hline \square & \square \\ \hline \end{array} \times 6$$

___ + ___ = ___

(E) 52×4

$$\begin{array}{|c|c|} \hline \square & \square \\ \hline \end{array}$$

___ + ___ = ___

3. खालील उदाहरण प्रमाणे गुणाकार करा.

उदाहरण :

$$\begin{array}{|c|c|} \hline 10 & 1 \\ \hline 2 & 3 \\ \hline \times & 3 \\ \hline \hline 6 & 9 \\ \hline \end{array}$$

(A) $\begin{array}{|c|c|} \hline 10 & 1 \\ \hline 4 & 3 \\ \hline \times & 3 \\ \hline \hline \end{array}$

(B) $\begin{array}{|c|c|} \hline 10 & 1 \\ \hline 3 & 1 \\ \hline \times & 5 \\ \hline \hline \end{array}$

(C) $\begin{array}{|c|c|} \hline 10 & 1 \\ \hline 9 & 3 \\ \hline \times & 2 \\ \hline \hline \end{array}$

(D) $\begin{array}{|c|c|} \hline 10 & 1 \\ \hline 3 & 6 \\ \hline \times & 7 \\ \hline \hline \end{array}$

(E) $\begin{array}{|c|c|} \hline 10 & 1 \\ \hline 4 & 7 \\ \hline \times & 9 \\ \hline \hline \end{array}$

(F) $\begin{array}{|c|c|} \hline 10 & 1 \\ \hline 7 & 0 \\ \hline \times & 4 \\ \hline \hline \end{array}$

(G) $\begin{array}{|c|c|} \hline 10 & 1 \\ \hline 2 & 5 \\ \hline \times & 4 \\ \hline \hline \end{array}$

हे पहा.

(A) $\begin{array}{|c|c|} \hline 10 & 1 \\ \hline 3 & 7 \\ \hline \times & 3 \\ \hline \hline \end{array}$

(B) $\begin{array}{|c|c|} \hline 10 & 1 \\ \hline 3 & 7 \\ \hline \times & 6 \\ \hline \hline \end{array}$

(C) $\begin{array}{|c|c|} \hline 10 & 1 \\ \hline 3 & 7 \\ \hline \times & 9 \\ \hline \hline \end{array}$

आपल्या दैनंदिन जीवनात गुणकाराचा उपयोग

1. एका ऑटो स्टॅंडवर 5 ऑटो उभे आहेत. प्रत्येक ऑटोत 4 मानसं बसली आहेत. तर 5 ऑटोतील एकूण मानसं किती?

उत्तर: प्रश्नात दिल्या प्रमाणे पाच ऑटो आहेत. प्रत्येक ऑटोत 4 मानसं आहेत

म्हणजे : 4 मानसं + 4 मानसं + 4 मानसं + 4 मानसं + 4 मानसं

किंवा $5 \times 4 = 20$

5 ऑटोमध्ये एकूण 20 मानसं असतील.

2. शेतात 8 कापसाच्या ओळी आहेत. प्रत्येक ओळीत 7 कापसाची झाडे आहेत. तर शेतात एकूण किती कापसाची झाडे आहेत.

उत्तर: प्रत्येक ओळीत 7 झाडे आहेत.

शेतात 8 ओळी आहेत.

शेतातील एकूण झाडे = $8 \times 7 = 56$

शेतातील एकूण कापसाच्या झाडे 56 असतील.

3. रोजा दररोज 5 रुपए खर्च करते. तर एका आठवड्यात ती किती रुपए खर्च करेल?

उत्तर: रोजा दर रोज 5 रुपए खर्च करते = ₹ 5

एका आठवड्याचे 7 दिवस असतात = 7

एका आठवड्यात केलेला खर्च $7 \times 5 = 35$ ₹ रुपए

म्हणून रोजा एका आठवड्यात ₹ 35 रुपए खर्च करते.

दुप्पट शब्दाचा अर्थ दोन वेळा असा होतो. 5 च्या दुप्पट म्हणजे 5×2 होते.

तिप्पट शब्दाचा अर्थ तीन वेळा असा होतो. 5 च्या तिप्पट म्हणजे 5×3 होते.

4. सूर्याचे वय रम्याच्या वयाच्या दुप्पट आहे. रम्या 9 वर्षाची आहे. तर सूर्याचे वय किती?

उत्तर: रम्याचे वय = 9 वर्ष

सूर्याचे वय = रम्याच्या वयाच्या दुप्पट आहे.

= रम्याचे वय x 2

= 9 x 2

= 18

म्हणून सूर्याचे वय 18 वर्ष होईल.

हे प्रयत्न करा

1. एका डब्यात 65 आंबे आहेत. तर अशाच 8 डब्यात एकूण किती आंबे असतील?
2. नलगोंडा ते विजयवाडा जाण्याचे प्रत्येक मानसाचे बसभाडे 93 रुपए आहे. तर 5 मानसाला प्रवास करण्यास किती रुपए लागतील?
3. रविजवळ 20 रुपए आहेत. मधूजवळ रवीपेक्षा तीप्पट रुपए आहेत. तर मधूजवळ किती रुपए असतील?
4. सुरेश दररोज एका पुस्तकाची 12 पानं वाचू शकतो. तर 4 दिवसात तो किती पानं वाचू शकेल?
5. एका रांगेत 9 विद्यार्थी उभे आहेत. तर अशा 7 रांगेत एकूण किती विद्यार्थी उभे असतील?
6. प्रत्येक उडीत बेडूक 8 टप्पे अंतर पार करतो. तर 9 उड्यात तो किती टप्पे अंतर पार करेल ?

चला एक खेळ खेळूया ।

मामाने किती लाडू दिले?

विद्यार्थ्यांना गोल रांगेत उभे करावे.

टिचर म्हणेल, "मामाने किती लाडू दिले?" , विद्यार्थी म्हणतील "तुम्ही म्हणाल जेवढे" , टिचर म्हणतील "चार" . तेव्हा विद्यार्थी चार - चार चे गट करून उभे राहतील. ज्या गटात चारपेक्षा जास्त किंवा कमी विद्यार्थी असतील तो गट बाद होईल. जर 24 विद्यार्थी असतील तर किती गट तयार होतील?

खालील कोष्टक पूर्ण करा.

एकुण विद्यार्थी	प्रत्येक गटातील विद्यार्थी	एकूण गट
24	3	8
24	6	
24	8	
24	2	

- (A) 3 विद्यार्थ्यांचे किती गट तयार होतील?
- (B) 6 विद्यार्थ्यांचे किती गट तयार होतील?
- (C) किती विद्यार्थ्यांचा गट तयार के ल्यास सर्वात जास्त गटं होतील?
- (D) किती विद्यार्थ्यांचा गट तयार के ल्यास सर्वात कमी गटं होतील?

तीस-या वर्गात एकूण ३२ विद्यार्थी आहेत. त्यानुसार खालील कोष्टक भरा.

एकूण विद्यार्थी	प्रत्येक गटातील विद्यार्थी	एकूण गट
32	16	2
32	8	
32	4	
32	2	

- (A) सर्वात जास्त एकूण गट तयार झालेल्या प्रत्येक गटात किती विद्यार्थी आहेत?
- (B) जर 32 विद्यार्थ्यांना 8 गटात विभागले तर प्रत्येक गटात किती विद्यार्थी येतील?
- (C) जर 32 विद्यार्थ्यांना 4 समान गटात विभागले तर प्रत्येक गटात किती विद्यार्थी येतील?
- (D) जर 32 विद्यार्थ्यांचे समान गट तयार केले तर प्रत्येक गटात किती विद्यार्थी असतील?

प्रत्येक गटात किती?

1. लाडू आणि प्लेट

वरील प्लेटमध्ये 12 लाडू आहेत. त्यांना दोन प्लेटात समान वाटा.

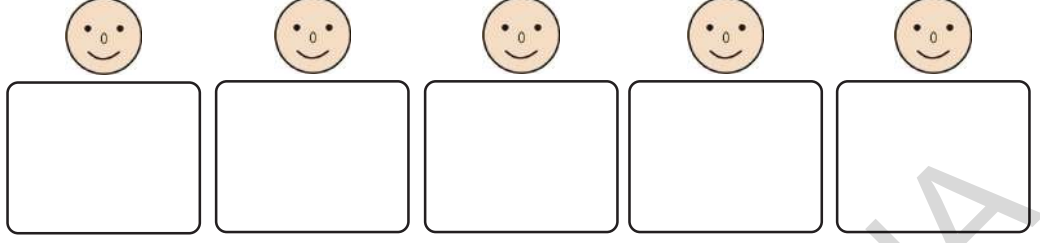
आता प्रत्येक प्लेटमध्ये किती लाडू आहेत? आता 12 लाडू तीन प्लेटात समान वाटा.

जर 12 लाडू चार प्लेटात समान वाटले तर प्रत्येक प्लेट मध्ये किती लाडू येतील?

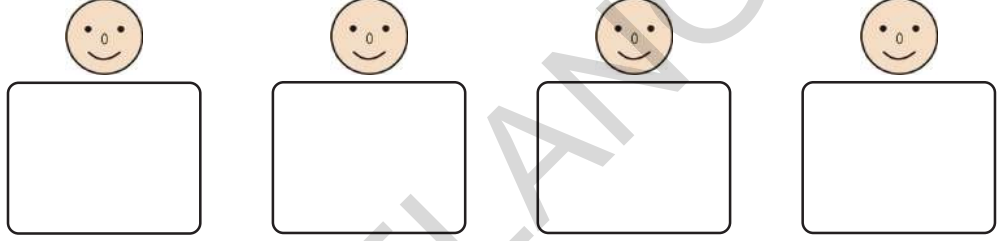

2. माझ्या जवळ 20 चॉकलेट आहेत. ते 5 मित्रांत समान वाटले तर प्रत्येक मित्राला किती चॉकलेट वाट्याला येतील?

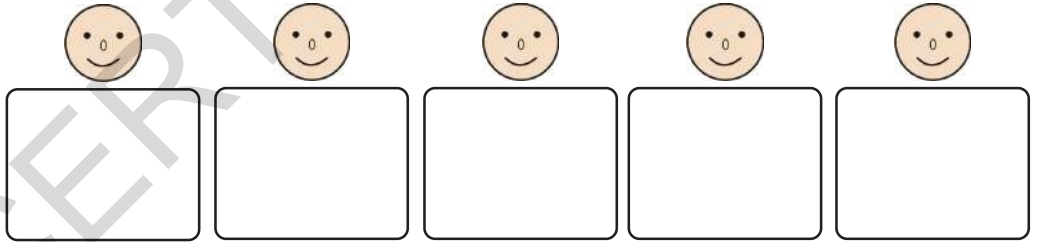
1 ला मित्र   2 रा मित्र   3 रा मित्र   4 था मित्र   5 वा मित्र

जर 20 चॉकलेट 4 मित्रांने समान वाटले तर प्रत्येक मित्राला किती चॉकलेट वाट्याला येतील?

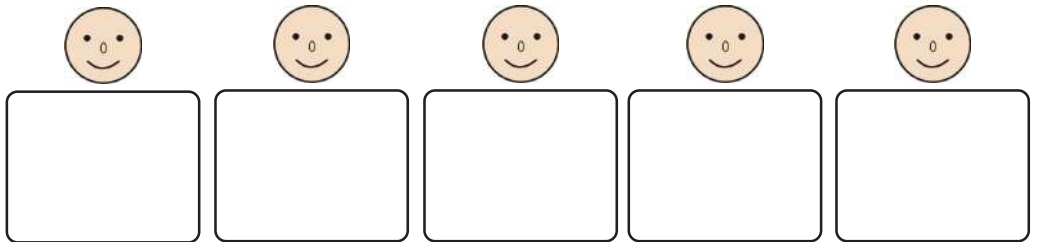

1 ला मित्र   2 रा मित्र   3 रा मित्र   4 था मित्र

जर 20 चॉकलेट 10 मित्रांने समान वाटले तर प्रत्येक मित्राला किती चॉकलेट येतील?

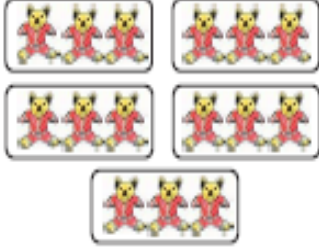
1 ला मित्र   2 रा मित्र   3 रा मित्र   4 था मित्र   5 वा मित्र

6 वा मित्र   7 वा मित्र   8 वा मित्र   9 वा मित्र   10 वा मित्र

किती गट आहेत?

1. धर्मेद्र जवळ 15 बाहूल्या आहेत. त्याला बाहूल्यांना डब्यात ठेवायचे आहे. जर एका डब्यात 3 बाहूल्या ठेवल्या तर एकूण किती डबे लागतील?

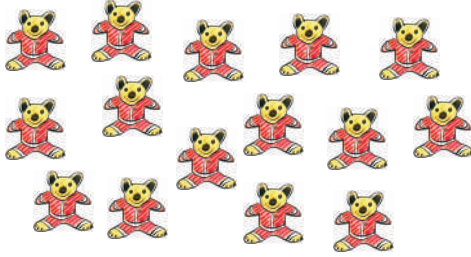

एकूण 15 बाहूल्या आहेत.

प्रत्येक डब्यात 3 बाहूल्या ठेवल्या.

म्हणून एकूण 5 डबे लागतील.

जर धर्मेद्रने प्रत्येक डब्यात 5 बाहूल्या ठेवल्या तर एकूण किती डबे लागतील?

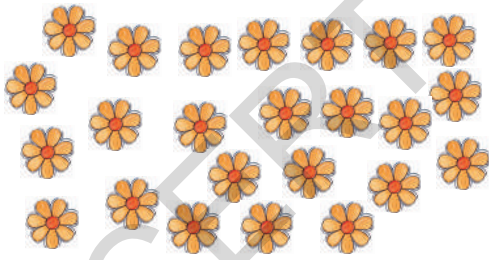

एकूण _____ बाहूल्या आहेत.

प्रत्येक डब्यात _____ बाहूल्या आहेत.

म्हणून एकूण _____ डबे लागतील.

2. राधा जवळ 24 फुले आहेत. तीने प्रत्येक मित्राला 6 फूले देते. तर तीने किती मित्रांना फूल दिले असावेत?

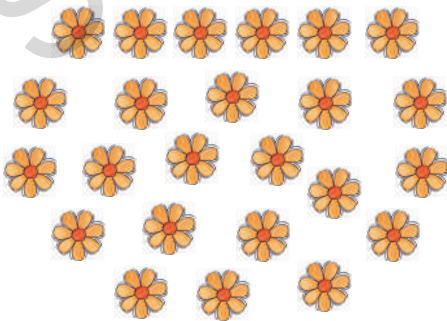

एकूण _____ फूले आहेत.

प्रत्येक मित्राला _____ फूले आहेत.

म्हणून एकूण _____ मित्राला फूले लागतील.

राधाने प्रत्येक मित्राला 4 फूल दिले. तर एकूण किती मित्राला फूले पुरतील?

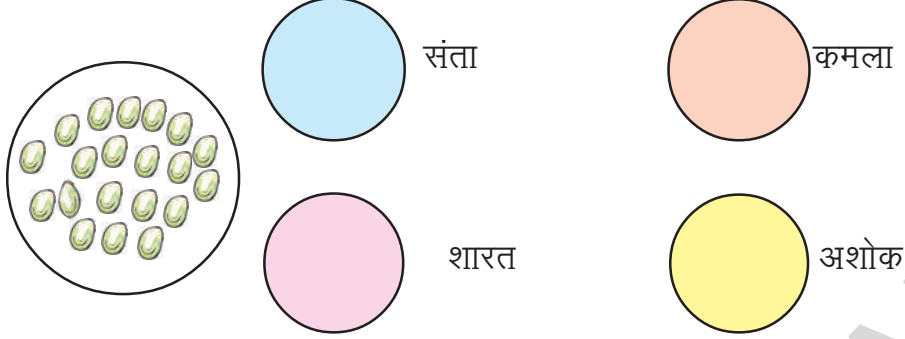
एकूण _____ फूले आहेत.

प्रत्येक मित्राला _____ फूले आहेत.

म्हणून एकूण _____ मित्राला फूले लागतील.

भागाकार

भागाकार म्हणजे **समान भागात वाटणी** करणे. 20 गोळ्या 4 मित्रांना समान भागात वाटा.

शालीनी गोळ्या वाटत आहे. ती कशी वाटते ते पहा. ती एक गोळी घेवून संताच्या वर्तुळात ठेवते. दूसरी गोळी घेवून कमलाच्या वर्तुळात ठेवते. तीसरी गोळी घेवून शरतच्या व चौथी गोळी अशोकच्या वर्तुळात ठेवते. सर्वांना एकेक गोळी दिल्यावर पुन्हा एकेक गोळी सर्व गोळ्या संपेपर्यंत वाटते.

सर्व 20 गोळ्या 4 मित्रांना वाटल्यास प्रत्येकाला 5 गोळी मिळतात.

यालच $20 \div 4 = 5$ असे लिहीतात.

÷ हे भागाकाराचे चिन्ह आहे.

प्रयत्न करा

1. 3 विद्यार्थ्यांत 12 गोळ्या वाटल्यास प्रत्येकास किती गोळ्या येतील. ÷ या चिन्हाचा वापर लिहा.

2. गोळ्यांच्या मदतीने खालील भागाकार करा.

(A) $24 \div 3$

(B) $15 \div 5$

(C) $14 \div 2$

(D) $12 \div 4$

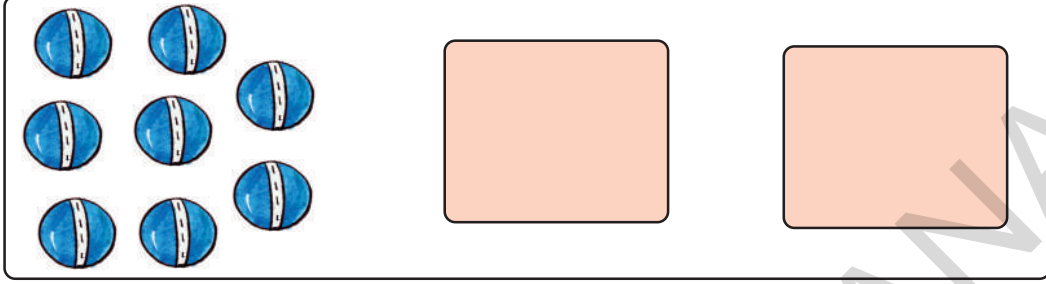
(E) $56 \div 7$

(F) $42 \div 6$

समान भागात वाटणी करण्यासाठी वांरवार वजाबाकी सुध्दा करू शकतो.

जर 8 चेंडू 4 जनांत वाटायचे असतील तर चार-चार असे चेंडू संपेतपर्यंत वजाबाकी करावी.

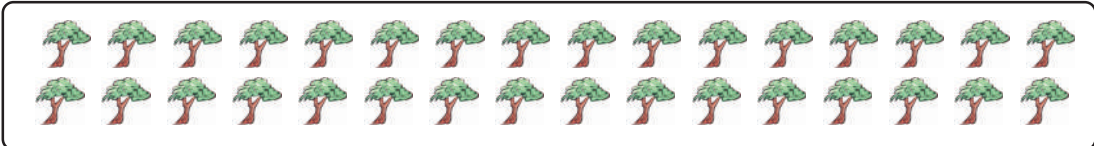

एकून चेंडू आहेत.	8
पहीला चेंडू काढला	- 4
चेंडू उरले	4
दूसरा चेंडू काढला	- 4
चेंडू उरले	0
यालाच $8 \div 4 = 2$ असे लिहीता येते.	
यालाच $4 \overline{)8}$ असे लिहीता येते.	

यात 8 भाज्य आहे.
4 भाजक आहे.
2 भागाकार आहे.
0 शिल्लक आहे.

प्रयत्न करा

रामने बागेत लावण्यासाठी 32 फुलझाडे विकत आणून जर त्याने प्रत्येक ओळीत 8 झाडे लावली तर किती ओळी तयार होतील?

चला पाहू या किती ओळी होतात ते ?

पहीली ओळ $32 - 8 = 24$

दूसरी ओळ $24 - 8 = 16$

तीसरी ओळ $16 - 8 = 8$

चौथी ओळ $8 - 8 = 0$

म्हणून एका रांगेत 8 झाडे लावली तर 4 ओळी तयार होतील?

यालाच $32 \div 8 = 4$ असे लिहितात.

जर रामने एका ओळीत 4 झाडे लावली तर किती ओळी तयार होतील?

एकून झाडे	32
पहिल्या ओळीत झाडे लावली	- 4
झाडे उरली	<u>28</u>
दूस-या ओळीत झाडे लावली	- 4
झाडे उरली	.....
तीस-या ओळीत झाडे लावली	- 4
झाडे उरली	.....
चौथी ओळीत झाडे लावली	- 4
झाडे उरली	.....
पाचव्या ओळीत झाडे लावली	- 4
झाडे उरली	.....
सहाव्या ओळीत झाडे लावली	- 4
झाडे उरली	.....
सातव्या ओळीत झाडे लावली	- 4
झाडे उरली	.....
आठव्या ओळीत झाडे लावली	- 4
	<u>0</u>

अशा प्रकारे 8 ओळी तयार झाल्या. यालाच $32 \div 4 = 8$ असे लिहितात.

हेच आपण या प्रमाणे सुध्दा करू शकतो.

$$\begin{array}{r} 4 \overline{)32}8 \\ -32 \\ \hline 0 \end{array}$$

32 भागाकार
4 भाजक
8 भागाकार
0 शिल्लक

आता भागाकारासाठी एकक आणि दशक चा उपयोग करू.

चला आता 48 गोट्या 4 जनात वाटू या.

48 म्हणजे 40 + 8 म्हणजेच 4 दशक 8 एकक आहे.

40 दशक 4 जनात वाटल्यास 1 दशक येते = 10

8 एकक 4 जनात वाटल्यास 2 दशक येते = 2

म्हणजे प्रत्येक मानसाला 10 + 2 = 12 गोट्या मीळतील.

यालाच $48 \div 4 = 12$ असे लिहितात.

हेच आपण या प्रमाणे सुध्दा करू शकतो.

म्हणजेच $48 \div 4 = 12$

$$\begin{array}{r} \boxed{10} \boxed{1} \\ 12 \\ 4 \overline{)48} \\ \underline{4} \downarrow \\ 08 \\ \underline{8} \\ 0 \end{array}$$

उदाहरण:

$$39 \div 3 = ? \text{ सोडवा.}$$

$$\begin{array}{r} \text{10} \text{ 1} \\ 1 \ 3 \\ 3 \overline{) 3 \ 9} \\ \underline{3 \ \downarrow} \\ 0 \ 9 \\ \underline{ 9} \\ 0 \end{array}$$

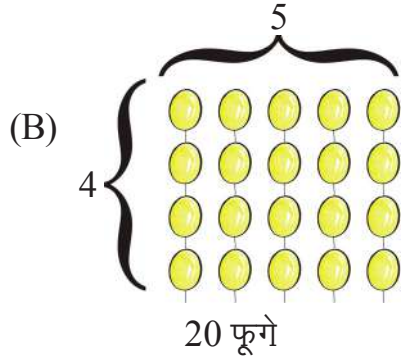
म्हणजे

$$\begin{array}{r} 1 \text{ दशक} + 3 \text{ एकक} \\ \hline 3 \text{) } 3 \text{ दशक} + 9 \text{ एकक} \\ - 3 \text{ दशक} \\ \hline 0 \text{ दशक} + 9 \text{ एकक} \\ \phantom{0 \text{ दशक}} 9 \text{ एकक} \\ \hline 0 \text{ एकक} \end{array}$$

प्रयत्न करा

(A) $30 \div 2$	(B) $48 \div 4$	(C) $45 \div 3$
(D) $81 \div 9$	(E) $60 \div 2$	(F) $66 \div 6$
(G) $86 \div 2$	(H) $25 \div 5$	(I) $36 \div 3$
(J) $32 \div 4$	(K) $35 \div 5$	(L) $40 \div 4$

गुणाकार	भागाकार

प्रयत्न करा

1. रीकाम्या जागा भरा.

भागाकार	गुणाकार
$12 \div 2 = 6$	$6 \times 2 = 12$
$12 \div 6 = 2$	$2 \times 6 = 12$
$18 \div 3 = 6$	$6 \times 3 = 18$
$18 \div 6 = 3$	$3 \times 6 = 18$
$20 \div 4 = \square$	$\square \times 4 = 20$
$\square \div 8 = 2$	$2 \times 8 = \square$
$15 \div \square = 5$	$5 \times \square = 15$
$\square \div \square = 2$	$2 \times \square = \square$

2. खालील रीकामे रकाने भरा. तसेच मनाने दोन उदाहरण लिहा.

गुणाकार	भागाकार
4 x 3 = 12	12 ÷ 3 = 4 12 ÷ 4 = 3
8 x 2 = 16	16 ÷ <input type="text"/> = 8 16 ÷ <input type="text"/> = 2
5 x 4 = <input type="text"/>	20 ÷ <input type="text"/> = 5 20 ÷ <input type="text"/> = 4

हे भागाकार करा:-

3. (A) 4) 44 ((B) 3) 18 ((C) 6) 24 (
- (D) 2) 28 ((E) 5) 30 ((F) 4) 40 (

हे करा

- पाचव्या वर्गात 50 विद्यार्थी आहेत. त्यांना 5 गटात विभागले तर एकूण किती गट तयार होतील?
- हरीशजवळ 36 चॉकलेट आहेत. ते 6 जनात वाटले. तर प्रत्येक जनाला किती चॉकलेट आहेत?
- कबड्डी संघात 7 जन असतात. तर 28 विद्यार्थात किती संघ (टीम) होतील?
- जर 68 रुपए 4 विद्यार्थात वाटले तर प्रत्येक जनाला किती रुपए येतील?

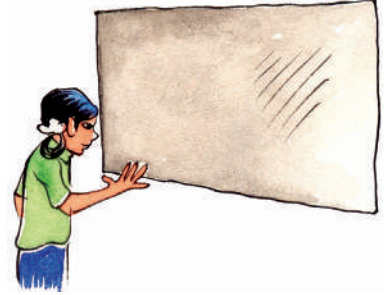
रमनाने एका दुकाणात जाऊन 10 क्युबिटस दोरी मागीतली. दुकानदाराने हाताने दोरी मोजून दिली. रमनाला मापाची शंका आली. त्याने दोरी पुन्हा मोजली. तर ती फक्त 8 क्युबिट लांब होती. तो दुकानदाराला "10 क्युबिट लांब दोरी नाही" असे म्हणला. पण दुकानदार म्हणतो त्याने 10 क्युबिट लांब दोरी मोजून दिली होती. ते दोघे वादत बसले. त्यांचा प्रश्न तुम्ही कसा सोडवला?

चला फळ्याची लांबी मोजून या.

तुमच्या वर्गातील फळ्याची लांबी ईतीने मोजा.

त्याच प्रमाणे वर्गातील 3 - 4 विद्यार्थ्यांना त्यांच्या ईतीने फळा मोजायला लावा. नंतर तुमच्या शिक्षकास मोजायला लावा. आलेले माप खालील डब्यात लिहा.

(A) तुमचा माप	____	ईत
(B) पहील्या मित्राचा माप	____	ईत
(C) दूस-या मित्राचा माप	____	ईत
(D) तीस-या मित्राचा माप	____	ईत
(E) तुमच्या शिक्षकाचा माप	____	ईत

वरिल सर्व माप सारखे येणार नाहीत.

प्रामाणीक मापणाची साधने.

एक टोक न काढलेली नवी पेन्सिल घेऊन तिने फळा मोजा. दूस-या तशाच पेन्सिलने मित्रांला फळा मोजायला सांगा.

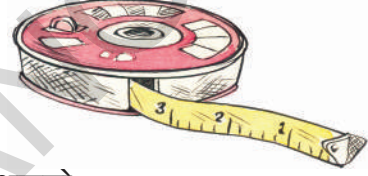
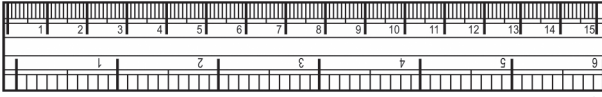
काय फरक येईल ते बघा?

पेन्सिलने सर्वांचा सारखा माप आला काय?

नक्कीच सारखा यायला पाहीजे.

अशाप्रकारे आपण जर मापणासाठी सारखं साधन वापरले, तर मापात फरक येणार नाही.

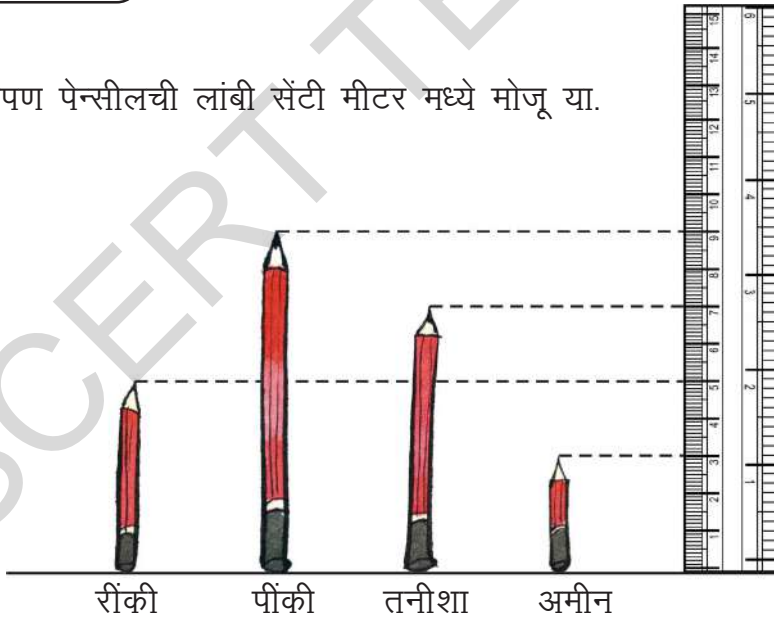
म्हणून स्केल, टेप यासारख्या प्रामाणीक मापचा वापर लांबी मोजण्यासाठी करतात.

स्केलने सेंटीमीटर आणि इंच मध्ये लांबी मोजू शकतो.

प्रयत्न करा.

चला, आपण पेन्सिलची लांबी सेंटी मीटर मध्ये मोजू या.

रींकीच्या पेन्सिलची लांबी किती आहे?

पींकीच्या पेन्सिलची लांबी किती आहे?

तनीशाच्या पेन्सीलची लांबी किती आहे?

रींकीच्या पेन्सीलची लांबी अमीनाच्या पेन्सील पेक्षा लांब आहे काय?

किती सेंटीमीटर लांब आहे?

से.मी.हे सेंटीमीटरचे लघुरूप आहे.

हे करा.

खालील कोष्टकात दिलेल्या वस्तू स्केलने मोजा.

क्र.सं.	वस्तूचे नाव	लांब
1	पेन	
2	खडू	
3	खोड रबर	
4	डस्टर	
5	पेन्सील	

कृत्य -1

शिंप्याच्या दुकानास भेट देणे.

जवळच्या शिंप्याकडे जावून तो कपड्याची लांबी कसा मोजतो ते पहा.

नांदळाच्या पोत्याचे वजन किती आहे?

रामू

रामूने एक पोते सहजपणे उचलले पण दूसरे पोते उचलू शकला नाही का ?

खालील वस्तुमध्ये कोणत्या वस्तू जास्त वजनदार आहेत.

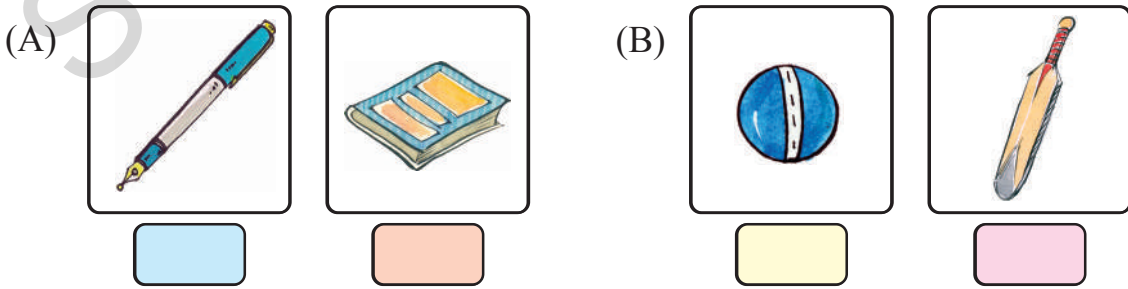
तुम्ही खालील पैकी कोणत्या वस्तू उचलू शकता, कोणत्या उचलू शकत नाही ते लिहा..

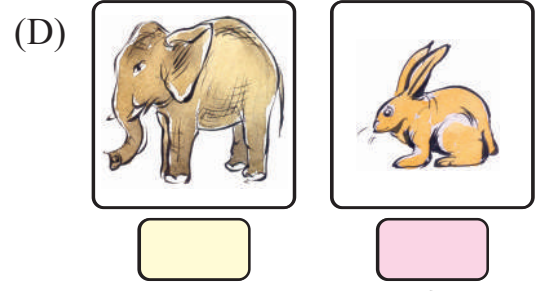
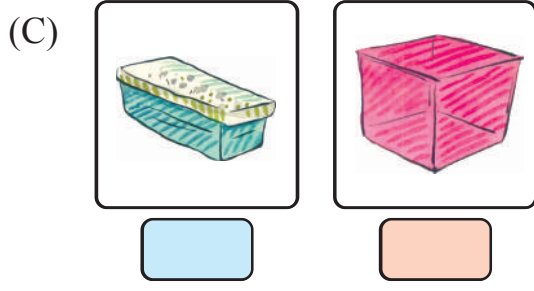

उचलू शकतो	उचलू शकत नाही

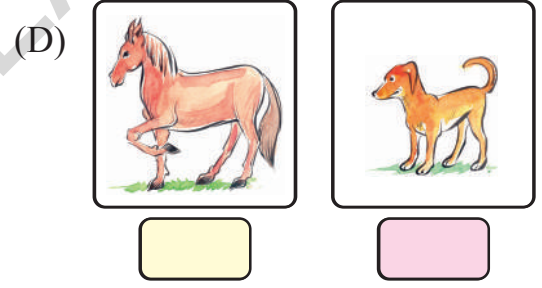
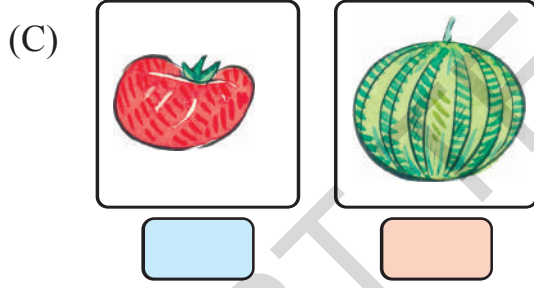
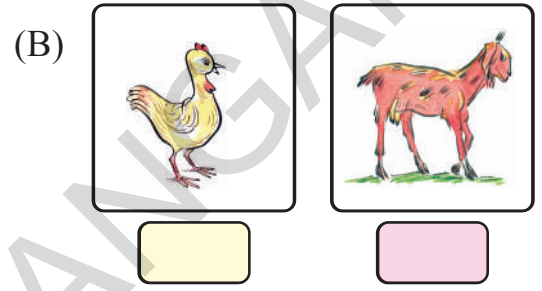
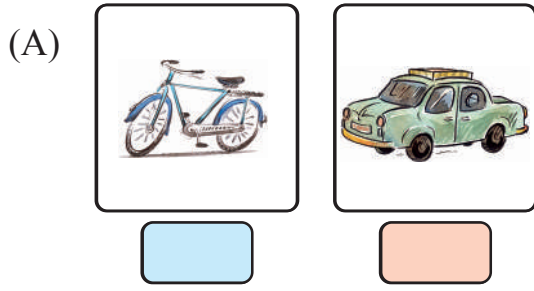
खालील वस्तुंना पाहून कोणते हलके व कोणती वस्तु जड आहे ते ओळखा.

1. खालील डब्यात जड वस्तुवर (✓) खुन करा.

1. हलक्या वस्तुवर (✓) असी खून करा.

प्रामाणिक वजन मापनाची साधने

खालील दिलेल्या वस्तु तुम्ही, भाजी वाल्याच्या किंवा किराना सामान वाल्याच्या दुकानात पाहिलात का ?

दुकानदार याचा उपयोग वस्तुचे वजन मोजण्यासाठी करतो.

एक आणि दोन किलोचे माप हाताळून पहा.

हे प्रयत्न करा.

1. दुकानदाराजवळ 1 किलो, 2 किलो, 5 किलो, 10 किलो, वजनाचे माप आहेत. वजन मोजण्यासाठी या मापाचा वापर करून खालील वस्तू कशा मोजून देता येतात आणि कोणकोणत्या मापाचा उपयोग करावा लागेल ते लिहा.

खरेदीच्या वस्तू	मोजण्यासाठी या वजनाचे माप पाहीजेत.
2 किलो चिंच	
1 किलो शेंगदाने	
3 किलो साखर	
6 किलो कांदे	
7 किलो गव्हाचे पीठ	
13 किलो तांदुळ	

वजनाचा अंदाज लावने

2. खालील दिलेल्या वस्तू गोळा करून त्याच्या वजनाचा अंदाज लावा. नंतर मोजून खरे वजन मोजून अंदाजे आणि खऱ्या वजनाचा फरक काढा.

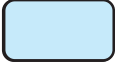

वस्तू	अंदाजे वजन	खरे वजन	अंदाजे वजन व खऱ्या वजनातील फरक
1 मीठाचा पुडा			
क्रिकेट बॅट			
शाळेचा बॅग			
गणिताचे पुस्तक			
तेलुगुचे पुस्तक			

बकीटात किती पाणी मावते?

सुधा बकीटात मगने पाणी ओतत होती. तीतक्यात तीचा भाऊ येऊन तीला म्हणाला, "बकीटातले पाणी परत मगमध्ये टाक". सुधा म्हणाली, "हे शक्य नाही". ते का बंर शक्य नाही?

कोणत्या भांड्यात जास्त पाणी मावते ओळखून त्याच्या खालील डब्यात (✓) अशी खुण करा.

(A)   (B)

(C)   (D)

(E)   (F)

भांड्यात किती पाणी मावते?

बकीट, भांडे, जग, मग, ग्लास एकेक घ्या.

आधी जगने बकीटात पाणी भरा. बकीट भरायला किती जग पाणी लागले पहा? नंतर मगने, ग्लासने पाणी भरा. बकीट भरायला किती मग पाणी तसेच किती ग्लास पाणी लागेल ते पहा ?

आता भांडे घेवुन वरील कृती पूर्ण करा. त्यानुसार खालील कोष्टक भरा.

	एकुन किती जग पाणी मावले 	एकुन किती मग पाणी मावले 	एकुन किती ग्लास पाणी मावले
			
			

तकता पहा. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

भांड्यात किती जग पाणी मावले?

बकीटात किती मग पाणी मावले?

बकीटात किती ग्लास पाणी मावल?

भांड्यात किती ग्लास पाणी मावले?

पाणी भांड्यात जास्त मावले का बकीटात?

एका भांड्यात किती द्रव पदार्थ मावतो, ती त्या भांड्याची क्षमता असते

हे प्रयत्न करा.

1. रींकीने भांड्यात 3 ग्लास पाणी ओतले. बंटीने दूसऱ्या भांड्यात 5 ग्लास पाणी ओतले. तर दोन्ही दोन्ही भांड्याची एकूण क्षमता ग्लास आहे?
2. एका टाकीत 28 भांडे पाणी मावते. पिंकीने त्या भांड्यात 19 भांडे पाणी ओतले तर टाकी पूर्णपणे भरण्यासाठी अजून किती भांडे पाण्याची गरज आहे?
3. तनीशाने टाकीमध्ये 15 भांडे पाणी ओतले. पिंकीने पुन्हा 17 भांडे पाणी ओतले. तर टाकीत एकूण किती भांडे पाणी मावले?
4. एका भांड्यात 32 कप चहा मावतो. ईशाने त्यातून 17 कप चहा काढला. तर भांड्यात किती कप चहा शिल्लक राहिला?
5. एका भांड्यात 4 ग्लास पाणी मावते. एका ग्लासात 3 कप पाणी मावते. तर भांड्यात एकूण किती कप पाणी मावते.
6. एका टाकीत 9 भांडे पाणी मावते किंवा 72 जग पाणी मावते. तर भांड्यात किती जग पाणी मावते?

लीटर म्हणजे काय?

आता पर्यंत आपण ग्लास, मग, जग, इत्यादींचा वापर बकेट, भांडे, टाकीची क्षमता काढण्यासाठी केला. पण द्रव मोजण्यासाठी प्रमाणीक मापाची गरज आहे. कारण ग्लास, मग, जग इत्यादि वेगवेगळ्या आकाराचे असतात.

द्रवपदार्थ मोजण्याचे प्रमाणीक माप लीटर आहे.

कृत्य- 2

जवळच्या किराना दुकाणात जावून दुकाणादार तेल कशाने, कसा मोजतो ते पहा.

प्रयत्न करा.

बाजारात गेल्यावर चित्रात दाखविलेल्या वस्तुंचे कव्हर पहा. त्यावर त्याची क्षमता लिहीलेल्या असतील. क्षमता लिटर मध्ये लिहीलेली आहे काय ते पहा.?

वेगवेगळे आकार- समान क्षमता

महेश आणि अणूची आई
त्यांना दररोज लहान -
मोठ्या ग्लासात दूध प्यायला
देते. महेश ला वाटते. की
आई कमी दुध देत आहे.

अनुचा ग्लास महेशचा ग्लास

तुम्हालाही तसेच वाटते का?

एके दिवशी महेशच्या टीचरने असे करून दाखविले. त्यांनी ग्लास मध्ये पाणी घेतले. ते पाणी त्यांनी वेगवेगळ्या आकाराच्या ग्लास मध्ये ओतले. ते असे दिसते...

नंतर त्यांना समाजावून सांगितले की "जेव्हा आपण सारखे पाणी वेगवेगळ्या लहान मोठ्या (उंच आणि आखूड) ग्लासात ओततो तेव्हा ते कमी जास्त असल्यासारखे दिसतात. पण ते सत्य नसते.. लहान मोठ्या ग्लासात समान पाणी ओतले तर परीमान (माप) बदलत नाही.

9

वेळ

खालील दिलेल्या चित्रांना लक्षपूर्वक पहा. चित्रांना क्रमात लावा. प्रथम तुमच्यासाठी एक उदाहरण दिले आहे.

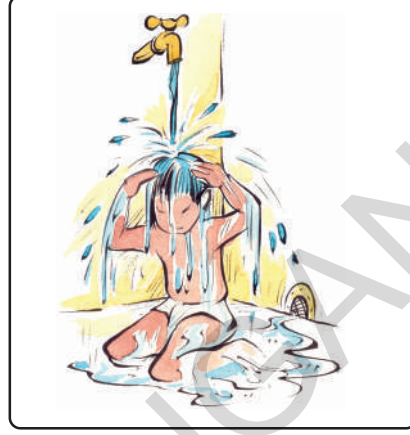
1

कोणत्या कामाला जास्त वेळ लागते.

खाली दिलेल्या कार्याच्या जोडीला पाहून कोणत्या कामाला जास्त वेळ लागते, कोणत्या कामाला कमी वेळ लागतो. ओळखून डब्यात **कमी** किंवा **जास्त** लिहा.

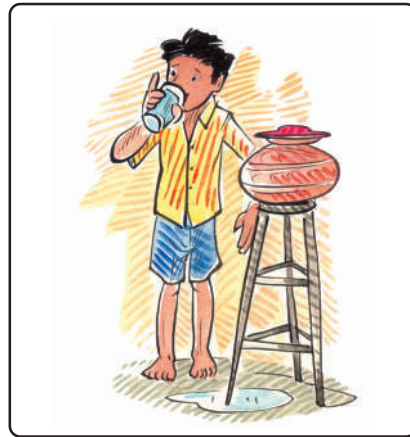
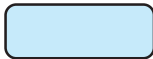
(A)

(B)

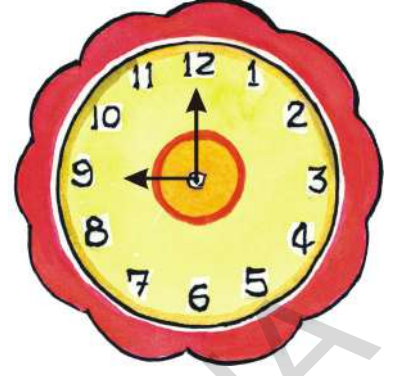

(C)

वेळ म्हणजे काय?

नमस्कार । मी घडयाळ आहे. वेळ म्हणजे काय? मी सांगतो.
माझ्यावर 1 ते 12 अंक लिहीलेले आहेत. मला दोन काटे आहेत. छोट्या काट्याला "तास काटा" आणि मोठ्या काट्याला **मीनीट काटा** म्हणतात. दोन्ही काटे वेगवेगळ्या वेगाने चालतात. तास काटा मीनीट काट्यापेक्षा हळू चालतो.

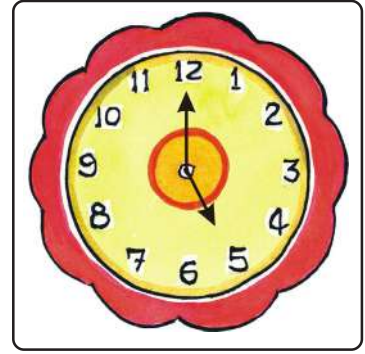
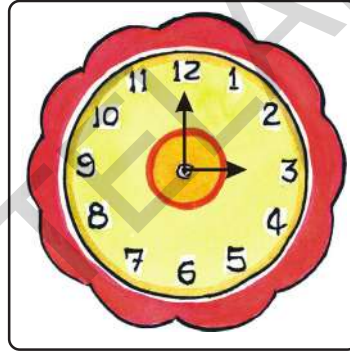
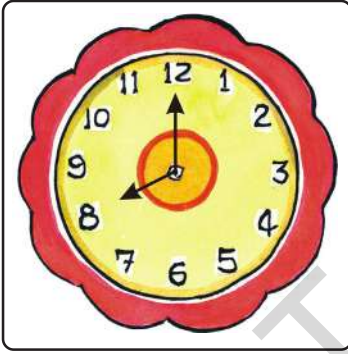
जेव्हा तास काटा 3 वर असतो तेव्हा 3 वाजतात.

जेव्हा तास काटा 7 वर असतो तेव्हा 7 वाजतात.

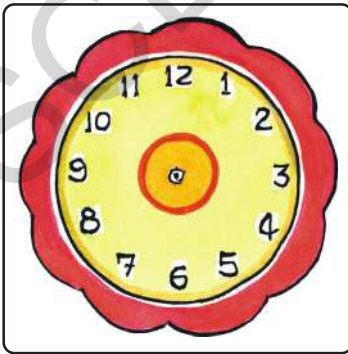
तर जेव्हा तास काटा 9 वर असेल तर किती वाजतील? वरील सर्व संदर्भात मीनीट काटा 12 वरच आहे.

हे प्रयत्न करा

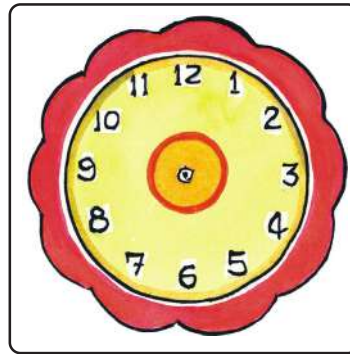
1. खालील घड्याळीत किती वेळ झाला ते लिहा.

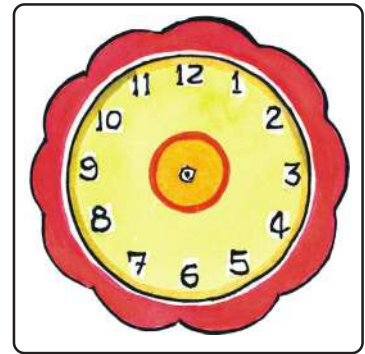
2. खालील घड्याळ्यात तास काटा व मीनीट काटा दाखवा.

11 तास

2 तास

12 तास

हे करा

1. तुम्ही दिवसा काय करता?

1. तुम्ही किती वाजता सकाळी झोपेतुन उठता? _____
  2. तुम्ही किती वाजता शाळेला जाता? _____
  3. तुम्ही किती वाजता दुपारचे जेवण करता? _____
  4. तुम्ही किती वाजता शाळेतुन घरी येता? _____
  5. तुम्ही संध्याकाळी किती वाजता जेवण करता? _____
  6. तुम्ही किती वाजता झोपता? _____
2. अनीता तीच्या काकाच्या घरी जात आहे. ती सकाळी 9 वाजता निघते व 12 वाजता पोहोचते. तर तीला काकाच्या घरी जायला किती वेळ लागेल?
  3. विनोदा सायंकाळी 4 वाजता खेळायला सुरुवात केली. ती 2 तास खेळून थांबली . तर ती किती वाजता खेळायचे थांबवली?
  4. रचनाने सकाळी 11 वाजता टिक्ही पाहायला सुरुवात केली. तीने सतत 3 तास टिक्ही पाहीला. तर तीने किती वाजता टिक्ही पाहणे बंद केले?
  5. गौरीने 5 तास अभ्यास करुन 4 वाजता अभ्यास बंद केला तर तीने किती वाजता अभ्यास सुरु केला असेल?
  6. एक टाकी 2 तासात भरते. जर 9 वाजता टाकी भरायला सुरुवात झाली असेल तर किती वाजता पूण टाकी भरेल?

आठवड्याचे सात दिवस

आज कोणता वार आहे?

उद्या कोणता वार येईल?

एका आठवड्यात किती दिवस असतात?

आठवड्याचा पहिला वार कोणता?

आठवड्याचा शेवटचा वार कोणता?

कोणत्या वारी तुम्हाला नेहमी सुट्टी असते?

आठवड्यातील सात वारांची नावे लिहा?

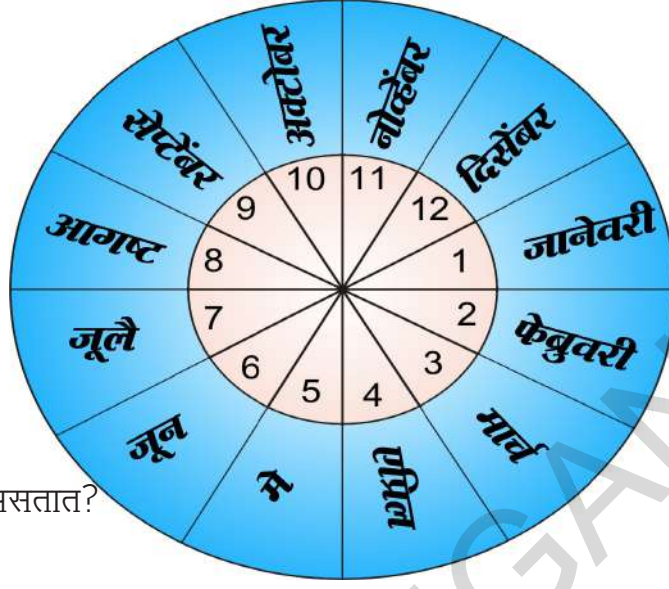

हे प्रयत्न करा

(A) रविवार	शनीवारच्या आधी आणि गुरुवारच्या नंतर येतो.
(B) सोमवार	बुधवारच्या नंतर आणि शुक्रवारच्या आधी येतो.
(C) मंगळवार	शुक्रवार आणि रवीवारच्या मध्ये येतो.
(D) बुधवार	सोमवार आणि बुधवारच्या मध्ये येतो.
(E) गुरुवार	रवीवारच्या दूस-या दिवशी येतो.
(F) शुक्रवार	या दिवशी सुट्टी राहते.
(G) शनिवार	गुरुवारच्या आधी आणि मंगळवारच्या नंतर येतो.

वर्षाचे बारा महिणे

एका वर्षात किती महिणे असतात?

_____

वर्षाचा पहिला महिणा कोणता असतो?

_____

वर्षाचा शेवटचा महिणा कोणता असतो?

_____

आपण दर वर्षी स्वातंत्र दिवस कोणत्या माहिण्यात साजरा करतो?

_____

आपण गणतंत्र दिवस कोणत्या माहिण्यात साजरा करतो?

_____

वर्षातील बारा महिण्यांची नावे लिहा.

आता खालील दिनदर्शिका पहा. - 2011 वर्षाचे

दिनदर्शिका - 2011						
जानेवारी						
रवि	सोम	मंगळ	बुध	गुरु	शुक्र	शनि
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					
फेब्रुवारी						
रवि	सोम	मंगळ	बुध	गुरु	शुक्र	शनि
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28					
मार्च						
रवि	सोम	मंगळ	बुध	गुरु	शुक्र	शनि
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		
एप्रिल						
रवि	सोम	मंगळ	बुध	गुरु	शुक्र	शनि
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
मे						
रवि	सोम	मंगळ	बुध	गुरु	शुक्र	शनि
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				
जून						
रवि	सोम	मंगळ	बुध	गुरु	शुक्र	शनि
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		
जुलै						
रवि	सोम	मंगळ	बुध	गुरु	शुक्र	शनि
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						
ऑगस्ट						
रवि	सोम	मंगळ	बुध	गुरु	शुक्र	शनि
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			
सप्टेंबर						
रवि	सोम	मंगळ	बुध	गुरु	शुक्र	शनि
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	
ऑक्टोबर						
रवि	सोम	मंगळ	बुध	गुरु	शुक्र	शनि
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					
नोव्हेंबर						
रवि	सोम	मंगळ	बुध	गुरु	शुक्र	शनि
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			
डिसेंबर						
रवि	सोम	मंगळ	बुध	गुरु	शुक्र	शनि
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

दिनदर्शिका पाहून खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

- (A) जानेवारी महिन्यात किती दिवस आहेत? : _____
- (B) जून महिन्यात किती दिवस आहेत? : _____
- (C) फेब्रुवारी महिन्यात किती दिवस आहेत?: _____

(D) 31 दिवस असणा-या महिन्यांची नावे लिहा. _____

_____

_____

_____

(E) 30 दिवस असणा-या महिन्यांची नावे लिहा.

_____

_____

(F) दिनदर्शिका पाहून जानेवारी 12 तारखेवर (स्वामी विवेकानंद यांचा वाढ दिवस) गोल वर्तुळ काढा.

खालील आक्टोबर 2011 दिनदर्शिका पाहून खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (A) सर्व रविवार लाल रंगाने भरा.
- (B) गांधी जयंतीच्या तारखेवर गोल करा.
- (C) आक्टोबर महिन्यात किती रविवार आहेत? _____
- (D) आक्टोबर महिन्यात किती शुक्रवार आहेत? _____
- (E) 5 तारखेला बुधवार आहे. नंतरचा बुधवार कोणत्या तारखेला येतो _____

आक्टोबर - 2011

स्वी	सोम	मंगळ	बुध	गुरु	शुक्र	शनी
						1
		4				
				13		
16					21	
	24					
30						

- (F) महिन्यातील शेवटचा दिवस: _____ दिनांक: _____
- (G) महिणात शेवटचा दिवसानंतर कोणता दिनांक येते : ____ / ____ / ____

कृत्य -1

चौरस आकारात कोणत्याही चार दिनांक घ्या व निरिक्षण करा. खालील प्रमाणे बेरीज करा.

रविवार	4	11	18	25	
सोमवार	5	12	19	26	
मंगळवार	6	13	20	27	
बुधवार	7	14	21	28	
गुरुवार	1	8	15	22	29
शुक्रवार	2	9	16	23	30
शनिवार	3	10	17	24	31

$$\begin{array}{r} 1 & 8 \\ \diagdown & / \\ 2 & 9 \end{array} \quad 2 + 8 = \underline{\quad}$$

$$\begin{array}{r} 1 & 8 \\ \diagdown & / \\ 2 & 9 \end{array} \quad 1 + 9 = \underline{\quad}$$

$$\begin{array}{r} 13 & 20 \\ \diagdown & / \\ 14 & 21 \end{array} \quad 14 + 20 = \underline{\quad}$$

$$\begin{array}{r} 13 & 20 \\ \diagdown & / \\ 14 & 21 \end{array} \quad 13 + 21 = \underline{\quad}$$

$$\begin{array}{r} 23 & 30 \\ \diagdown & / \\ 24 & 31 \end{array} \quad \underline{\quad}$$

$$\begin{array}{r} 23 & 30 \\ \diagdown & / \\ 24 & 31 \end{array} \quad \underline{\quad}$$

वरील बेरजेत तुम्हाला काय समजले? _____

हे प्रयत्न करा

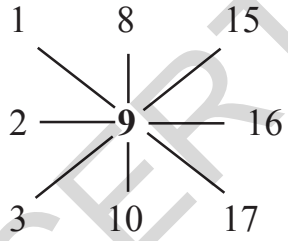
या वर्षाची दिनदर्शिका पहा सर्व महिन्यात वरच्या सारखा निकाल लागतो का ते पहा.

कृत्य -2

कोणत्याही नवु दिनांकांना चौरस आकारात घ्या. खाली दाखविल्या प्रमाणे बेरीज करा. निकाल पहा.

रविवार	4	11	18	25	
सोमवार	5	12	19	26	
मंगळवार	6	13	20	27	
बुधवार	7	14	21	28	
गुरुवार	1	8	15	22	29
शुक्रवार	2	9	16	23	30
शनिवार	3	10	17	24	31

उदाहरण :

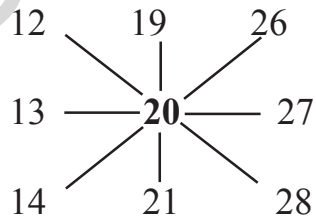

(A) $3 + 9 + 15 = \underline{\hspace{2cm}}$

(B) $2 + 9 + 16 = \underline{\hspace{2cm}}$

(C) $1 + 9 + 17 = \underline{\hspace{2cm}}$

(D) $8 + 9 + 10 = \underline{\hspace{2cm}}$

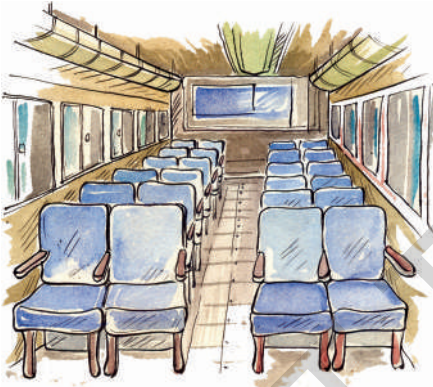
$\underline{\hspace{2cm}}$

$\underline{\hspace{2cm}}$

$\underline{\hspace{2cm}}$

तुम्हाला यावरून काय समजले? _____

खालिल प्रसंग पहा.यात गणिताचा उपयोग होता का? जर होत असेल तर कसा होतो? प्रशांत सकाळी ठीक 7 वाजता उठतो. त्याला बस स्टॉपला जायला 5 मिनिट लागतात. शाळेची बस सकाळी 7.50 मिनिटाला येते. तर तयार होण्यासाठी प्रशांतला किती वेळ शिल्लक आहे.

बसमध्ये दोन्ही बाजूला सारख्या क्रमात खुर्च्या आहेत. आणी प्रत्येक ओळीत सुध्दा सारख्याच खुर्च्या आहेत. दोन्ही बाजूला 12 खुर्च्या असतील तर प्रत्येक ओळीत किती खुर्च्या आहेत? तसेच बसमध्ये एकूण किती खुर्च्या असतील?

रमेश सकाळपासून केळी विकत आहे. त्याच्याजवळ 320 केळी होत्या. सायंकाळी त्याच्याजवळ फक्त 54 केळी उरल्या. तर रमेशने एकूण किती केळी विकल्या?

सरोजीनीला भात शिजवायला 25 मिनीट, भाजीला 20 मिनीट, रसंला 15 मिनीट लागतात, तीला 8:00 वाजता स्वयंपाक पूर्ण करायचा आहे, तर तीला किती वाजता स्वयंपाक सुरु करावा लागेल? अशाच प्रकारे दैनंदिन जीवनात गणिताचा वापर कसा होतो, विचार करा.

बाहुल्याचे दुकान

खालील दिलेल्या चित्राला बघा त्यावर बाहुल्याची किंमत लिहिलेली आहे,

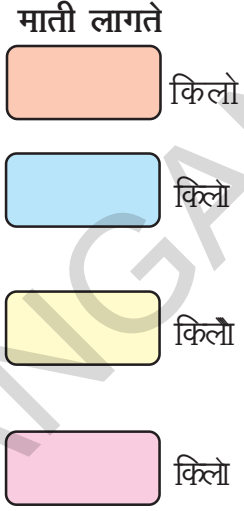

1. समजा तुमच्याजवळ 50 रुपए आहेत, 50 रुपयात कोणत्याही तीन बाहुल्या घ्या, जेनेकरुन तुमच्याजवळील पूर्ण रुपए खर्चतील.

बाहुलीचे नाव	खर्च
उदाहरण- विमान + बंदक + चेंडू	50

चिखल मातीने बाहुल्या बनविने

2. सुधीरला हत्तीची, उंदराची व मांजरची बाहुली बनवायची आहे. हत्ती बनवायला 5 किलो माती, मांजर बनवायला 3 किलो माती, उंदीर बनवायला 1 किलो माती लागते तर सर्व बाहुल्या बनवायला एकुन किती माती लागते?

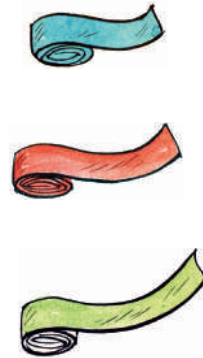
एकुन माती =

वर दिल्याप्रमाणे काही प्रश्न तयार करा,

रियाची रिबन ची किमत

3. रीया तीन रंगाच्या रिबन घेण्यासाठी बाजारात गेली. तीने 3 निळ्या रिबन, 5 लाल रिबन, 10 हिरव्या रिबन विकत घेतल्या.

रिबन

रिबनची किमत

रियाने दुकानदाराला एकुन किती रुपए दिले?

संतोषचा वर्ग

4. संतोष त्याच्या वर्गातील फर्शीचे दगड पाहून मोजत आहे. त्याला मोजण्यात मदत करा.

पहिली ओळ→					
दुसरी ओळ →					
तिसरी ओळ→					
चौथी ओळ →					
पाचवी ओळ→					

संतोष

वरील चित्राला पाहून प्रश्नाची उत्तरे लिहा -

- (A) प्रत्येक ओळीत फर्शीचे किती दगड आहेत?
- (B) फर्शीच्या एकुन किती ओळी आहेत?
- (C) एकुन किती फर्श्या आहेत?
- (D) एकुन किती निळ्या फर्श्या आहेत?
- (E) एकुन किती लाल फर्श्या आहेत?

सूर्या गावाला जातो.

5. सूर्या त्याच्या आजोबाच्या गावाला सायकलवर जातो. गावाला पोहोचायला 1 तास लागला. परत येतांना पाई घरी परतायला ३ तास लागले. तर सूर्याला प्रवासाला एकुन किती तास लागले.?

अंतर

लागलेला वेळ

- सूर्याचे घर ते आजोबाचे घर :
- आजोबाचे घर ते सूर्याचे घर :
- एकुन किती तास लागले :

जर सूर्याने जाणे येणे पाईच केले तर किती वेळ लागेल?

शिखा तिच्या आजीच्या गावाला जाते.

- 6(A) शिखा तिच्या आजीच्या गावाला जायचं आहे. बस सकाळी ठीक 9 वाजता निघते. गावाला जायला 3 तास लागतात. तर शिखा तिच्या गावाला किती वाजता पोहोचेल?
- (B) जेव्हा शिखा बस स्टॉपला पोहचली निला कळले की बस 2 तास उशीरा आहे. तर ती गावाला किती वाजता पोहोचेल?
- (C) असेच काही प्रश्न तयार करा आणि सोडवा.

सीमा चहा बनविते.

7. सीमा खूप चांगला चहा करते. ती एक कप चहासाठी 2 चमचे साखर टाकते. आज सीमाच्या घरी 4 पाहुणे आले आहेत. तिच्या आई आणि वडिलांसाठी सुध्दा चहा बनविते. तर-
- (A) एकूण किती कप चहा करावा लागते ?

- (B) चहासाठी किती चमचे साखर टाकावी लागते?

रीया कपडे धुते

- 8(A) हरीश आणि रीया मिळून घरची टाकी पाण्याने भरतात.

हरिशने लीटर पाणी टाकले

कविताने लीटर पाणी टाकले

टाकीची एकूण क्षमता लीटर आहे

- (B) रीयाने कपडे धुण्यासाठी टाकीतले थोडे पाणी वापरले. टाकीत 37 लीटर पाणी उरले. तर रीयाने कपडे धुण्यासाठी किती लीटर पाणी वापरले?

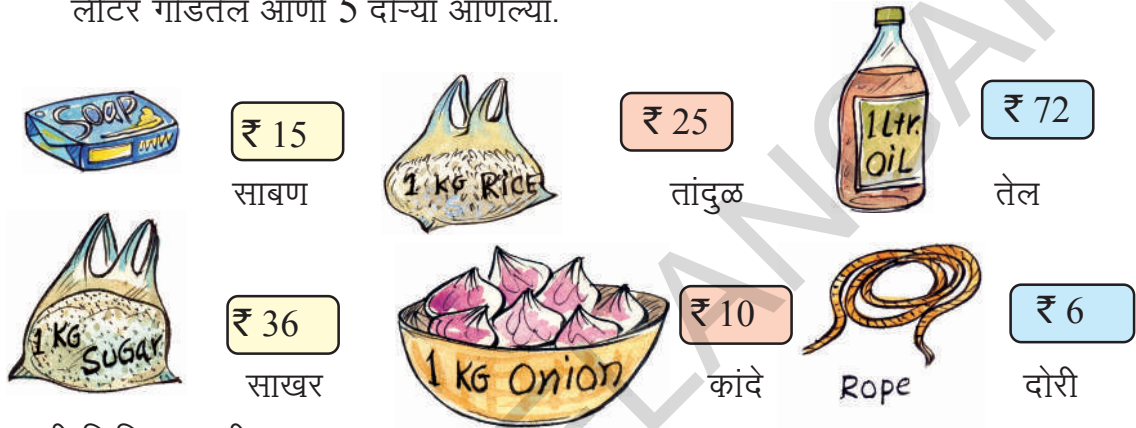
हॉस्टेलमध्ये दूध संपले

9(A) हॉस्टेलमधील विद्यार्थी दररोज 24 लीटर दूध पितात. तर एका आठवड्यात त्यांना किती दूध लागेल?

(B) जर प्रत्येक विद्यार्थी आठवड्यात एकूण 2 लीटर दूध पीत असेल तर हॉस्टेलमध्ये एकूण किती विद्यार्थी असतील?

दुकानदाराचा हिशोब

10. सुजीत बाजारात जाऊन 6 साबण, 1 किलो साखर, 4 किलो कांदे, 10 किलो तांदुळ, 2 लीटर गोडतेल आणि 5 दोऱ्या आणल्या.

पावती लिहिण्यासाठी दुकानदाराला मदत करा:

क्र.सं.	वस्तु	एका वस्तुची किंमत	माप	एकूण किंमत
1.	साबण			
2.	साखर			
3.	कांदे			
4.	तांदुळ			
5.	गोड तेल			
6.	दोरी			
			एकूण	

हे करा

1. लेखण सामुग्रीच्या दुकाणात जावून खालील वस्तुची किंमत माहित करुन भाव फलक तयार करा.

6 पेंन्सील, 3 खोडरबर, 2 शार्पनर, 10 वह्या , 5 स्केल आणि 4 पेन.

2. रजनीजवळ 12 लाडू आहेत. तिने सीमा, शालिनी आणि प्रिती यांना समान लाडू वाटून दिले. तर प्रत्येकाला किती लाडू मिळतील?

3. एका बागेत 12 गुलाबाच्या झाडाच्या ओळी आहेत. प्रत्येक ओळीत 12 झाडे आहेत. तर बागेत एकूण झाडे किती?

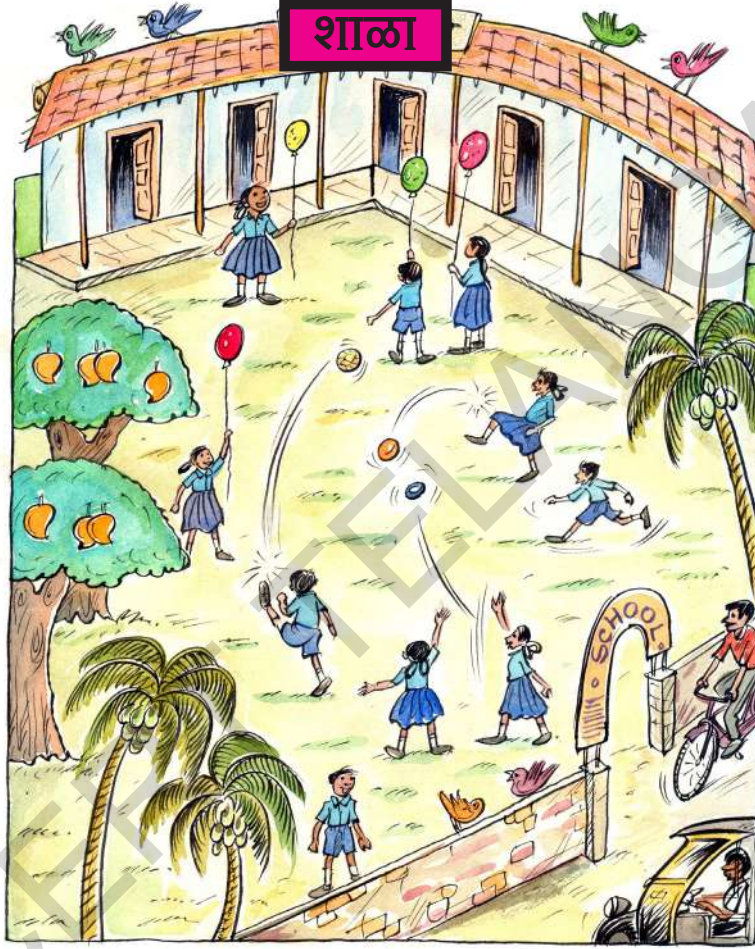
4. 96 सेंटीमीटर लांब धाग्याचे 6 समान भाग तर प्रत्येक भाग किती सेंटीमीटरचा असेल?

5. धोनी दररोज 3 लीटर दूध पितो.तर तो 30 दिवसात किती लिटर दूध पितो?

6. महेश दररोज 375 रुपए कमाई करतो.तसेच 375 रुपए दररोज खर्च करतो. तर तो दररोज किती रुपए बचत करतो?

7. सीमा दररोज 3 तास अभ्यास करते.तर ती एका आठवड्यात किती तास अभ्यास करतो?

1. खालील चित्र पाहून खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (A) शाळेच्या मैदानावर किती मुले आहेत? _____
- (B) शाळेचे किती वर्ग आहेत? _____
- (C) मैदानावर एकूण किती झाडे आहेत? _____
- (D) मैदानावर किती नारळाची झाडे आहेत? _____
- (E) किती फुगे आहेत? _____
- (F) किती विद्यार्थी फूग्यासोबत खेळत आहेत? _____

2. मनिशाने त्याच्या खोलीत खूप प्राण्याची चित्र लावले.

खालील कोष्टकात कोणत्या प्राण्याची किती चित्र लावली ते सांगां

प्राणी	प्राण्याचे चित्र
सिंह	
माकड	
हरीण	
वाघ	
कुत्रा	

- (A) कोणत्या प्राण्याची चित्र सर्वात जास्त आहेत? _____.
- (B) खोलीत एकूण किती चित्र आहेत? _____.
- (C) कोणत्या प्राण्याची चित्र जास्त आहेत? वाघ की हरीण? _____.
- (D) कोणत्या प्राण्याची चित्र सारख्या संख्याचे आहेत? _____.
- (E) कोणत्या प्राण्याची चित्र सर्वात कमी आहेत? _____.

3. खालील कोष्टकात तुमचे आणि तुमच्या मित्रांची नावे लिहा. नावाचे प्रत्येक अक्षर एका डब्यात यावे. नंतर नावातील अक्षर मोजून कोष्टक पूर्ण करा.

क्र. सं.	नाव								एकूण अक्षरे
1.									
2.									
3.									
4.									
5.									
6.									
7.									
8.									
9.									
10.									

- (A) तुमच्या नावात किती अक्षर आहेत? _____.
- (B) कुणाच्या नावात सर्वात जास्त अक्षर आहेत? _____.
- (C) कुणाच्या नावात सर्वात कमी अक्षर आहेत? _____.
- (D) किती नावात 5 किंवा 5 पेक्षा कमी अक्षर आहेत? _____.
- (E) किती नावात 5 पेक्षा जास्त अक्षर आहेत? _____.
- (F) कोष्टकात किती A आहेत? _____.
- (G) कोणते अक्षर सर्वात जास्त आहेत? _____.
- (H) कोणते अक्षर सर्वात कमी आहेत? _____.

4. एका फळ-भाज्याच्या दुकाणात जावून फळभाज्यांची नावे लिहून त्याचे भाव लिहा.

फळभाज्यांची नावे	किंमत प्रती किलोग्राम
(A)	
(B)	
(C)	
(D)	
(E)	

टॅली मार्कचा वापर

कबड्डीचा स्कोर टॅली मार्क (|||||) द्वारे नोंदवीता येतो. खालील कोष्टकात गटाचा स्कोर दिलेला आहे. वाचून खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

गटाचे नाव	टॅली मार्क्स	एकूण पॉइंट्स
चंदू		9
राज		16

- (A) कुण्या गटाला अधिक पॉइंट्स मिळाले? _____.
- (B) कुण्या गटाला कमी पॉइंट्स मिळाले? _____.
- (C) दोन्ही गटाच्या स्कोर मध्ये किती फरक आहे? _____.

5. खेळाच्या स्कोरचा नोंद टॅलीमाक्सने करण्यासाठी एक कोष्टक तयार करा.

खेळाचे नाव _____ खेळातील एखून खेळाडू _____

गटाचे नाव	टॅलीमाक्स रूपातील कसोर	एखून कसोर , पॉआट्स, गोल्स

माझी आवड...

तुमच्या मीत्रांना काय आवडते माहित करा. त्यांना लाल, पिवळा कोणता रंग आवडतो? त्यांना कोणता खेळ खेळायला आवडतो त्यांना काय काय खायला आवडते. त्यांना विचारून, त्यांना सांगितलेले उत्तर टॅलीमाक्स च्या रूपात नोंद करा.

पदार्थ	एकून विद्यार्थी (टॅलीमाक्स)
लाडू	
रसगुल्ला	
जिलेबी	
बिस्कीट	
दही	
आई-स्कीम	

- (A) किती जनाना लाडू खूप आवडतात? _____.
- (B) किती जनाना जिलेबी खूप आवडते? _____.
- (C) कोणता पदार्थ सर्वांना आवडतो.? _____.
- (D) कोणतेही 3 पदार्थ जे सर्वांना आवडतात. _____.

6. वरील कोष्टकासारखा आवडीच्या रंगाचे आणि खेळाचे कोष्टक तयार करा.

7. किती विद्यार्थी गैरहाजर आहेत?

तुमच्या शाळेतील एकूण विद्यार्थी आणि विद्यार्थ्यांची हजरी गैरहजरी मुख्याध्यापकाकडून विचारून खालील कोष्टक पूर्ण करा.

वार माहीणा वर्ष

दिनांक: _____, _____, _____

वर्ग	एकूण विद्यार्थी	एकूण हजर विद्यार्थी	एकूण गैर हजर विद्यार्थी
वर्ग -1ला			
वर्ग -2 रा			
वर्ग -3 रा			
वर्ग -4 था			
वर्ग -5 वा			
एकूण			

- (A) पहिल्या वर्गात किती विद्यार्थी गैर हजर आहेत? _____.
- (B) कोणत्या वर्गात सर्वात जास्त गैर हजर आहेत? _____.
- (C) कोणत्या वर्गात सर्वात कमी गैर हजर आहेत? _____.
- (D) तुमच्या वर्गात किती विद्यार्थी हजर आहेत? _____.
- (E) सर्व वर्गातील एकूण गैर हजर विद्यार्थी किती? _____.

एके दिवशी राणी
पेंटर कडे गेली

थोड्या वेळाने पेंटर ने
तिला चित्र दाखविले.

पेंटरने राणीला
फसवण्याचा
प्रयत्न केला.

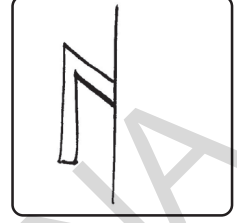
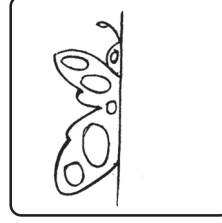
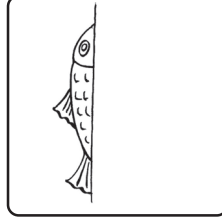
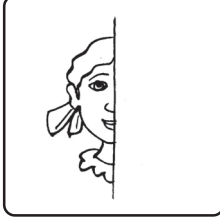
राणीने पेंटरला
थक्क केले.

हे करा.

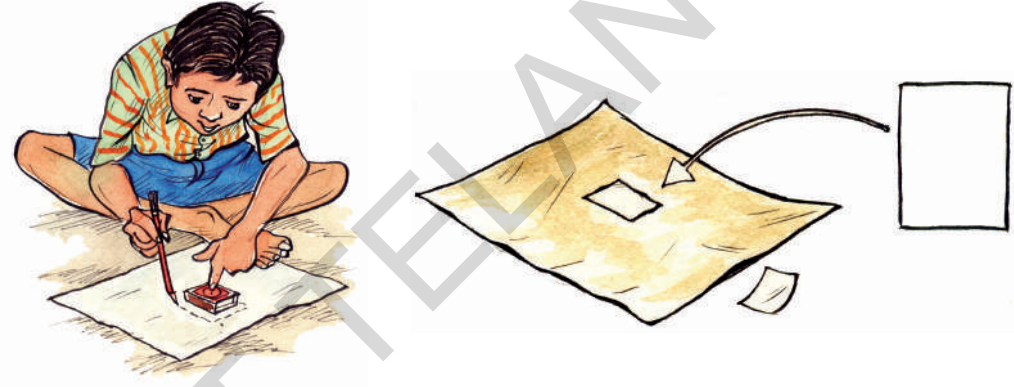
कृत्य - 1

एक आरसा घ्या. रेशावर ठेवून पूर्ण चित्र पहा.

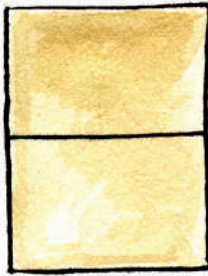
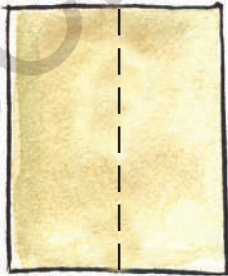
कृत्य - 2

एक आगडबी घ्या. पेपरवर ठेवा. आराखडा काढा. चित्रात दाखविल्या प्रमाणे पेपर कापा.

पेपरचा अर्धा भाग झाकेल अशा प्रकारे पेपरची घडी करा.

तुम्ही आणि तुमच्या वर्ग मित्रांनी सारखेच पेपरची घडी केलेत का पहा. तुम्हाला दिसून येईल की सर्वांनी वेगवेगळ्या प्रकारे पेपरची घडी केली आहे.

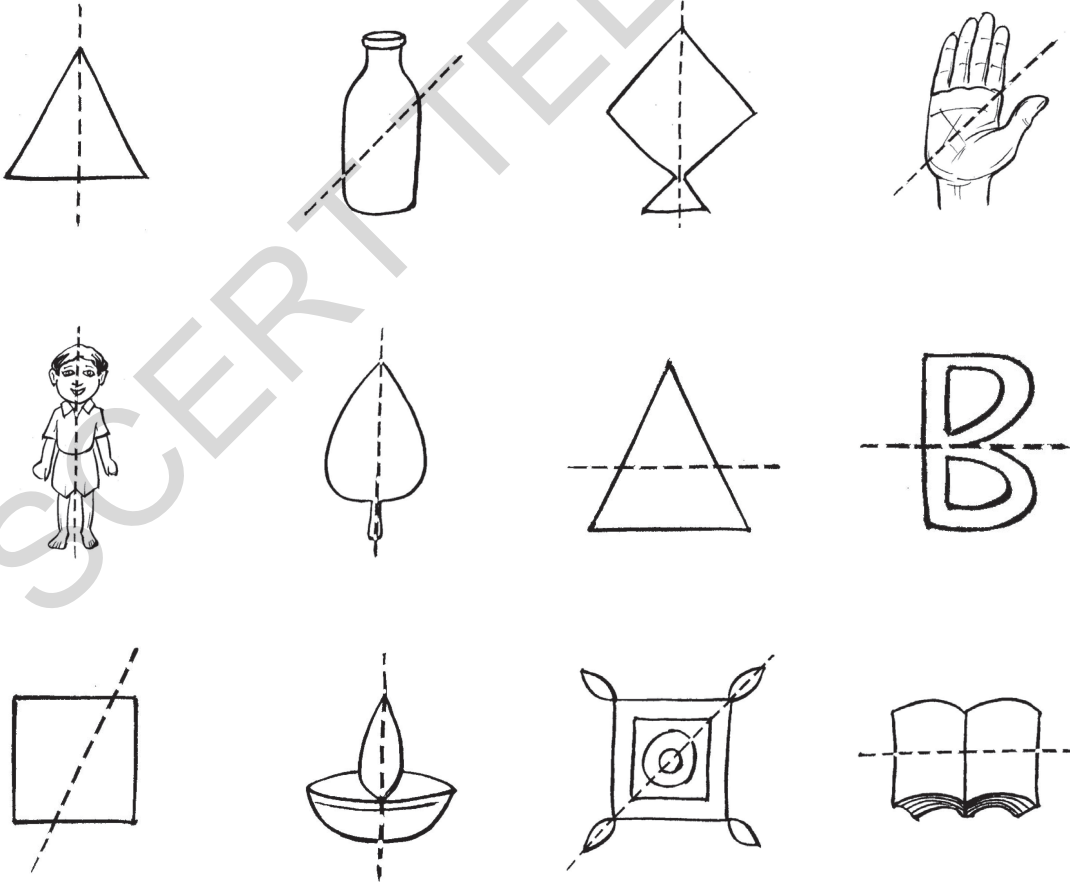
प्रत्येक रेशावर आरसा ठेवा. आणि काय दिसते ते पहा.

हे करा.

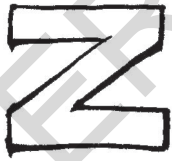
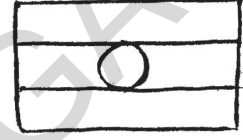
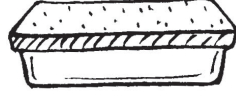
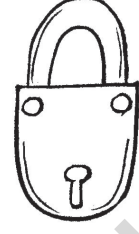
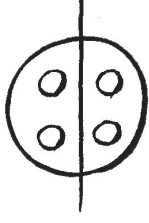
1. एक आगडबी आणि खडूचा डबा घ्या. कागदावर ठेवून आकार रेखाटा. नक्की दोन भाग होतील अशाप्रकारे कागदाची घडी करा. अर्ध्या भागाला रंग भरा, बाजूला आरसा ठेवून पूर्ण रंगात चित्र पहा.
2. पूर्ण चित्र बघण्यासाठी आरखी वापस नंतर चित्र पूर्ण करा आणि त्यान रंग भरा.

3. खालील चित्रांना काळजीपूर्वक पहा. चित्रावर मारलेली रेशा चित्राला दुभागते काय? दुभागलेल्या चित्रावर (✓) अशी खुण करा.

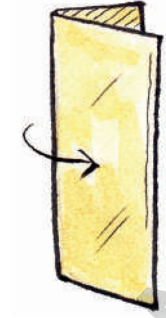

4. खालील दिलेल्या चित्राला पहा. तुम्ही त्यांना दोन समान भागात विभाजीत करू शकतात का ? जर करता येत असेल तर रेषा काढा.

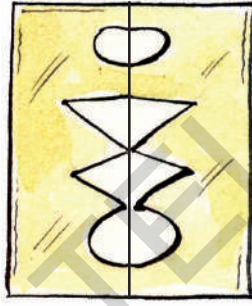
कृत्- 3

एक कागदाच्या मोठा तुकडा घ्या त्याला अर्धी घडी करा.

तुम्हाला वाटेल तसे केलेल्या बाजूला कापा.

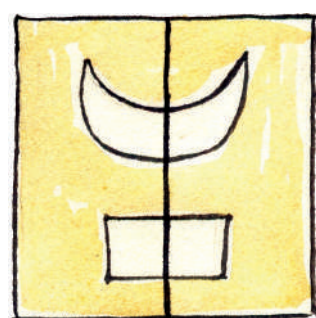
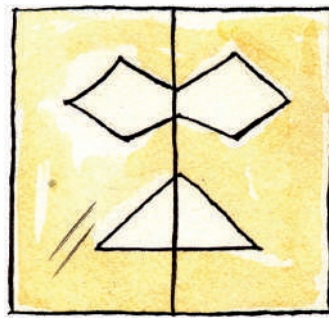
पेपरची घडी उघडा.

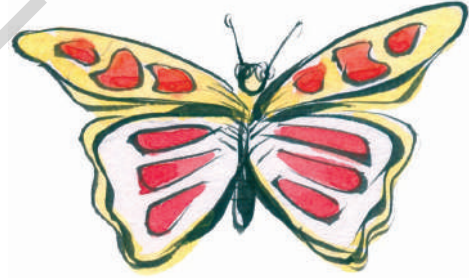
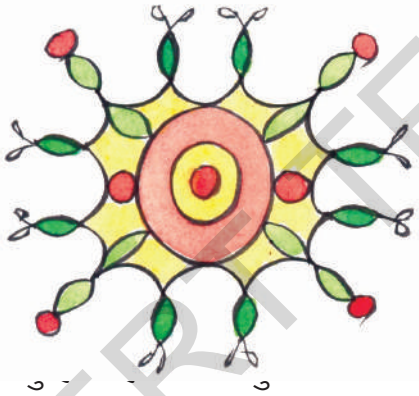
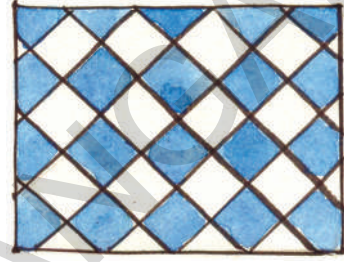
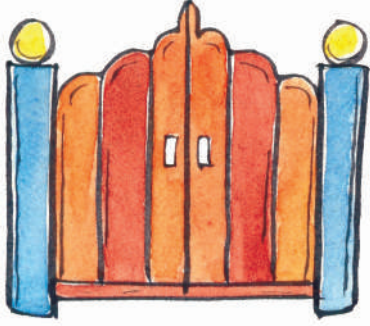
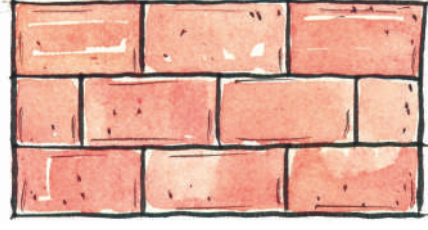
घडी उघडून दोन्ही घड्या सारख्या दिसतात काय पहा?

प्रयत्न करा.

1. खाली दाखविल्या प्रमाणे पेपर कापा.

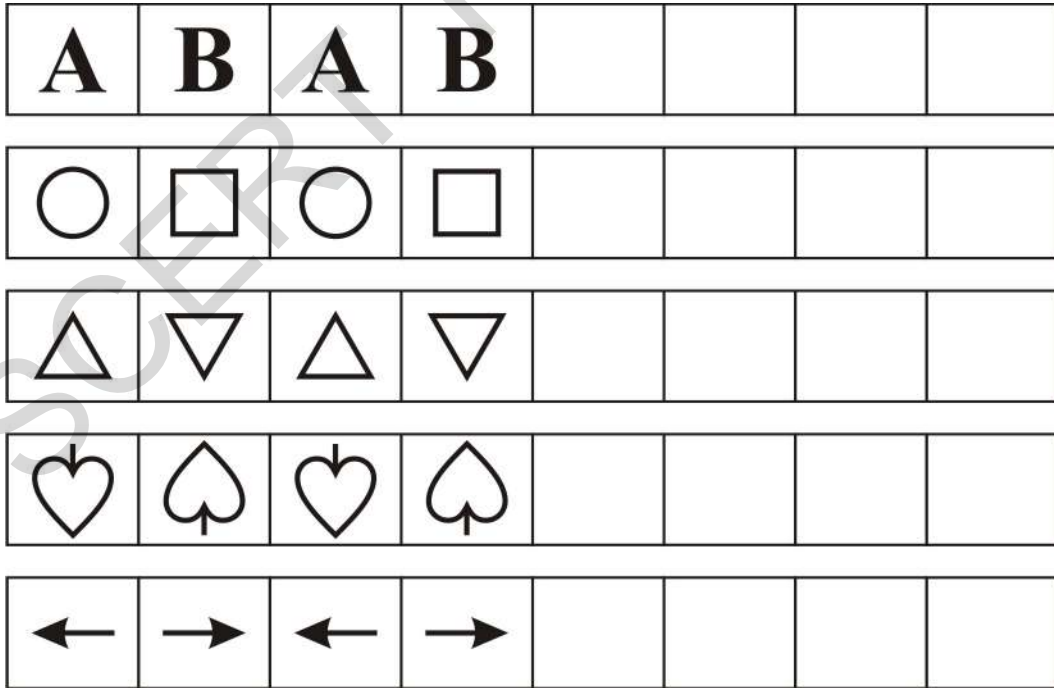
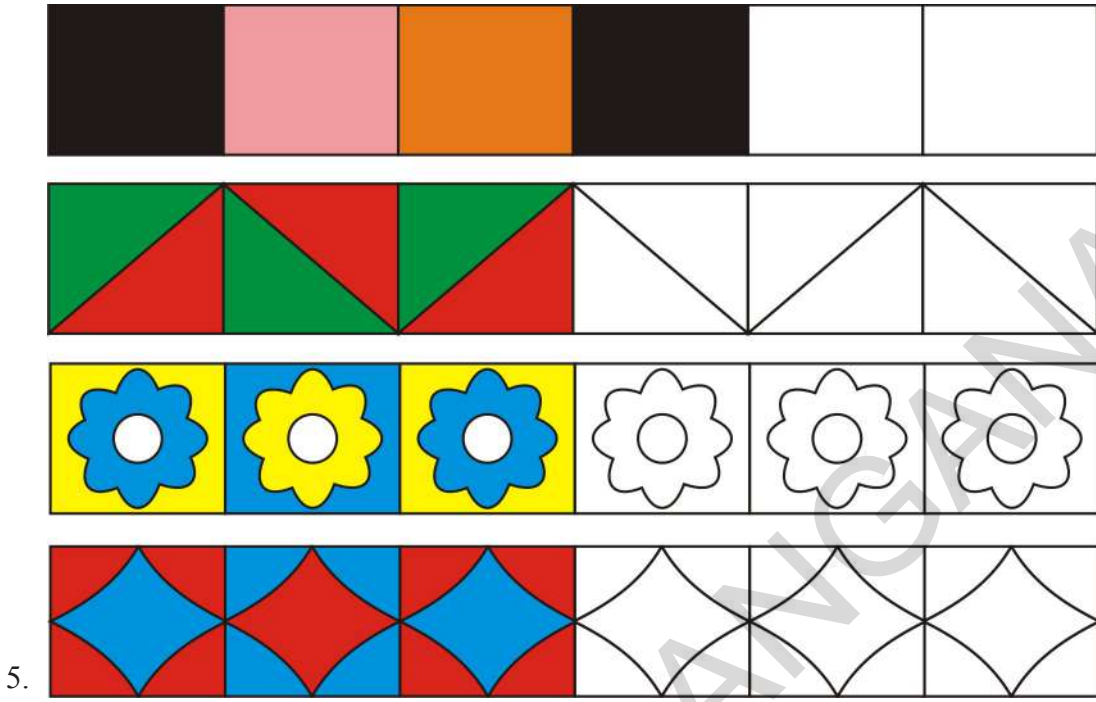
2. तुमच्या परीसरात आजू बाजूला खालील नमुने पाहीलात काय?

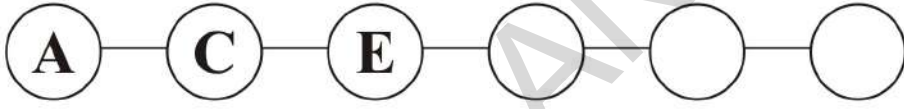
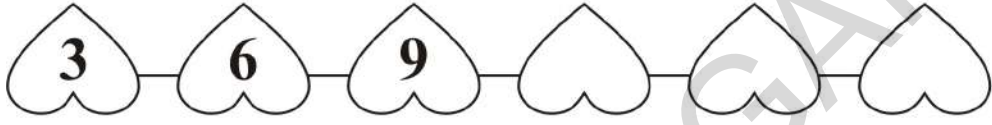
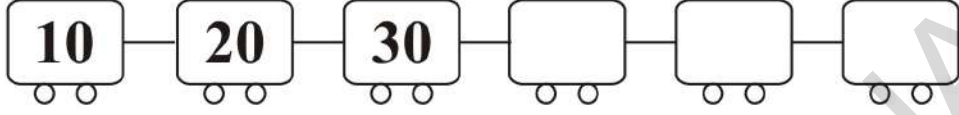
3.

ढढ.

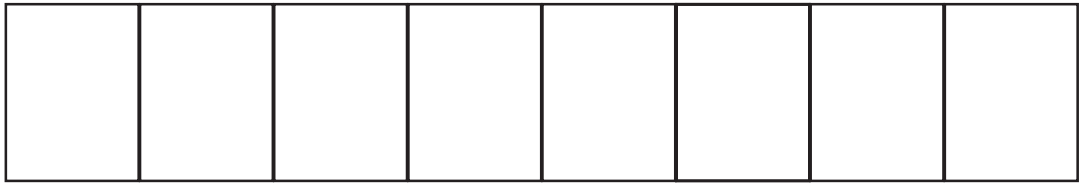
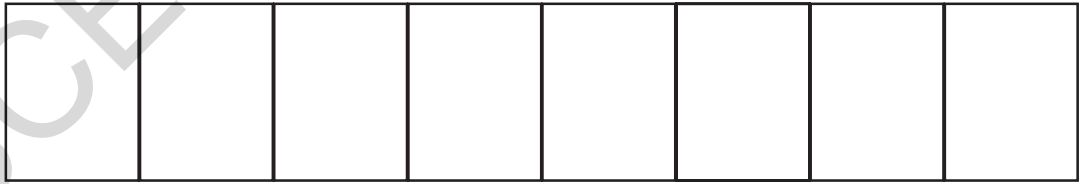
4. खालील नमुने पाहून पुढील डब्यात रंग भरा.

खालील संख्या नमुना पूर्ण करा.

7. तुमच्या मनाचे नमुने तयार करा आणि त्यांचे रंग भरो.

शिक्षकां साठी सूचना
(सर्वसाधारण आणि अध्यापन शास्त्रीय सूचना)

- ☞ हे पाठ्यपुस्तक SCF-2011 (आंध्रप्रदेश स्टेट करीकुलम एण्ड फ्रेमवर्क) आणि RTE - 2009 (राईट टु इनफरमेशन एक्ट) च्या आदेशानुसार तयार करण्यात आले आहे.
- ☞ या पुस्तकात बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, भुमीतीय कल्पना, मापण, माहीती हाताळणे, या धड्यांचा समावेश करण्यात आला आहे.
- ☞ दैनंदिन जीवनातील घटना, उदाहरणे, खेळ, कृत्य ग्रहीत धरून या पुस्तकातील 12 धड्यांची रचना करण्यात आली. आहे.
- ☞ शालेय स्थाई साधण्यासाठी वर्गातील प्रत्येक विद्यार्थी कृत्यात भाग घेऊन धड्यातील गणितीय भावना समजेल.
- ☞ कल्पना कौशल्या, प्रश्न सोडवणे, कारणे सांगणे, चुका दुरुस्त करण्यासाठी दैनंदिन जीवणातील उदाहरणे चित्रांचा समावेश या पुस्तकात भर देण्यात आला आहे.
- ☞ प्रश्नांना योग्य पध्दतीने सोडवीण्यासाठी, तार्कीक विचार करण्यासाठी दैनंदिन जीवणातील उदाहरणे चित्रांचा समावेश या पुस्तकात करण्यात आला आहे.
- ☞ हे करा, किंवा हे प्रयत्न करा अशा प्रकारचे प्रश्न विद्यार्थ्यांना धडा समजला की नाही पडताळण्यासाठी दिले आहेत.
- ☞ प्रश्न सोडवीण्यासाठी पुस्तकातच सोय केलेली आहे. गणित सोडवीण्यासाठी वेगळ्या वहीची गरज भासत नाही.
- ☞ शिक्षकाने पाठ्यापुस्तका व्यतीरीक्त स्वतःचे मनाची उदाहरणे देखील सांगवे. व विद्यार्थी सोडवून उदाहरण ऐकावे.
- ☞ धड्याशी संबंधीत शिक्षण साहित्य शिक्षकाने गोळा करावे व विद्यार्थीकडून त्याचा उपयोग करून घ्यावा.
- ☞ शिक्षकाने सुरुवातीलाच सर्व पुस्तक वाचून त्यातील गणितीय कल्पना समजून घ्याव्या.
- ☞ पुस्तकाचा शेवटी अभ्याक्रम, आणि शालेय स्तर दिलेला आहे. शिक्षकाने ते मनःपूर्वक वाचावे तसेच शिक्षण क्रिया प्रभावशाली करण्यासाठी कष्ट करावे.
- ☞ जेव्हा धड्यात दिलेले शालेय स्तरमुलांना (Academic standards) हस्तगत होतात

तेव्हाच धडा शिकवणे झाला असे समजावे. अभ्यास क्रम नाममात्र पूर्ण करण्याला काहीच अर्थ नाही.

प्रत्येक धड्याला विशिष्ट सूचना दिल्या आहेत. ते मनःपूर्वक वाचाव्यात. धड्याचा तार्कीक क्रम ओळखून विद्यार्थ्यांना विषय प्रदान करावा.

1. आकार आणि आकृती

पदार्थाचे विविध कोनातून दर्शन करणे – परिचय.

विविध कोनातील पदार्थाच्या दृष्याला ओळखून त्याची आकृती काढणे.

दैनंदिन जीवनातील उपयोगात येणाऱ्या वस्तुंचे विविध आकार काढणे.

वस्तुंना खोलून त्याचा आकार ओळखणे, जसे आगडबी खोलणे.

आगडबीच्या काड्याच्या सहायाने चौरस, आयत, त्रिकोण तयार करणे, रांगोळीन आकार ओळखणे.

त्रिकोनी, चौकोनी, वर्तुळाकार वस्तुंना एकमेकावर रचणे.

कागदाची नाव, रॉकेट बनविणे. या धड्यात विद्यार्थी वेगवेगळे आकार शिकतात. व खेळत आनंद लूटतात. दैनंदिन जीवनातील उपयोगा येणा वस्तुंचे आकार जसे चौकिन आयनत त्रिकोन आणि वर्तुळंचा द्या आकारा बदल शिकतान

2. संख्या प्रणाली

तीन अंकी संखेचे वाचन, लेखन करणे वस्तुंना एकक, दशक, शतक करून मोजणे.

999 पर्यंत संख्यांचा क्रम समजून घेणे.

50 पर्यंतच्या संख्यांना संक्षिप्त रूपात आणि विस्तार रूपात लिहिणे.

999 पर्यंतच्या संख्यांची तुलना करणे, चढत्या आणि उतरत्या क्रमात लिहिणे.

$<$, $>$ आणि $=$ चिन्हांचा वापर तुलना करण्यासाठी करणे.

संखेला दशक आणि शतकात दर्शविणे.

3. बेरीज

जोडणे आणि मिळवणे अशा कृत्या द्वारे बेरीजेची कल्पना रुजवणे.

वस्तु जोडून, मिळवून बेरीज करता येणे.

- ॥ 999 पर्यंतच्या 3 अंकी संख्याची उभ्या आणि आडव्या पद्धतीने संख्याची हातचे घेवून व हातचे न घेता बेरीज करणे.
- ॥ बेरीज करून उत्तराची तपासनी करणे, उत्तराचे कारण सांगणे.
- ॥ दोन संख्येच्या बेरीजेचा अंदाज लावणे.
- ॥ बेरजेतील चुका काढून दुरुस्त करणे.
- ॥ वेगवेगळ्या पद्धतीने बेरीज करणे.
- ॥ गोष्टी वाचून, चित्र पाहून प्रश्न सोडवीने.
- ॥ दैनंदिन जीवनात बेरीज चा उपयोग.

4. वजाबाकी

- ॥ वजाबाकी कल्पना समजून देणे, काढून टाकणे, शिल्लक राहणे, मिळवीने या द्वारे वजाबाकीची कल्पना समजून देणे.
- ॥ एकूण दिलेल्या वस्तुमधून वस्तुंना वजा करणे व शिल्लक वस्तु किती आहेत. पाहणे एकूण दिलेल्या मधून कमी करणे आणि दोन द्वारे प्रश्न सोडवणे.
- ॥ कोष्टकात दिलेल्या माहितीनुसार बेरीज वजाबाकी करणे.
- ॥ बेरीज आणि वजाबाकी चे नवे प्रश्न तयार करणे.
- ॥ चित्र आणि गोष्ट वाचून बेरीज, वजाबाकी करणे.

5. बेरिज वजाबाकीचा उपयोग

- ॥ सारख्या वस्तुंचे गट ओळखणे.
- ॥ सारख्या वस्तुंचे गट तयार करणे.
- ॥ सारख्या गटातील वस्तुंची बेरीज करणे.
- ॥ वरील तीन गोष्टीच्या आधारे गुणाकाराचा परीचय करणे.
- ॥ खालील संदर्भात गुणाकारचा उपयोग समजणे. ओळीत व स्तंभाकारात वस्तुंची रचना करणे.

❧ गणितात वरील गोष्टाची कल्पना देने.

❧ दैनंदिन जीवणातील गुणाकारा संबंधीत प्रश्न सोडवणे.

6. गुणाकार

- गुणाकारची व्याख्या म्हणजे वारंवार बेरीज होय.
- गुणाकाराच्या चिन्हाची ओळख आणी उपयोग .
- 2, 3, 4, 5 आणी 10 चा पाढा तयार करणे.
- संदर्भानुसार गुणाकाराचा उपयोग करणे.
- 6, 7, 8, 9 चा पाढा तयार करणे.

7. भागाकार

❧ भागाकाराची कल्पना समजून घेणे. " गटाला समान भागात विभागणी करणे "

❧ भाजक, भाज्य, भागाकार, शिल्लक हे भागाकारातील शब्द समजून घेणे.

❧ दैनंदिन जीवनातील भागाकाराचा प्रसंग गणिताच्या भाषेत व्यक्त करणे.

❧ भागाकारातील चुका शोधून दुरुस्त करणे.

❧ भागाकाराच्या उत्तराच्या सत्यतेला गणितीय भाषेत व्यक्त करणे.

❧ भागाकाराचे प्रश्न सोडवणे.

❧ भागाकार आणी गुणाकाराच्या संबंध समजणे.

❧ दैनंदिन जीवनातील भागाकाराशी संबंधीत प्रश्न सोडवीने.

8. मापण

❧ अप्रमाणिक मापाने लांबी मोजणे.

❧ प्रमाणीक मापाची गरज आहे, हे समजून घेणे.

❧ स्केलने सेंटीमीटर अंतर मोजणे हे समजून घेणे.

❧ वस्तुची लांबी मोजून त्याची तुलना करणे.

❧ भांड्यात पाणी मावण्याची क्षमता ओळखने व कोणत्या भांड्यात कमी पाणी मावते.

कोणत्या भांड्यात जास्त पाणी मावते ते ओळखने.

❧ एक भांड्याची क्षमता दूस-या भांड्याने काढणे. व एका भांड्याने

दूस-या भांड्याची क्षमता दर्शविने .

9. वेळ

- ॥ दैनंदिन जीवनातील एक दिवसाच्या कार्याचा व्यवस्थित क्रम लावणे.
- ॥ प्रसंग आणि वेळ मध्यांतर काळातील संबंध स्पष्ट करा.
- ॥ घडयाळाला वाचने आणि तासात वेळ सांगणे .
- ॥ तासाचे प्रश्न सोडवणे.
- ॥ "सुरुवातीची वेळ ", काळमर्यादा, " शेवटची वेळ" यापैकी दोन दिले असता तीसरे काढणे
- ॥ आठवड्यातील दिवसांचा कालक्रमानुसार सुव्यवस्था करणे.
- ॥ वर्षातील बारा माहीण्यांच्या नावाची ओळख करणे.
- ॥ दिन दर्शिकाचे वाचन, माहीणे दिनांक दिवसाची ओळख करून घेणे.
- ॥ माहीण्यातील दिवशाच्या आधारे माहीण्याची तुलना करणे.
- ॥ दिन दर्शिकेतील दिनांक एकमेकाशी आश्चर्यदायक संबंध पाहणे.

10. दैनंदिन जीवनातील गणित

- ॥ दैनंदिन जीवनातील गणिताची संबंधीत प्रसंगाची ओळख करणे.
- ॥ दैनंदिन जीवनातील प्रसंगातीशी बेरीज वजाबाकी गुणाकार भागाकार या मूलभूत प्रक्रियाची सांगड घालणे.
- ॥ पैशासंबंधी लांबी, वजन, क्षमता जोडणे त्या संबंधीत प्रश्न सोडवीणे.
- ॥ पैशासंबंधीत प्रश्न सोडवणे. भावफलक तयार करणे.

11. माहीती हाताळणे.

- ॥ दैनंदिन जीवन संबंधीत माहीती हस्तगत करणे.
- ॥ माहीतीला योग्य क्रमात जुळवणे.
- ॥ जुळविलेल्या माहीतीचा सुक्ष्म अभ्यास करून तर्क काढणे.
- ॥ टॅलीमाकर्स द्वारे माहीतीला गटत विभागणे.
- ॥ चित्रालेखा द्वारे माहीतीला दर्शवीने.

12. नमूने

- ॥ सारख्या वस्तु ओळखणे.
- ॥ प्रमान बध्द आणि अप्रमाण बध्द वस्तुना ओळखणे.
- ॥ प्रमानबध्द अक्ष ओळखून वस्तुला दोन भागात विभागणे. प्रमान बध्द अक्ष काढणे.
- ॥ पेपर च्या घड्या करून, प्रमानबध्द आकार पेपरला कापून तयार करणे.
- ॥ रेषा आणि भुमीतीय आकृत्यातील प्रमानबध्दता ओळखून नमूना पूर्ण करणे.
- ॥ संख्या आणि अक्षराचा नमूना ओळखणे

अभ्यास क्रम

1. आकार आणि आकृती

- वस्तुचे प्रतल, उंचवट, बाजूचे दृष्य, वरचे दृष्य, पुढचे दृष्य काढणे.
- घनाच्या जाळ्याच्या आकाराचा अभ्यास.
- एका वस्तुने दूस-या वस्तुचा आकार बनविणे.
- पेपर दुमडुन, कापुन आकार तयार करणे.
- चौकोन आयात, त्रिकोण, वर्तुळ सारख्या द्वितीली 2-D आकाराची ओळख करणे.
- सरळ रेषा व वक्र रेषेने आकार तयार करणे.
- वस्तु एकमेकावर रचून आकार बनविणे.
- एकमेकावर रचता येणारे आकार ओळखणे.
- वस्तुना घेवून वर्तुळ, आयत, चौरस काढणे.

2. संख्या

- तीन अंकी संख्यांचे वाचन लेखन करणे.
- तीन अंकी संख्यातील अंकांची स्थान किंमत ओळखणे.
- संखेला विस्तार रूपात लिहिणे.
- विविध प्रकारे कोणत्याही संख्या पासून कोणत्याही संख्यापर्यंत मोजणे.
- अंकांची तुलना करणे.
- दिलेल्या अंकांने लहानात लहान व मोठ्यात मोठी संख्या लिहिणे.

3 ते 5. बेरीज वजाबाकी व त्यांचा उपयोग

- उभ्या आणि आडव्या पध्दतीने बेरीज वजाबाकी करणे.
- एक संक्षिप्तरूपाची बेरीज तसेच विस्तार रूपाची बेरीज करणे.
- आडवी आणि उभी बेरीज वजाबाकी करणे.
- चित्र आणि कथेच्या रूपातील बेरीज व वजाबाकीचे प्रश्न सोडविणे.
- बेरीज आणि वजाबाकीची प्रश्न तयार करणे.

- दोन संख्याची बेरीज आणि वजाबाकीचा अंदाज लावने.
- तोंडी अंकाची बेरीज वजाबाकी करणे. तसेच तोंडी दोन अंकी संखेला दुप्पट करणे.

(उत्तर दोन अंकी येईल अशा संख्यांना)

6. गुणाकार

- गुणाकारची व्याख्या म्हणजे वारंवार बेरीज होय.
- गुणाकाराच्या चिन्हाची ओळख आणि उपयोग .
- 2, 3, 4, 5 आणि 10 चा पाढा तयार करणे.
- संदर्भानुसार गुणाकाराचा उपयोग करणे.
- 6, 7, 8, 9 चा पाढा तयार करणे.
- स्टॅंडर्ड अलगारीधम आणि लॅटीस अलगारीधम चा उपयोग करून दोन अंकी संखेने एक अंकी संख्येशी गुणाकार करणे.

7. भागाकार

- समान गट करणे आणि वाटने व्दारे भागाकाराची व्याख्या करणे.
- गुणाकार आणि भागाकाराचा संबंध समजने.
- एक अंकी संखेने दोन अंकी संखेला वारंवार वजाबाकीने, गट करून व पाढा वापरून भागाकार करणे.

8. मापण (लांबी, वजन, क्षमता)

लांबी

- प्रमाणिक मापाची गरज भासने.
- सेंटीमीटर या लांबीच्या प्रमाणिक मापाने लांबीचे मापण करणे.
- वस्तुच्या लांबीचा अंदाज लावून त्याची सत्यता खरोखर मापण करून तपसने स्केलचा वापर करणे.

वजन

- 1 किलोग्राम मापाने वस्तुचे वजन मोजने.
- वजनाच्या संरक्षणाच्या आवश्यकतेची किंमत ओळखने.

क्षमता

- लीटरच्या शब्दात वेगवेगळ्या भांड्याची क्षमता मापणे व मापने तुलना करणे.
- क्षमतेच्या संरक्षणाच्या आवश्यकतेची किंमत ओळखणे.

9. वेळ

- दिवस आणि दिनांक माहित करण्यासाठी दिनदर्शिका पाहणे.
- तासाच्या रूपात वेळ सांगणे व पाहणे.
- दैनंदिन कार्याचा क्रम लावणे

10. दैनंदिन गणित (पैसा, लांबी, वजन, क्षमता आणि वेळ)

पैसा

- स्तंभ पध्दतीने पैशाची बेरीज आणि वजाबाकी करणे.
- 999 रुपया पर्यंत भाव फलक तयार करणे.
- पैसा, लांबी, वजन, वेळ आणि क्षमता यावर आधारीत प्रश्न सोडवीने.

11. माहिती हाताळणे

- टॅली मार्कचा उपयोग करून माहितीची नोंद करणे.
- माहिती गोळा करून चित्रलेख तयार करणे.
- शिक्षकाशी चर्चा करून माहितीचा शेवट करणे.

12. नमूने

- प्रमाणबद्ध साधे आकार आणि नमूने ओळखणे.
- सरळ रेषा आणि इतर भूमितीय आकाराचा वापर करून नमूने, आकार तयार करणे.
- सभोवतालच्या वस्तुमधील नमुने ओळखणे.
- 2, 5, आणि 10 च्या पाढ्यातील नमूना ओळखणे.

ACADEMIC STANDARDS (शालेय प्रमाण)

अनुक्रमनिका Content	प्रश्न सोडवीने Problem Solving	प्रमाणबद्ध करणे Reasoning Proof	संबंध Communication	अनुसंधान Connections	प्रदर्शन Representation
मुलभूत प्रक्रिया बेरीज वजाबाकी गुणाकार भागाकार	<ul style="list-style-type: none"> ● 100 च्या गटात किंवा 10 च्या गटात अंक मोजनी करणे. ● 999 पर्यंत कोणत्याही संख्या क्रमाला पूर्ण करणे. ● जोडून, मिसळून (गट करून किंवा विस्तार करून) बेरीज करणे. ● बेरीज प्रमाणाने सिद्ध करून दाखवीने, तीन अंकी उभी आडवी बेरीज करणे. ● दोन अंकी संख्येला एक अंकी संख्येने गुणाकार करणे. ● भागाकाराचे प्रश्न सोडवीने (फक्त भाजक एक अंकी असलेले आणि शिल्लक काही न उरनाऱे प्रश्न) 	<ul style="list-style-type: none"> ● 50 पर्यंत वस्तुची संख्या अंदाजे ओळखणे ● स्थान किमतीच्या आधारे 999 पर्यंतच्या संख्यांची तुलना करणे ● दिलेल्या संख्यांना चढत्या आणि उतरत्या क्रमात लिहिणे ● दिलेल्या अंकांने सर्वात लहान आणि सर्वात मोठी संख्या तयार करणे - दोन आणि तीन अंकी संख्या ● बेरीज आणि वजाबाकीच्या उत्तराचा पडताळ करणे ● 50 पर्यंतच्या अंकांच्या नमूना (Pattern) बेरीज वजाबाकी करून तयार करणे ● बेरीज वजाबाकी गुणाकार प्रक्रियेतील चुकत वळून दुरुस्त करणे 	<ul style="list-style-type: none"> ● 3 अंकी संख्याचे वाचन आणि लेखन शिकणे. ● तीन अंकी संख्येची $<$, $>$, $=$ या चिन्हा व्दारे तुलना करणे. ● 100 पर्यंत च्या संख्यांना जवळच्या दशक आणि शतकात बदलणे. 	<ul style="list-style-type: none"> ● दैनंदिन जीवनात बेरीज वजाबाकी गुणाकाराचा वापर करायला शिकणे. ● तीन अंकी संख्येच्या वापर करणे. उदाहरण शाळेच्या एकूण विद्यार्थी एकूण वस्तु विकत घेणे मजुरी देणे. 	<ul style="list-style-type: none"> ● घनाचा वापर करून 999 पर्यंतच्या संख्या दर्शवीने.

Content अनुक्रमनिका	Problem Solving प्रश्न सोडवीने	Reasoning Proof प्रमाणबद्ध करणे	Communication संबंध	Connections अनुसंधान	Representation प्रदर्शन
आकार आणी आकृती	<ul style="list-style-type: none"> • आकाराला अनुसरून वस्तुची विभागणी करणे. • वस्तुला विविध बाजूने पाहून वस्तु ओळखणे. • दोन प्रतली आकार 2-D जसे चौरस, आयत, त्रिकोण आणी वर्तुळ ओळखणे. • वस्तुना उकळून कागदावर त्याचा आराखडा काढून वर्तुळ, आयत, चौरस ओळखणे. 	<ul style="list-style-type: none"> • साध्या आकृत्या आणी नकाशे वाचन करणे. • घनाचा आकार आणी net of cuboid मधील संबंध स्पष्ट करणे. • अर्धभागाला पूर्ण भागात वाचन करणे. • Gives reasons for tiles of a given region using a given tile shape. 			<ul style="list-style-type: none"> • ग्रीड पेपरवर 2-D दोन प्रतली आकार काढणे. • वस्तुना दोन समान भागात विभागणे. • रंगाचा वापर करून विविध आकाराची ओळख करून घेणे.
दैनंदिन गणित (पैसा, लांबी, वजन, क्षमता, वेळ)	<ul style="list-style-type: none"> • तोंडी आणी लेखी पैशाची बेरीज आणी वजाबाकी करणे. • भावफलक तयार करू शकणे. 			<ul style="list-style-type: none"> • दैनंदिन जीवनात बेरीज-पैसा, लांबी आणि वजना संबंधी वजाबाकी गुणाकाराचा वापर करायला शिकणे. 	
मापण (लांबी, वजन, क्षमता)	<ul style="list-style-type: none"> • लांबी, वजन, आणी क्षमतेचे योग्य मापाने मापण करणे. 	<ul style="list-style-type: none"> • टेबल, फळा इत्यादीच्या लांबीचा (cm) सेंटीमीटर या प्रमाणीका एककात अंदाज लावणे. • प्रमाणीक मापाने वजन आणी क्षमता मोजणे. 	<ul style="list-style-type: none"> • प्रमाणीक मापाच्या एककाची गरज भासने जसे - लांबी, क्षमता, वजन मोजणे साठी. 		
माहिती हाताळणे	<ul style="list-style-type: none"> • माहिती गोळा करून कोष्टक तयार करणे. 		<ul style="list-style-type: none"> • माहितीवर चर्चा करणे, टिका करणे. 		<ul style="list-style-type: none"> • माहितीला कोष्टकाच्या रूपात दर्शवीने.